

27. romanje treh Slovenij na Svete Višarje

Foto JMP

Naša pričakovanja

Da se svet hitro spreminja, ni nobena novost, kot tudi ni novost dejstvo, da je založništvo nasploh zaradi velikih strukturnih sprememb na državni ravni v zelo hudih težavah. Upravni odbor Zadruga Goriška Mohorjeva se tega zelo dobro zaveda in že skoraj poldrugeto leto išče trajnostne rešitve, ki bi zadrugo pripeljale iz danega kriznega stanja. Pot ni lahka, predvsem za nas, ki smo med vsemi slovenskimi založniškimi projekti v Italiji tisti, ki imamo najbolj široko zastavljeno založniško dejavnost. Z druga namreč izdaja otroško revijo Pastirček, ki bo letos praznoval sedemdeseto obletnico izhajanja, knjige Goriške Mohorjeve družbe, ki kljub fašizmu in drugi svetovni vojni skoraj nepretrgano prihajajo v roke slovenskih bralcev od daljnega leta 1923, in pa tednik Novi glas, ki izhaja od leta 1996 in je rezultat doslej edine uspešne združitve dveh idejno sorodnih manjšinskih medijev ter prenaša tradicijo vsega demokratičnega časopisja, ki je započel razvoj slovenske narodne skupnosti v Italiji (in ne samo) od konca druge svetovne vojne dalje. Za vse to skrbi deset dragocenih uslužbencev, od katerih kar trije s skrčenim delovnim urnikom. Že na prvi pogled je komurkoli jasno, da tako zastavljen medijski projekt ne bi bil izvedljiv, če ne bi lahko računali na brezplačno pomoč številnih prostovoljcev. Brez njih bi marsikatera dejavnost že zdavnaj zamrla, zato je prav, da se odbor zadruga najprej javno zahvali vsem sodelavcem, ki dolga leta brezplačno pomagajo zadrugi in skrbijo za urejanje Pastirčka, knjižnih izdaj, za prispevke v časopis in za vodenje združne strukture. To izpostavljamo na tem mestu zato, da javnost in politika razumeta, kako je zgodovinski model našega delovanja vezan na logiko povezovanja ne-profitnega dela z nujno potrebno profesionalizacijo strukture, brez katere medijski projekt ne bi bil mogoč. Naša struktura torej ni bila nikoli hipotrofná. Ravno nasprotno! Da bi projekt lahko

polno zaživel, bi morali zaposliti vsaj še dve profesionalni figuri. Ne glede na to pa svoje poslanstvo opravljamo na zavidljivi ravni. Pastirček je najboljša slovenska otroška revija v Italiji, knjige žanjejo odobravanje na širšem slovenskem trgu, dosegajo literarne nagrade in laskave ocene stroke; časopis že vrsto let ne izgublja naročnikov, kar ne velja za druge naše medije in je očitno znak navezanosti bralcev in pa odraz sposobnosti pridobivanja novih bralcev. Vsega tega pa nam javne ustanove žal ne priznavajo in so nam, v primerjavi z letom 2011, ki predstavlja mejnik za upravljanje javnih virov, znižale prispevke za dobrih 90.000 evrov. Vsota, ki je za koga drugega verjetno smešno nizka, za nas, ki gradimo na vsakem prihranjenem evru, in prihraniti se več ne da, pa predstavlja mejo med nadaljevanjem naše poti in brezupnim hiranjem. Javne uprave so to storile le na osnovi precej vprašljivega principa linearnega reza, kar pomeni, da se javni prispevki znižajo vsem subjektom za določen odstotek, ne da bi kdo preveril, če kdo smotno ali nesmotno uporablja javni denar in katera je sploh socialna učinkovitost uporabe tega denarja. S takim pristopom politika v času pomanjkanja javnega denarja jasno kaže vso svojo šibkost, saj si pilotovsko umiva roke pred resnimi izbirami, ki naj bi na področju potrošnje javnega denarja morale voditi v to, da javni upravitelj strokovno loči ljujko od žita, še preden predlaga načrte za racionalizacijo obstoječih ustanov. Ker izvoljeni politik in javni upravitelj mora v prvi vrsti skrbeti za skupno dobro, davkoplačevalci pričakujemo, da si bo nepristransko prizadeval predvsem za podporo tistim semenom, ki lahko obrodijo sadove in družbi prinesejo tak ali drugačen dobiček, naj bo to v obliki storitev, grajenja narodne zavesti, ohranjanja mreže medosebnih odnosov in solidarnosti, ne pa zato, da ščiti obstoječe privilegije.

/ str. 2
Za odbor Zadruga Goriška Mohorjeva
Peter Černič

SVETE VIŠARJE Mašno daritev je vodil msgr. Alojz Uran "Pri Sveti Materi Božji je vedno prostor za vse!"

Vsako prvo nedeljo v avgustu Rafaelova družba in Zveza slovenskih izseljenskih duhovnikov s finančno pomočjo Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu prirejata Romanje treh Slovenij na Svete Višarje. Minulo nedeljo, 2. t. m., je bilo na Svetih Višarjah že 27. srečanje Slovencev s celega sveta. Če sta srečanje in romanje označevala predvsem dež in hladno ozračje, pa lahko rečemo, da so besede msgr. Alojza Urana, nadškofa, ki živi med nami v Trstu in je v nedeljo vodil somaševanje v cerkvi Višarske Matere Božje, da smo pri Materi Božji vsi na varnem in vsi vedno pri njej doma, blagodejno vplivale na vse slovenske vernike, ki smo v nabito polni cerkvi prisluhnili njegovim besedam. Sicer je bil msgr. Uran deležen posebne medijske pozornosti, saj je samo nekaj dni prej uradni Vatikan sporočil, da sta bila nadškofa Turnšek in Stres "rehabilitirana", kar pomeni, da so jima vrnilo pravico javnega nastopanja in vseh škofovskih pristojnosti in insignij in smo se tudi zato na Svetih Višarjah upravičeno vsi spraševali, kdaj bo to obveljalo tudi za gospoda nadškofa Urana in Krambergerja, saj si verniki želimo, da bi se jima vrnilo dostojanstvo, ki si ga zaslužita. Sicer pa je bil osrednji predavatelj na Svetih Višarjah vodja slovenskega informativnega programa RAI v slovenskem jeziku Ivo Jevnikar, ki mu gre priznanje, da je kot prvi predavatelj svoje delo opravil pod dežjem, preveč nas je namreč bilo za majhno dvorano Erlichovega doma; njegovo

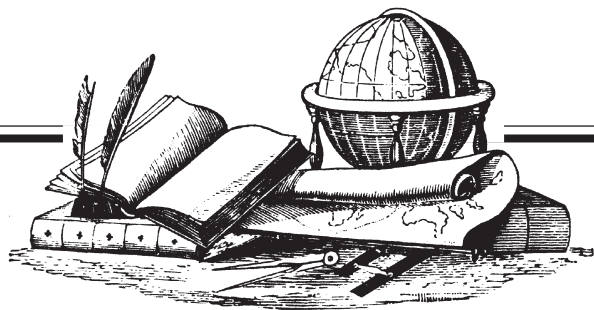
predavanje, ki je bilo deležno velike pozornosti in odobravanja, objavljamo v celoti. Med slovesno slovensko sveto mašo so lepo prepevale šolske sestre Čudodelne svinjine, na orgle pa je igral prof. Tomaž Simčič. Nadškof Uran je dejal, da je današnja kriza družbe predvsem sad dejstva, da se je človek odpovedal Bogu in prisega samo na t. i. "etiko koristi", ki je v tem, da jemlje v poštev samo tisto, "kar koristi meni in ne škoduje drugemu". Dotaknil se je tudi papeževe okrožnice Laudato si, v kateri sveti oče tudi zatrjuje, da je vsa na Zahodu odvržena hrana predvsem revežem in potrebnim ukradena hrana. Ko se je msgr. Uran ozrl na zgodovino dosedanjih Srečanj treh Slovenij na Svetih Višarjah, je usmeril pogled naprej: "Osnova naše prihodnosti je biti človek, ki zaupa v Boga, čeprav ne pozna in razume njegovih načrtov".

JUP

Pogovor

Predsednica Sklada Mitja Čuk Stanka Čuk je spregovorila o delovanju in prihodnjih izzivih priljubljene ustanove

Ob hudi stiski naše Zadruga Goriška Mohorjeva

Podpora Enotnega deželnega novinarskega sindikata Assostampa

Enotni deželni novinarski sindikat Assostampa je v sporočilu, z dne 24. julija, izrazil podporo "kolegom Novega glasa, tedniku slovenske jezikovne manjšine dežele Furlanije julijske krajine, ki tvega zaprtje". Sindikat v komunikaciji pojasnjuje, da je občni zbor Zadruga Goriška Mohorjeva iz Gorice, ki časopis izdaja, sprejel v vednost, da je redna dejavnost za leto 2015 močno

služuje nekaterih zunanjih sodelavcev, izdaja tudi mesečnik za

horjeva družba in revije Pastirček. Časnikarji Novega glasa in Enotni

ni deželni novinarski sindikat Assostampa se zato pridružuje apelu, ki ga je upravni odbor Zadruga namenil pri-

otroke Pastirček in knjige Goriške Mohorjeve družbe, založbe, ustanovljene leta 1923.

Položaj se je hudo poslabšal zaradi dodatnega globokega reza javnih prispevkov: ta znaša letos 43 tisoč evrov. V primerjavi z zneskom, ki ga je Zadruga prejela v letu 2011 in je ključnega pomena za njen obstoj, so se javni prispevki znižali za kar 90.000 evrov. Sindikat Assostampa je v sporočilu zapisal, da je upravni odbor Zadruga že v finančnem letu 2014 opravil korenito revizijo stroškov: dodatne racionalizacije izdatkov ni več mogoče izvesti. Ob tem odbor Zadruga ugotavlja, da je tako stanje strukturno nevdržno, kar pomeni, da je v kratkoročni perspektivi ogroženo redno izhajanje tednika Novi glas, knjig založbe Goriška Mo-

stojnim institucijam, predvsem pa Republikli Sloveniji in Deželi Furlaniji Julijski krajini. V njem odbor roti pristojne, naj se odzovejo na krizno stanje in naj omogočijo Zadrugi, da nemoteno naprej opravlja svoje poslanstvo, kot sta to, Republika Slovenija in Dežela FJK, že omogočili drugim primarnim subjektom in pobudam slovenske narodne skupnosti v FJK.

ogrožena. V besedilu novinarskega sindikata je obenem zapisano, da Zadruga ob izdajanju Novega glasa, ki v Gorici in Trstu zaposluje štiri časnikarje - trije so zaposleni s polnim urnikom, eden je zaposlen s polovičnim - in se po-

Stališče upravnega odbora Glasbene matice

O učinkih rebalansa Dežele FJK na glasbeno šolstvo

Upravni odbor Glasbene matice (GM) je na redni seji, ki je bila dne 30. julija 2015 na goriškem sedežu, med drugim obravnaval, na osnovi doslej dostopnih in javnih informacij, tudi vest o izrednem prispevku Glasbene matice centru Emil Komel s pravkar odobrenim rebalansom Dežele FJK, ki naj bi obenem določal, da se bo moral SCGV Emil Komel do 31. julija 2017 "spojiti" z Glasbeno matico. Glasbena matica, edina slovenska glasbena ustanova na deželni ravni, članica obeh krovnih organizacij SKGZ in SSO, je bila dejansko postavljena v vlogo pasivnega opazovalca nenapovedane, za deželnega odbornika pa (glej inter-

vu v Primorskem dnevniku z dne 30. julija 2015) dogovorjene poteze, ki nalaga SCGV Emil Komel breme priprave načrta za spojitve (v italijanskem izvorniku fusione) z GM, ne da bi bila ta v ničemer soudeležena. Ukrep je v enem zamahu izničil prizadevanja obeh glasbenih ustanov za sodelovanje, ki so se v zadnjih mesecih pozitivno razvijala. Predsednica GM je s soglasnim pristankom odbora že 22. julija 2015, na dan objave prve novice v medijih, pisno prosila odbornika (dopis so prejeli tudi člani posvetovalne komisije) za pojasnilo o tem, kako je lahko enostranska dodelitev dodatnih sredstev spodbuda za združevanje dveh glasbenih

šol, saj bi morali sodelovanje in združevanje predvidevati aktivno soudeležbo obeh subjektov.

Glede na to, da imajo besede svojo težo in da se spojitve, vsaj v viziji deželnega odbornika, udejanja tako, da se ena od obeh ustanov priključi drugi, se po začetni osuplosti zaradi dogajanja sprašujemo, ali bi se morala delovanju v Gorici odpovedati edina slovenska deželna glasbena ustanova ali pa prejemnik izrednega prispevka. Čedalje bolj upravičeno se tudi sprašujemo, v čem je smisel (že zdavnaj smo spoznali, da o kakih prednostih ni govora) dvojnega članstva, ob ugotovitvi, da SSO, ki je bil soudeležen pri dogovaranju z deželnim odbornikom o izrednem prispevku, ni o tem niti bežno obvestil svoje članice Glasbene matice.

Upravni odbor Glasbene matice pričakuje pojasnil vseh navedenih pristojnih dejavnikov. Medtem bo GM previdno in gospodarno načrtovala šolske in koncertne dejavnosti, da se bo tudi naprej izognila proračunskim težavam, kljub nihajoči finančni dotaciji. Zavzeto bo nadaljevala redno delo na vseh svojih sedežih in se trudila, da ponudi čim bolj kakovosten glasbeni pouk svojim gojencem ter čim bogatejšo glasbeno ponudbo našemu prostoru.

Ob zavrnitvi goriškega občinskega sveta

Rekvjem za goriške rajonske svete

Goriški občinski svet je zavrnil dokument Slovenske skupnosti, ki je predlagala da se v mestu ponovno oživijo rajonski sveti. Namesto 10 rajonov jih je predlagala 6; finančna dotacija za rajone bi bila bistveno manjša kot v preteklosti zaradi upravičenih posegov za zmanjšanje stroškov politike. Rajonske svete pa bi morali kot v preteklosti izvoliti volivci na občinskih volitvah. Z zavrnitvijo predloga in dokončno odločitvijo, da v Gorici ne bo več rajonskih svetov, smo Slovenci utrpeli še eno znižanje nivoja naše zaščite. Žal je volila proti tudi Demokratska stranka, njen slovenski predstavnik David Peterin pa je odšel iz dvorane, da mu ni bilo treba voliti. V polemikah, ki so sledile tej odločitvi, nam je omenjeni svetovalec razlagal, da so rajoni nepotrebna ustanova, da je treba v državi varčevati, ipd. Dejstvo je, da se še enkrat sami odpovedujemo še tisti minimalni zaščiti, ki nam jo Italija mačehovsko daje že skoraj sto let. In to sa-

mo zaradi uslužnosti Demokratski stranki, v kateri Slovenci nimajo nobene vidne vloge. Rajonski sveti so predstavljali za vasi okoli Gorice neko minimalno obliko avtonomije v upravi,

Ettore Romoli

bili so nadomestilo za občine, ki jih je fašizem ukinil leta 1924. Nikakor jih ne morejo primerno nadomestiti neka združenja, ki naj bi nastala v krajih, kjer so prej delovali rajonski sveti. Slovenska skupnost je šla dosledno do konca v boj za obstoj rajonov. Najprej je pripravila priziv

na deželno upravno sodišče; žal je bil zavrnjen. Nato je iskala sodelovanje pri Furlanijah v Ločniku, ki so predlog podprli. V zadnjem letu je sklicala več sestankov z večino in opozicijo, sestala se je z županom Romolijem in končno

predstavila dnevni red. Vsekakor gre zahvala strankam, ki so predlog podprle, in sicer Levica in svoboda, Gorizia e' tua in Komunistična prenova (skupno s tremi glasovi naših svetnikov). Zahvala gre tudi deželnemu svetniku Igorju Gabrovcu, saj je prav njegov popravek k deželnemu zakonu omogočil, da bi lahko rajonski sveti v Gorici, sicer v manjšem številu, ponovno zaživel.

Po žalostnem koncu debate o goriških rajonskih svetih se nam podoben scenarij ponuja tudi v razpravi o medobčinskih združenjih. Kot znano, gre za bistveno krčenje kompetenc naših občin, v imenu nekega nejasnega varčevanja in še manj jasnega izboljšanja v upravljanju. 57 občin je v naši deželi sprožilo protest in se pritožilo na deželno upravno sodišče. Med njimi tudi občina Števerjan. In spet je tu slovenska komponenta pri Demokratski stranki, ki ubogljivo sprejema diktat svoje stranke in skuša dobiti pozitivne elemente v zadevi, ki je lahko za Slovence samo škodljiva.

Bernard Spazzapan

S 1. strani

Naša pričakovanja

Mi, ki v zadnjih štirih letih nismo bili deležni nobenih posebnih finančnih sredstev s strani javnih uprav in ki se resno ukvarjamo s prilagoditvijo Zadruga novim okoliščinam (tudi zato smo spremenili statut), od politike in javnih ustanov pričakujemo le, da nas

obravnavajo v luči tega, kar proizvajamo, ne pa na osnovi naše zgodovinske finančne dotacije, ki se v času krize krči po logiki linearnih rezov. Obenem pa zahtevamo, naj bo javno financiranje dodeljeno na osnovi kriterijev, ki so pregledni in primerljivi, kar pomeni, da

za enake storitve odgovarjajo enake vsote, ne glede na to, ali ima kdo take ali drugačne politične botre. Hkrati pričakujemo, da nas v logiki smotrne porabe javnega denarja javne uprave in politika spremljajo tudi z nasveti. Končno pričakujemo, da nam javne uprave pravočasno sporočijo vsote, s katerimi lahko letno razpolagamo, ker brez tega je vsako resno načrtovanje vprašljivo.

Povejmo na glas

Federer vrhunski tudi v dobrodelnosti

Prav gotovo Rogerja Federerja ni treba predstavljati, saj gre za enega največjih vrhunskih športnikov tega desetletja kakor tudi za enega največjih, če že ne največjega igralca tenisa vseh časov. Nič manj kot 17-krat je osvojil naslov enega od štirih največjih turnirjev na svetu, kar se ni doslej posrečilo nikomur drugemu. Največ tednov, mesecev oziroma let je bil številka ena na teniški lestvici, v celoti je zmagal na več kot 80 uradnih turnirjih. Tenis je njegov poklic že več kot 15 let, sam jih bo te dni dopolnil 34 in je še vedno v vrhu svetovnega tenisa, sedaj je drugi. V svoji dolgoletni karieri je prejel za več kot 90 milijonov ameriških dolarjev nagrad, s čimer je ravno tako na prvem mestu. Gre torej za enega največjih športnih idolorov sedanjega časa, ki pa se ponaša z vzgladnim vedenjem na igrišču in s prijaznim stiskom roke po končanih dvojbojih. Predvsem po tistih, ko je bil poražen in je kljub temu vedno zmozel nasmejevoju nasprotniku, mnogokrat celo priznanje za igro, ki je bila tisti dan boljša od njegove. Razmeroma malo pa je znano, in gotovo ni prav, da je tako, da je ta enkratni športnik in človek izjemno dejaven in prodoren na področju dobrodelnosti. Ni prav, da je njegova dobrodelnost v drugem planu ali celo zamolčana, gre vendar za slavno osebo, katere lastnosti imajo velik vpliv posebno na mlade, saj so pač športni idoli zanje model, po katerem se pogosto zgledujejo. In ko se je Federer po nedavnem turnirju v Wimbledonu odpravil v Malawi, da

pogleda, kako je z delovanjem njegove fundacije v tej komaj poznani afriški državi, smo vendar lahko podrobneje izvedeli, čemu ta veliki šampion namenja pomemben del svojih energij. Njegova fundacija deluje že več kot deset let in je v zadnjih letih namenila 13,5 milijona ameriških dolarjev za izgradnjo 81 osnovnih šol. Do sedaj jih je bilo zgrajenih že okrog 50, poleg tega pa Federerjeva fundacija pomaga pri vzdrževanju nekaj sto osnovnih šol v drugih afriških državah, kar pomeni, da je fundacija v celoti pomagala več kot 200 tisoč otrokom. Malawi je osma najrevnejša država na svetu, pod pragom revščine živi več kot polovica prebivalstva, ki šteje okrog 16 milijonov prebivalcev z razmeroma gosto naseljenostjo. Letni družbeni proizvod na prebivalca znaša 900 ameriških dolarjev, primerjava z razvitim svetom je srhljiva: v Italiji znaša omenjeni proizvod skoraj 36 tisoč na prebivalca, v Sloveniji več kot 23 tisoč in na revnem Kosovu nekaj manj kot 4 tisoč. Ne bi bilo prav, ko ne bi omenili dejstva, da tudi drugi vrhunski športniki delujejo dobrodelno, toda tudi v teh primerih ne pride do močnejšega medijskega poudarka. In tako je v senci dobrodelnosti kot takšna, dobrodelnost, ki je nemara edina, ki lahko danes reši ljudi v stiski in istočasno darovalce. Resnično darovanje namreč darovalca notranje poplača, v tem smislu več kot zaslužen tudi Federerja, ki je ljudem v stiski namenil svoj dvoletni zaslužek.

Janez Povše

Nujno obvestilo za šolnike

Izredni zaposlitveni načrt

V zvezi z izrednim zaposlitvenim načrtom šolnikov za šolsko leto 2015/16, o katerem smo pred nekaj dnevi za javnost izdali poseben dopis, smo z Ministrstva za šolstvo prejeli neformalno obvestilo, da spletni obrazec, predviden za izvedbo tretje in četrte faze omenjenega načrta in ki naj bi ga obvezno izpolnili vsi šolniki, ki so na pokrajinskih lestvicah (GAE), za slovenske šole ni predviden. V najkrajšem možnem času bo zato Urad za slovenske šole v sodelovanju z Deželnim šolskim uradom in Ministrstvom za šolstvo izdal uraden dopis, kateremu bo priložen poseben obrazec, ki ga bodo zainteresirani izpolnili in izročili Uradu za slovenske šole v roku, ki bo za to določen. Vljudo prosimo vse, ki bodo soudeleženi pri omenjenem zaposlitvenem postopku, da pozorno spremljajo zadevo.

Za Urad za slovenske šole
Igor Giacomini

SVETE VIŠARJE Govor Iva Jevnikarja na 27. romanju treh Slovenij

70 let po dogajanju, ki je spremenilo vse "tri Slovenije"

Spoštovani častni gostje, drage udeležence in udeleženci!

Sedemdeset let ni kratka doba, vendar je zaradi usodnosti takratnih dogodkov in polstoletne zamrznitve svobodne razprave v osrednjem delu slovenskega naroda v mnogih vidikih dogajanje pred 70 leti – in seveda nekaj let pred tem in nekaj let za tem – tako živo, da nas močno zaposluje tudi danes. Tako imenovano "kratko" 20. stoletje je bilo za nas nabito z zgodovino.

Razen rojakov v Terski in Nadiških dolinah ter v Reziji, ki so pod Italijo od leta 1866, se je velika večina slovenskega naroda leta 1918 znašla v čisto novih političnih okvirih. Konec je bilo avstro-ogrskega cesarstva in več kot 600 let vladavine Habsburžanov. Danes velikokrat pozabljamo, da je bila "stara Avstrija" tudi "ječa narodov", ne le urejena, katoliška, srednjeevropska država. Res je, da smo imeli v Trstu in Gorici v glavnem več jezikovnih pravic kot danes (a le v razmerju z državo, ne z občinami, ki so, recimo, lahko po svoje krojile šolsko politiko), a na Štajerskem in Koroškem se je nadaljevala krepka asimilacija in vsekakor smo bili vsi skupaj drugorazredni v odnosu do nemško govorečega elementa ter brez temeljne pravice samostojnega odločanja o svoji poti.

A ravno tako je res, da z osrednjim delom slovenskega naroda – kolikor smo sploh mogli vplivati na razvoj dogodkov – v novo državo tvorbo, kratkotrajno Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, nato v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev oz. Jugoslavijo, nismo prišli s čisto jasnimi pojmi, vsekakor pa pod prisilo takratnih zgodovinskih razmer. V zelo kratkem času je pri mnogih vzkljanje "Srbe na vrbe"! zamenjalo priseganje na en jugoslovanski narod treh plemen. Streznitev je sicer kmalu prišla in k njej so že od začetka klicali najboljši umi in politiki, vendar je do konca kraljeve Jugoslavije del politike in kulture (tu se ni izkazal liberalni del naše primorske emigracije) podlegel unitarizmu. Tudi katoliško usmerjeni del politike, ki je sicer v glavnem spoštoval svoje avtonomistične programe in odražal temeljno globoko narodno zavest ljudi, ni bil imun pred pragmatizmom in se je, tako kot liberalni del, brez večjih pomislekov posluževal takratnih avtoritarnih sredstev za upravljanje oblasti, ko mu je bila za to dana priložnost. Spor med "liberalci" in "klerikalci", ki se je seveda začel pred I. svetovno vojno, med centralisti in avtonomisti je bil potem eden izmed razlogov za tragedijo med II. svetovno vojno. Ob pomanjkanju vodstva, ki bi bilo kos neverjetnim izzivom časa, in ob brezobzirni nasilnosti komunističnih revolucionarjev je tudi nezaupanje med tradicionalnima idejnima taboroma preprečilo njun učinkovitejši odpor proti okupatorju in daljnovidnejše odločitve.

Življenje v prvi Jugoslaviji za Slovence ni bilo lahko, gotovo pa ne tako hudo, da bi ga bilo treba spreminjati s krvavim nasiljem. Izborili smo si, to pomeni, da smo z velikimi naporii dosegli nekaj temeljnih postavk in ustanov sodobnega naroda in Evrope, s standardom, ki je bil primerljiv temu okolju. Književnost, glasba, upodabljajoča umetnost, revijalno življenje so dosegli zavirljive višine. Med obema vojnoma pa je bilo tragično življenje slovenskih manjšin. Pravilneje bi bilo poudariti, da so nas ob razpadu

Avstro-Ogrske kot narod razkosali. Glavnina je zaživela v državi, ki jo je imela za svojo, a tretjina rojakov se je po vojaški okupaciji znašla v Italiji; po nesrečnem plebiscitu v Avstriji; delno v Madžarski. O položaju v slednji za omenjeno obdobje pravzaprav ne vemo veliko, a verjetno ni šlo za čas kakega razcveta. Koroška in Primorska sta med drugim utrpeli hudo izseljevanje iz narodnih, političnih in gospodarskih razlogov. Zajelo je velik del inteligence in množice drugih ljudi.

Na Koroškem so se sprva nadaljevali stoletni družbeni in psihološki pritiski in razmerja, ki pravzaprav trajajo še danes, nakar se je stopnjevalo, najhujše seveda po anšlusu in izbruhu vojne, pravo zatiranje z željo po izbrisu slovenstva. Primorska, kakor jo pojmujemo iz obdobja med obema vojnoma, čeprav se ni povsem krila s starimi deželnimi mejami, je takoj, še pred nastopom fašistične oblasti, postala žrtev kulturnega genocida.

Zlasti v Trstu in Gorici, v katerih smo – skupaj z mestoma kot takima – Slovenci v zadnjih 20 letih Avstro-Ogrske dosegli svoj najvišji gospodarski, demografski, kulturni, politični vzpon, so nam oblasti nepopravljivo preusmerile razvoj in tako opustošile našo "narodno stavbo" (da ne mešamo pojmov z znamenitim Narodnim domom v Trstu, ki so nam ga dejansko zažgali leta 1920), da se še ved-

vanje in spravo.

Razdvojenost ni sad samo krvavih vojnih let, revolucije, kontrarevolucije, državljanske vojne in poveljnih pobojev, temveč je verjetno v še večji meri posledica poveljnih desetletij nasilnega enoumja in policijskega režima, prvih let najbolj grobe diktature z montiranimi procesi in zapori, koncentracijskimi in delovnimi taborišči, izgoni, razlastitvami in gospodarskim eksperimentiranjem, nadalje zakrivanja ter maličenja resnice o preteklosti, monopola vsakršne politične, gospodarske, sodne, vzgojne, medijske pristojnosti in temu sledečega socialnega, gospodarskega, političnega, psihološkega zastavljanja vernih in drugače mislečih ter privilegijev tistih, ki so stali na tako imenovani "pravi strani", ali pa so bili vanjo pritegnjeni, ter njihovih potomcev.

Revolucija je bila pri nas avtohtona, niso je izpeljali tanki Rdeče armade, v medvojnina in poveljna nasilna dejanja ter v poveljno politično in policijsko zatiranje je bilo vpletenih na deset tisoče ljudi, zato se stvari težko spreminjajo. Po demokratizaciji in osamosvojitvi pa so nekateri še "ukradli" državo in narodno premoženje, nadaljevalci nekdanjih elit obvladujejo javno upravo, gospodarstvo, medije, sodstvo. In stvari se težko spreminjajo tudi v zamejstvu, ker so bili režim in njegovi somišljeniki zelo dejavni tudi v njem.

Leta vojne in revolucije so razblinili mit o Slovincu kot poštemem, delavnem, bogaboječem človeku. Zaradi totalitarnega režima in neverjetno kapilarnega nastopanja politične policije se je po vojni – a ne v Kocbekovem smislu – spremenil slovenski značaj, kar se kaže zlasti v velikem medsebojnem nezaupanju. V starih programih Udbe pogosto beremo navodilo, da je treba domnevne nasprotnike, zlasti zunaj državnih meja, "diferencirati", torej razdvajati, domnevnim nasprotnim medijem pa je treba servirati "dezinformacije". V tem je ključ za razumevanje marsikaterega preteklega dogajanja.

Na levici in desnici (ta pojma Slovinci v Italiji uporabljamo s precej različnim pomenom kot v matici) je demokratična kultura večkrat pomanjkljiva, veliko je nestrpnosti in diskvalifikacij tudi le možnih nasprotnikov, prevladujoči odnos do države in politike je negativen, kot da bi ne šlo za skupne zadeve in za pravico ter dolžnost, da delamo za skupno dobro. Slabo spričevalo za družbo je, da se polovica ali več upravičencev ne udeležuje volitev in referendumov, potem pa seveda rada zabavlja.

Pri našem odnosu do preteklosti in pri iskanju sprave ne gre za usklajevanje več resnic, temveč za iskanje čim celovitejše resnice, ki ni črna-bela in je zapletena. Tu povzemam tudi nekaj misli, ki sem jih že razvil 28. avgusta lani na Turjaku ob Evropskem dnevu spomina na žrtve vseh totalitarnih in avtoritarnih režimov, saj v zadnjem letu nisem postal pametnejši. Očitki o revizionizmu na račun tistih,

ki razkrivajo zamolčana dejstva, niso znanstveni, temveč politični očitki, saj vsaka veda preverja svoja stara spoznanja. Dejstva so sveta, a interpretacije vsaka generacija postavlja pod kritično lečo. Zato je vredno priznanja zadržanje uveljavljenih zgodovinarjev, ki so znali izpopolniti in korigirati svoja nekoč že ob-

prihajajo za nami, gledamo na tista leta kot na nezansko tragedijo. Do žrtev in svojcev je treba gojiti sočuten odnos. Pri odločitvah posameznikov moramo upoštevati njihove osebne razloge in pa okoliščine, v katerih so se znašli. Pravično bi morali obravnavati tudi pokrajinske razlike, saj je bil položaj na Štajerskem in Gorenjskem drugačen kot v Ljubljani, da o Primorski, ki je imela za sabo že 23 let zatiranja in je le čakala, kdo bo prižgal baklo upora, ne govorimo.

Vžvljanje v drugega in v druge predele skupne slovenske domovine pa seveda obvezuje vse, ne le prebivalce nekdanje Ljubljanske pokrajine, ki je doživela najhujše oblike medlovenskega spopada.

Odpovedati se moramo žaljivim izrazom, ki onemogočajo pogovor. Sam verjamem v dobro večine tistih, ki so se angažirali, ali pa so se enostavno znašli na eni, drugi ali tretji strani, in razlikujem med bojem za svobodo in bojem za oblast, pa čeprav se usodno prepletata. Naravno je, da bo še naprej vsakdo častil sebi bližje mrtve in se spominjal zla, ki ga je doživela njegova stran, vendar naj bi to potekalo brez omalovaževanja trpljenja drugih. Vsi sodijo v naše narodno občestvo in v naš skupni zgodovinski spomin.

Jasno je treba obsoditi totalitarizme in vse zločine, pa naj jih je zagrešil ta ali oni. S tem ima večina v Državnem zboru še vedno težave.

Vojni in drugi zakoni še ne jamčijo za dostojanstvo in enakopravnost preživelih iz obeh taborov, ne le vojakov, tudi civilistov in njihovih svojcev. Najti in dostojno je treba pokopati vse žrtve, jim v javnosti vrniti ime in čast. Pravno veljavno bi bilo treba odvezati od zarote molka storilce in priče vseh zlih dejanj.

Izvesti bi bilo treba preiskavo o uničevanju arhivov in o nahajališču odtujenih arhivov.

Aktivnejšo vlogo v delu za objektivnejše poznavanje zgodovine in za spravo bi morali opravljati šola in mediji.

Cerkvi ni treba čakati na takšna ali drugačna vabila, da se, kjerkoli se ji to zdi primerno, spomni padlih in pobitih ljudi dobre volje oz. vseh, ki so molitve potrebni.

Vse to bi bilo seveda lažje izvedljivo, če bi se v kolektivni zavesti spremenil odnos do preteklosti. V zadnjih letih smo brali ali poslušali številne predloge o tem, kako priti do sprave ali "konca državljanske vojne". O tem se govorilo na letnih komemoracijah v Kočevskem rogu, o tem so pisali teologi, misleci, veterani, politiki. Odmevnih, a ne dovolj za odločen premik, je bilo sedem "preprostih resnic o času usodnih delitev" in šest "praktičnih korakov" za ustvarjanje nove enotnosti med Slovenci, ki jih je leta 2009 formuliral Janez Janša v zapisu Kultura življenja namesto kulture smrti.

Tudi sam bi postavil na prvo mesto njegovo ugotovitev, da se je vse začelo z zahrbtnim napadom sil Osi na Jugoslavijo, s kruto okupacijsko politiko v okviru spopada, ki je zadobil svetovne razsežnosti. Sosedom, ki so to izpeljali, smo ne le odpustili, temveč smo na njihova grozodejstva v glavnem celo pozabili. Med nami pozabe ni, prošnje za odpuščanje in odpuščanja pa je malo.

Tajnik Rafaelove družbe Lenart Rihar, Ivo Jevnikar in predsednik Zveze slovenskih izseljenskih duhovnikov Janez Pucelj (foto JMP)

Foto JMP

no pobiramo. A vse to so spremljali zelo razširjen kulturni, verski, tudi oboroženi odpor in pa žrtve ter trpljenje, kar je skovalo tisto posebno narodno zavest in čutenje, ki sta še vedno tako živa in značilna za primorske ljudi, sta pa večkrat tudi omogočila manipulacije na njihovo škodo.

Tretja Slovenija – Slovenija v svetu – se je med obema vojnoma povečala spričo množičnega izseljevanja zaradi narodnostnega preganjanja in velike gospodarske stiske na Stari celini: zlasti v Argentini s primorskimi in prekmurskimi emigranti, a tudi v Združenih državah, kjer lahko danes opazujemo le ostanke, ponekod k sreči še zelo živahne ostanke takratne neverjetne mreže slovenskih društev, župnij in časopisov.

Izreden preobrat sta v našo zgodovino in splošno čutenje prinesli II. svetovna vojna in revolucija. Vzroki in potek dogodkov niso predmet današnjega srečanja, saj naj bi razmišljali o našem položaju danes, 70 let po tistem tragičnem obdobju.

Vsekakor je ena izmed njegovih posledic velika razdvojenost v slovenskem narodu. Naloga, ki je še vedno pred nami, pa je delo za večje medsebojno razume-

javljena dognanja. Zaslug za razkrivanje zamolčanega, za sočutni odnos do žrtev, za iskanje sprave si niso pridobili le pričevalci in raziskovalci v emigraciji in deloma v zamejstvu, ki so dolga desetletja s tem izpolnjevali posebno poslanstvo, tudi ne samo tisti v matici, recimo iz cerkvenih krogov ali okoli Nove Slovenske zaveze, ki so sami okusili tragične dogodke in zdržali vse pritiske, temveč tudi hčerke in sinovi partizanskih borcev in poveljnih funkcionarjev. Odločata poštenje in odprtost.

Neprijetno je brati o razhajanjih med tistimi, ki so odkrivali skrivna grobišča, nelagodni so občutki ob odklanjanju zdaj kapele v Rogu, zdaj spominskega spomenika sredi Ljubljane. Ta spomenik bo očitno stal in koristnejši od odklanjanja bi bili naporii, da bi mu pripisali čim vernejši pomen in vsebino. Če bo postavljen in bo imel napovedano obliko, bo očitno zato, ker se je danes v matici Sloveniji težko – v zamejstvu je, žal, lažje, – delati, kot da ni prišlo med vojno do strahovitega razkola, po vojni pa do strahovitega nasilja, saj bi bil drugače dovolj obstoječi spomenik revoluciji. Ne smemo biti naivni, a zakaj drugim odrekati dobre namene, na primer predsedniku Republike Slovenije Borutu Pahorju, ki je opravil nekaj korakov, ki jih na tem področju noben njegov pre-

Msgr. Alojz Uran (foto JMP)

dhodnik ni zmogel ali hotel?

Želja po resnici in pravici ima "mnogo bivališč, ekskluzivizem pa jo lahko zamori. Zlasti tisti, ki omenjenih dogodkov nismo doživljali, še bolj pa tisti, ki

S 3. strani

70 let po dogajanju ...

Z Italijo je Slovenija uspela napisati skupno zgodovinsko poročilo o najbolj spornem zgodovinskem obdobju sosedstva, to je poskusila še s Hrvaško in Avstrijo. Ali Slovenci ne bi bili sposobni skupnega razmisleka o naših najbolj bolečih točkah?

Da je bil upor proti krivičnemu napadalcu, ki ti grozi z izničanjem, upravičen, je stališče, ki ga je takrat sprejela vsa Evropa. Le načini in skrb za posledice so bili različni.

Da je vodstvo komunistične partije izkoristilo narodovo stisko, da bi s krvavo revolucijo izpeljalo svoje utopične načrte; da je pri tem prevaralo ljudi, ki so iskreno verjeli v nujnost upora iz narodnih razlogov; da se je posluževalo podlih metod; da je s pretirno smrti zahtevalo zase monopol odpora - brez upoštevanja vsega tega ne moremo razumeti bratormnega spopada.

Pravzaprav bi morali proti prevari prvi protestirati tisti bivši borci, ki so se takrat odločili s čistimi nameni in so bili potegnjeni v vrtnec državljanske vojne. Samoobramba je namreč v stiski dovoljena. Razpravljati pa se da o njenih oblikah in okvirih. Po pobojih, ki so sledili Turjaku in Grčaricam od septembra do novembra 1943, je bilo verjetno "preveč prelite krvi", da bi lahko prišlo do pomiritve. Nemci in nekateri njihovi pomočniki - kajti bilo jih je nekaj - pa so poskrbeli, da tudi v zadnjih mesecih pred koncem vojne protikomunistični tabor ni zmogel dejanja, ki bi zahodnim zaveznikom pokazalo njegovo pravo razpoloženje, pa čeprav je vodstvo stalno zagotavljalo, da je "z Londonom" vse urejeno.

Zakaj naj bi bilo protikomunistični strani težko priznati, da so vodilni storili tudi napake in da so bile razne oblike samoobrambe izhod v sili, po takratnem spoznanju manjše zlo v izjemni stiski? Saj nihče ni bil rad na domobranski prisegi, ne glede na pravni pomen, ki ji ga pripisujemo, in Narodni odbor je pred koncem vojne pomenljivo spremenil domobranec ime v Slovensko narodno vojsko ter ji določil svoje vodstvo.

A z nasiljem je nekdo kot prvi začel in "prepad kliče prepad".

Nasilje, sicer v različnem obsegu, je bilo potem na obeh straneh, vendar za grozovite poboje razoroženih in zvezanih vojakov ter civilistov ni ustreznih primerjav.

"Ali bo leto 2015, leto 70-letnice konca vojne, a tudi pobojev, v celoti leto ločenega spominjanja, ali bomo zmogli korak naprej v medsebojnem razumevanju na dolgi poti sprave"? S tem vprašanjem sem lani končal poseg na Turjaku.

Moram ugotoviti, da korenitih sprememb v tem letu - ki se sicer še ni končalo, a obletnice so mimo, - ni bilo, da so se v marsičem ponovili stari vzorci "proslavljanja osvoboditve", vendar je prišlo tudi do nekaterih novih oblik dialoga in združevanja, do nekaterih televizijskih, knjižnih, spominskih, študijskih spodbudnih korakov naprej.

Povojnega časa v matici pa seveda ne smemo ocenjevati zgolj po teh vidikih. Čeprav je vse obvladovala enoumna partija s sedežem v Beogradu, torej z močno srbsko dominanco, sta se slovenska samobitnost in državnost v drugi Jugoslaviji okrepili. Zanimivo je, kako je to že zgodaj, 26. oktobra 1958, tri dni pred smrtjo, v govoru za rojake v New Yorku ob 40-letnici slovenske ločitve od Avstrije z dne 29. oktobra 1918 priznaval znani duhovnik, časnikar in politik Alojzij Kuhar. Opozoril je tudi na napredek na več področjih, pa čeprav je okoli Slovenije in v prihodnosti videl veliko črnega, ki nas k sreči ob razpadanju komunizma in Jugoslavije ni zagrnilo.

Večji del Primorske, a brez glavnih mest,

se je v letih 1947 in 1954 združil z matico, ki je dobila tudi košček jadranske obale, pa čeprav ne tistega, ki je bil izvorno slovenski. Slovenski duh je vsem zaprekom navkljub seveda rojeval tudi pozitivne sadove na kulturnem, družbenem, gospodarskem področju. Pregarjanja Cerkev je pri ljudeh uživala doslej verjetno največji ugled, ki so ga zadnja leta potrošništvo in nekatere napake, žal, precej načeli. Iz vztrajanja vernih in demokratično mislečih, iz dela pisateljev in kulturnikov, iz upora proti "skupnim jedrom" in centralističnim skominam, iz alternativnih mladinskih gibanj, nekaterih revij in drugega se je postopoma rojevalo mogoče gibanje, ki je ob "afe-rah", ki so jih sprožili Nova revija, Mladina, aretacija četverice, Odbor za varstvo človekovih pravic, Društvo slovenskih pisateljev in nato nova politična gibanja, preraslo v "slovensko pomlad", prve večstrankarske volitve, vlado Demosa, osamosvojitve in ubranitve nove države pred jugoslovanskim vojaškim napadom, novo ustavo, mednarodno priznanje in vključitev v Organizacijo združenih narodov (22.5.1992), NATO (29.3.2004) in Evropsko zvezo (1.5.2004) ter ukinitve formalnosti ob prehajanju državne meje.

Demokratizacija in osamosvojitve sta postala izjemna, pozitivna mejnika tudi za Slovence v zamejstvu in po svetu. Še vedno so namreč aktualne točke iz Slovenske deklaracije oz. "Koroščevih punkta-

ki. V prvi vrsti lastna zavest in volja do življenja, nato še odnos večine oz. dominantne skupnosti do manjšine. Zlasti v zadnjih letih se je tem klasičnim dejavnikom pridružila globalizacija, ki jih presega, pa naj gre za gospodarske razmere, ki usmerjajo selitve zaradi študija in dela, ali pa za miselne vzorce, ki prihajajo od bogvekod in nas preplavljajo kljub našim drugačnim naporom. Če je med novimi miselnimi vzorci več poslušaja za strpnost in enakopravnost, so med njimi tudi taki, ki pospešujejo površnost, nevezanost na korenine in relativizem.

Zavest in življenjska volja nista dani sami od sebe, segata tudi na področje vrednot, ki jih je treba gojiti in krečiti. Ne sme nam biti nerodno govoriti o ljubezni do našega jezika in kulture. Naravno mora biti, da s posebno skrbjo gojimo svojo zgodovino in si dosledno prizadevamo za uveljavljanje naših narodnih pravic. Slovenci, ki živimo v zamejstvu, nismo samo jezikovne, temveč smo narodne skupnosti, ki so deli slovenskega naroda, obenem pa seveda tudi deli širših, mešanih krajevnih in državnih družb. Slovenci v Italiji nočemo biti "slovensko govoreči Italijani", temveč zavedni slovenski državljani Italije in Evrope.

Položaj slovenskih manjšin kljub vsej

selitve velike večine domačinov, sistematično spreminjanje etnične sestave ozemlja, zlasti na Tržaškem, zaradi razliten in umetnih naselij beguncev iz Istre.

Zapletena zaščitna določila, ki smo jih dočakali leta 2001, ko je bila naša skupnost že zelo utrujena od vsega tega in več kot zdesetkana, se uveljavljajo - in jih tudi sami uveljavljamo - dokaj počasi. Sožitje z večino se je res zelo izboljšalo,

Janez Pucelj in Zvone Podvinski (foto JMP)

vendar bi res kvalitetno spremembo prinesel vsaj prostovoljni pouk manjšinskega jezika na šolah večine. Dokler v istih četrtih in vaseh eni razumemo oba krajevna jezika in imamo torej dostop do medijev, kulture, čutenja "drugega", drugi pa razumejo le svoj jezik, ni prave enakopravnosti.

Ravno v zadnjih letih pa na političnem področju doživljamo Slovenci v Italiji zelo hudo "kolateralno škodo" zaradi številnih reform, ki so se jih lotili na deželni in državni ravni. Ustavne, upravne in volilne reforme odpravljajo nekatera izvoljena telesa, kot so rajonski in pokrajinski sveti, izvotljujejo pristojnosti občin in jih silijo v nenaravne povezave, onemogočajo samostojni volilni nastop slovenske zbirne stranke, prepuščajo možnost izvolitve v parlament dobri volji največjih strank v državi. Manjšina, ki ni subjekt tudi v politiki, pa drsi v folkloro. Vsaj upati je, da ta škoda ni nalašč hotena, čeprav gluhost

ob toliko opozorilih seveda prinaša odgovornost. A kaj, ko vodilni slovenski kadri, ki delujejo v večinski levosredinski Demokratiški stranki, ki reforme načrtuje in izvaja, molčijo, ali celo ploskajo. Dežela Furlanija Julijska krajina si je pred nekaj dnevi dovolila celo izsiljevanje ene izmed dveh naših glasbenih šol, ki jih uradno priznava zaščitni zakon, z izglasovanjem določilom, da bo prejela prispevke za premostitev sedanje finančne stiske, če se bo združila z drugo šolo. Predolgo bi bilo opisovati še druge vidike življenja slovenskih manjšin - Madžar-

živahnosti ni razveseljiv. Koroška je po državni pogodbi iz leta 1955 in odhodu zavezniških zasedbenih sil kmalu okusila moč starih protislovenskih sil. To se je pokazalo na področjih šolstva, Cerkev, odrekavanja pravic in družbenega pritiska, ki je uradno število Slovencev z ljudskimi štetji pripeljal do zadnjih neverjetno nizkih števil (leta 2001: 12.586), čeprav se je ozračje z leti izboljšalo, čeprav je škofijska sinoda urenila jezikovna razmerja v Cerkvi, čeprav je s slovensko gimnazijo nastal močan kader zavednih izobražencev, čeprav

manjšina lahko računata na zavezništvo akademskih krogov, a tudi Ustavnega sodišča, čeprav narašča število otrok, ki jih starši prijavljajo k dvojezičnemu pouku in so prosvetna društva ter ustanove živahno delavni.

Slovinci v Italiji smo prešli veliko obdobje prizadevanj za pravice in veliko frustracij: boj za meje, boj za ohranitev Svobodnega tržaškega ozemlja, boj za pravičen poseben statut dežele Furlanije Julijske krajine (po vzorcu Tridentinske - Južne Tirolske), boj za globalni zaščitni zakon. Dodati je treba šoke, kakršni so bili, na primer, divji spor med našimi levičarji, zvestimi večinski Vidaliju in Stalinu ali pa Titu v času informbiroja, tradicionalno razdeljenost tako naše civilne družbe kot politike, favoriziranje matičnega režima le sebi zvestih pripadnikov manjšine, izkrvavitev Benečije zaradi iz-

živahnosti ni razveseljiv. Koroška je po državni pogodbi iz leta 1955 in odhodu zavezniških zasedbenih sil kmalu okusila moč starih protislovenskih sil. To se je pokazalo na področjih šolstva, Cerkev, odrekavanja pravic in družbenega pritiska, ki je uradno število Slovencev z ljudskimi štetji pripeljal do zadnjih neverjetno nizkih števil (leta 2001: 12.586), čeprav se je ozračje z leti izboljšalo, čeprav je škofijska sinoda urenila jezikovna razmerja v Cerkvi, čeprav je s slovensko gimnazijo nastal močan kader zavednih izobražencev, čeprav manjšina lahko računata na zavezništvo akademskih krogov, a tudi Ustavnega sodišča, čeprav narašča število otrok, ki jih starši prijavljajo k dvojezičnemu pouku in so prosvetna društva ter ustanove živahno delavni.

Slovinci v Italiji smo prešli veliko obdobje prizadevanj za pravice in veliko frustracij: boj za meje, boj za ohranitev Svobodnega tržaškega ozemlja, boj za pravičen poseben statut dežele Furlanije Julijske krajine (po vzorcu Tridentinske - Južne Tirolske), boj za globalni zaščitni zakon. Dodati je treba šoke, kakršni so bili, na primer, divji spor med našimi levičarji, zvestimi večinski Vidaliju in Stalinu ali pa Titu v času informbiroja, tradicionalno razdeljenost tako naše civilne družbe kot politike, favoriziranje matičnega režima le sebi zvestih pripadnikov manjšine, izkrvavitev Benečije zaradi iz-

Foto JMP

ške, avstrijske Štajerske in Hrvaške se sploh nisem utegnil dotakniti. Ti vidiki so polni luči in senc, razveseljivih in žalostnih podatkov. Za Kanalsko dolino tu pod Sv. Višarjami smo na primer ob predstavitvi zadnje knjige župnika Maria Garjupa v Ukvah in pa na nedavnem Srečanju pod lipami, ki je bil v Gorici posvečen Kanalski dolini, slišali, da sloven-

stvo v njej postopoma izumira. V Benečiji, ki je po vojni okušala samovoljo tajnih polvojaških organizacij, ki so se imele za branilce Zahoda pred "slovenskimi komunisti", in Reziji so po nekajletnem premoru spet na delu nekateri domačini, ki se trudijo dokazovati, da so diji v posebno skupnost, ki nima nič opraviti ne s Slovenci ne s slovensčino. Četverna zlata maša sedanjih beneških čedermacev nas polni s čustvi hvaležnosti, a tudi zaskrbljenosti, ker nimajo naslednikov. Je pa povsod med našimi ljudmi tudi veliko lepega. O tem pričajo tudi, če ostajamo v Benečiji, novosti glede šolstva, sodobnega muzeja Slovensko multimedijško okno, medijev in nenazadnje Planinske družine Benečije, ki je tu prisotna z lepo skupino članov.

Benečija je tipična dežela izseljevanja, ki je bilo tudi politično spodbujano, da bi se doline čim prej izpraznile. A izseljevanje je zadnja leta ponovno postalo trpka značilnost slovenske družbe. "Tretja Slovenija", Slovenija v svetu, se je po drugi svetovni vojni zelo okrepila. Najprej s politično emigracijo, ki je znala po letih skupnega bivanja v begunskih taboriščih Avstrije in Italije in s pomočjo elitnih kulturnih, verskih in političnih delavcev ter vrhunskih izobražencev poustvariti Slovenijo v malem po svoji meri zlasti v Argentini, a tudi v Clevelandu, Torontu in drugih središčih.

Rojaki v Argentini odklanjajo oznako "slovenski čudež v Argentini", češ da ne gre za čudež, temveč za sad velikega idealizma, zvestobe, zavesti pričevanjskega poslanstva in trdega prostovoljnega dela. Pogled na opravljeno pot kljub temu vzbuja izjemno občudovanje. A čas dela svoje, v Severni Ameriki se jezik izgublja, v Argentini ostaja na zavidljivi ravni tudi v tretji generaciji, a brez šolanja v domačem okolju zlasti humanistični poklici ne morejo rojevati sadov, kot bi jih v domovini.

Poglavje zase je Avstralija, polna Tržačanov in Istranov, in spet drugačne so razmere v zahodni Evropi. V času zahodnega gospodarskega čudeža se je "Slovenija v svetu" najbolj razbohotila ravno tam, saj se spominjate aforizma Žarka Petana: "Proletarci vseh dežel, združite se; zbirno mesto je Zahodna Nemčija".

In tudi med temi izseljenci, tako kot pri prej omenjenih skupinah, so pri ohranjanju zavesti in skupnosti glavno vlogo odigrali slovenski duhovniki, tudi tisti duhovniki, ki so skupno z zavednimi laikii, takrat še povezani v Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi, 6. avgusta 1989 priredili tu na Sv. Višarjah prvo tako vseslovensko srečanje, ki je danes prišlo do 27. izvedbe.

Zdaj je, kot rečeno, na vrsti nov val izseljevanja, ki je morda manj trajno, a zajema tudi najbolj študirane mlade ljudi, kar je za domovino velika izguba. Ravno tako zajema mlade zamejske Slovence. Znova se postavlja vprašanje, kako ohranjati povezavo z vsem tem živim narodnim kapitalom, za kar se, na primer, trudi Svetovni slovenski kongres, a je tudi prvenstvena naloga države.

Tako se vračamo na že izraženo misel. Od vas, ki živite v osrednji Sloveniji, Slovenci, ki živimo v zamejstvu in zdomstvu, pričakujemo, da čim bolj uredite domače razmere in posredno ter neposredno pomagajte ostalim delom naroda. Mi bomo vztrajali in delali za Slovenijo, naš "dom brez mej", pri čemer pa se ne želimo

čutiti kot nekaj posebnega. Dobro vemo, koliko je bilo razočaranj, a gledano iz zgodovinske perspektive se stvari počasi le premikajo. Za črnogledne smo imeli tiste, ki so opozarjali, da bo za izhod iz 50 let enoumja potrebnih 50 let. Po tem računu bi bili zdaj šele na polovici poti do normalne družbe. Potrudimo se, da se ta čas skrajša!

Premišljevanje o treh petih mašah Maša na play-back

Pokojni duhovnik, ki je na vipavski gimnaziji še v času komunizma vestno poučeval italijanščino, je semenišnikom rad z židanim nasmehom pripovedoval, kako je neki tržaški župnik kupil gramofon in namesto zbora na koru vrtel kar plošče z izbranim petjem. Smejali smo se, hkrati pa se nam je to zdelo nezaslišano, mogoče celo pohujšljivo. Tisti časi so seveda že davno mimo. Tudi Marijana Hrvatina (1922-1991), ki se je tega spominjal, že dolgo ni več med nami. A vendar postaja gramofon pri maši spet aktualen. V zadnjih tednih sem bil pri treh petih mašah, ki so mi dale precej misliti. Zelo rad zaidem kdaj pa kdaj k maši v rodne Šturje na Vipavskem. Zadnjič, neko juljsko nedeljo ob desetih. Ljudi je bilo precej. Klopi so bile praktično polne, med obiskovalci pa je bilo za današnje čase razmeroma veliko mlajših obrazov. Res je, ko sem skupaj kot mulec hodil k maši, je bilo drugače. Otrok je bilo toliko, da je bil ves prostor pod oltarjem poln. Le redki otroci so imeli srečo, da so lahko sedeli. Danes teh problemov s prostorom kajpada ni več. A vendar se zdi, da je upad obiska bistveno manjši od slovenskega povprečja. Z začetkom maše pa se je cerkev sv. Jurija napolnila do zadnjega kotička. Z glasom. Ubrano in glasno petje, da ga je bilo z veseljem poslušati. Saj vem, petje v Šturjah je bilo ubrano tudi v mojem otroštvu, a takrat ga nekako

nisem opazil. Pa tudi primerjati ga nisem mogel s petjem drugih pevcev po Vipavskem in Primorskem. Šturci so v nekem smislu razvajeni zaradi dolgoletnega kakovostnega petja. Šturska maša je obenem glasbeni dogodek. Teden dni kasneje sem bil pri maši v koprski stolnici. Materijal vseh cerkva med Triglavom in Dragonjo. Istra se seveda ne more pohvaliti s takim obiskom maš kot Vipavska. Posebej poleti ne, ko se marsikomu očitno zdi, da je na počitnice odšel tudi Bog. Tokrat ni bilo župnika, pa tudi oba organista sta zaradi bolezni umanjala. Peščica vernikov se je zato samo spogledovala in skomigovala z rameni, da tokrat petja ne bo. Se pač zgodi. Tudi v katedrali – materi. A je petje vendarle bilo. Najprej je kar na suho začel peti mašnik. Kot Vipavec po rodu brez petja verjetno niti

ni mogel. Eden od pevcev pa je med nedeljne razdelil pesmarice in povabil k petju. In smo prepevali. Malce ubogo, a s srcem. Potem pa je eden od starejših ministrantov med klopmi nekoga zagledal in stopil do njega. V nekaj minutkah smo ga uzrli za orglami in tudi zaslišali. Vsem nam je bilo všeč, da se je tiha maša spremenila v lepo, odpeto mašo. Kajpada, ne tako ubrano kot v Šturjah, da ne bi kdo kaj takega utegnil pomisliti. Tudi tretjo nedeljo zapored smo bili pri peti maši. V nekem mestu globoko v Furlaniji, kjer ne le najdemo več Slovencev, ampak je tudi Furlanov zelo malo, smo bili pri edini nedeljski maši. V katedrali, ki pa ji v resnici tako samo rečejo, saj ne gre za resnično stolnico, je bilo ljudi bolj za vzorec. Otroka nobenega, razen mojih. Ob koncu maše jih je bil župnik tako vesel, da je vsakemu dal "čokolatin". Zelo prijazno. Kljub zelo visoki povprečni starosti pa je petje pri maši vendarle bilo. In to z orglami. Prav glasno in lepo. Zelo pomaga ozvočenje, pomislim najprej. A že malo zatem vidim, da so orgle zaprte in da ne morem ugotoviti, kje stoji tista skupinica pevcev, ki vodijo petje pod vodstvom lepega soprana. In kmalu ugotovim, da je tržaška zgodnica vrlega duhovnika Marijana Hrvatina spet aktualna. Petje pri maši je bilo posneto. Maša na play-back.

Tino Mamič

Ob pesniški zbirki p. Pavleta Jakopa Potapljanja

Franciškan p. Pavle Jakop, župnik v cerkvi Marijinega oznanjenja v Ljubljani ali, kot pravimo, pri franciškanih na Tromostovju, je doslej pripravil kar štiri pesniške zbirke: prvo leta 1993 z naslovom *Zlati prah tlečega upanja*, drugo *Kamni bivanja* – 2003, tretjo *Ostajam pri Tebi* – 2011 in letos (2015) novo z naslovom *Potapljanja*. Pesniške zbirke, ki jih pripravijo duhovniki, navadno spadajo med religiozno liriko, s katero se mi Slovenci srečujemo velikokrat. Lirika p. Pavleta odkriva razsežnost sodobne vernosti drugače, kot smo je bili navajeni pri podobnih pesnikih, ker posredno

dogajata in dogodita tudi v odrešenjski pesniški besedi. Branje takšne lirike, tudi pri p. Pavletu, ni stvar same literarnozgodovinske metode, ampak je bolj stvar postmoderne branja duhovne lirike, ki je in ostaja miselna (razmišljujoča). Pozna se, da je tokrat lirika p. Pavleta nastajala v duhu časa, ki je pokoncilsko krščanski. Zato p. Pavle v svoji zadnji pesniški zbirki *Potapljanja* izpoveduje: "Da, še lahko verujem, Gospod, / in sezu- vam čevlje z nog, / kajti človek ostaja sveta zemlja, / kjer se mi Ti razodevaš, / kjer vedno znova trpiš in umiraš, kjer Tvoja ljubezen zmaguje z življenjem!"

P. Pavle Jakop

posega v bistvenost krščanstva. Ko smo z Bogom, pomeni, da imamo občutek bližine človeka v vsej njegovi tragičnosti, ranjenosti, a v hkratni odprtosti za premestitev med seboj in Teboj ali med bralcem – nami – in Bogom. V razmiku večnosti sta dva pola: človek in Bog, ki se

Ob prebiranju njegove poezije začutimo v globini mistične prvine, istočasno pa ne želi zapustiti trpečega zemljana. Njegova poezija se ne naslaja v trpljenju, temveč zaznava, da Božja svetloba je. Rad se poigrava z mojstrsko izoblikovano lepoto besede, s katero nam sporoča, da tudi nas Nekdo pričakuje v naši samoti.

Zanimiva je misel iz spremne besede: "Res je, da vsak od nas odide ob svojem času, a za njim zaveza praznina, ki jo je težko zapolniti! Prav zato rada berem molitve, ki presegajo tukaj in zdaj in v katerih se p. Pavle povezuje s svojimi ljudmi "onkraj reke" ter tako posega v neizprosni občutek osamljenosti..." Pa še to: p. dr. Edi Kovač, drugi pisec spremne besede, pravi: "Njegove pesmi so pričevanje o lastnem življenju, v katerem mu tudi vsakodnevna opravila postajajo življenjska in duhovniška daritev –

ljubezen..., zato mu nič ne ostaja tuje. Zdi se, kot da bi uresničeval spodbudo, ki mu jo je v mladeniški dobi dal priljubljeni teološki profesor dr. Janez Janžekovič: "Ne boj se ne greha ne svetosti, napij se svobode!" Knjigo je izdala založba Družina v Ljubljani.

Ambrož Kodolja

Ekonomski kriza in izhod iz nje (1)

Ni vsega kriv Keynes ...

Še malo se bomo zaustavili pri ekonomiji, tudi v povezavi z družbenim naukom Cerkev (DNC), saj se v teh tednih veliko govori in piše o tem. Še enkrat ponovim, da sam nisem noben strokovnjak na tem področju, vendar me vseeno stvari zanimajo in skušam kaj prebrati ter razmisliti ob zapisih tistih, ki so strokovnjaki. Odzivi tistih, ki se s temi področji ukvarjajo, so bili dobri, dobil sem tudi nekaj spodbud. Za podlago nam bo tokrat zapis, ki ga je napravil Giovanni Passali, predsednik združenja "Associazione Copernico", ki ima večdesetletne izkušnje na področju financ, saj načrtuje programe in sisteme prav za področje visokih financ, kakor ga poenostavljeno imenujemo. Takole pravi: "Ni nobenega dvoma o dejstvu, da je sodobni svet v zadnjih petdesetih letih najprej predložil, potem pa sledil modelu rasti, ki ni upošteval človeških meja in skupnega dobrega. Na začetku se je zdelo, da bi vse lahko šlo skupaj, ko pa je postalo jasno, da tako ne more biti, je žal prevladala moč tistih, ki so imeli osebne interese, in je ostal brez moči tisti, ki se je razdal za skupno dobro. Sedaj smo na točki, ko se skupno dobro jemlje narodom v imenu uravnavanja bilanc in/ali zato, ker je treba plačati dolgove, kar se zdi, da je postalo že dogma, ki je nad vsakim drugim za-

konom". O vsem skupaj se lahko kar strinjamo in nam je vsem na očeh, potem pa Passali nadaljuje s tem, da se ozre v zgodovino, saj je to tudi po njegovem prepričanju potrebno, da bi prav razbrali sedanji čas, v katerem živimo, in to, kar se dogaja. Treba je gledati ne le močno nazaj v zgodovino, kjer so se razvili razni ekonomski nauki, kot je, recimo, tudi ti-

gastvo v teoriji pomeni vzeti bogatim, da bi dali revnim, v resnici to pomeni vzeti tistim, ki delajo prek davkov, da bi dali tistim, ki ne delajo prek javne porabe ... Keynes je pozival vlado, naj zniža vrednost denarja, da bi tako spodbudili investicije. Ravno preveliko znižanje vrednosti denarja, ki ga je spodbudila Federal Reserve leta 2001, pa je bila tista, ki je v ZDA sprožila zadolžitveno nevihto ... Nihče naj se ne slepi, da se lahko gre naprej v nedogled z nekaznovanim zadolževanjem – težava javnega dolga je v tem, da je treba prej ali slej tega plačati

v celoti, vse do zadnjega centa. Takrat pa imamo Grčijo". V tej rekonstrukciji pa je marsikaj, kar ne gre. Od 2. svetovne vojne do danes sta zlasti dva dogodka

močno zaznamovala monetarno in finančno arhitekturo, kakor nam pove Passali: "To sta bila sporazum v Bretton Woodsu iz leta 1944 in ukinitve tega sporazuma leta 1971. S tem sporazumom so opustili Keynesianske zahteve v prid tistim, ki jih je izrazil ameriški ekonomist Harry Dexter White (medtem ko je Keynes zastopal Veliko Britanijo). Razlog je preprost – Keynesov načrt je bil uravnotežen in je predvideval kompenzacijsko zbornico, ki bi uravnavala kreditna (in dolžniška) razmerja med državami, medtem ko je model, ki ga je predlagal White, bil neuravnotežen v prid ZDA, saj je predvideval, da bi vse valute drugih držav lahko bile zamenjane v dolarjsko valuto po stabilnem menjalnem razmerju, dolarje pa bi se dalo menjati v zlato (spet po stabilnem menjalnem razmerju). Seveda so ZDA lahko vsilile svoj model zaradi dejstva, da so bile velika zmogovalka vojne in hkrati država, pri kateri so se zadolžile mnoge države, ki so prav tako bile zmogovalke. Ekonomist White je bil tudi veliki avtor ustanovitve Mednarodnega

monetarnega sklada in Svetovne banke. Glede na to, torej, da je s sporazumom v Bretton Woodsu bil Keynesianski model zavržen, je obtoževanje Keynesa za polomijo današnje krize (ki se je sprožila kar šestdeset let po njegovi smrti!) stvar, ki je popolnoma izven resničnosti. Sporazum v Bretton Woodsu ni mogel delovati in ni mogel trajati, ker je praktično položil svetovni denarni nadzor v roke ZDA in zato ker količina zlata v obtoku ni mogla biti zadostna, da bi pokrila ves denar v obtoku. Povečanje denarja je bilo nujno potrebno, da bi lahko podprli ekonomsko rast ZDA in sveta, že v 60. letih pa so vsi vedeli, da na svetu ni bilo dovolj zlata, da bi pokrili denar v obtoku. Ko je ameriški predsednik Nixon leta 1971 javno oznanil, da bodo ZDA nehale zagotavljati menjavo dolarjev z zlatom, ni napravil nič drugega, kot da je odkrito in uradno naredil tisto, kar so vsi vedeli – ni bilo dovolj zlata za ves denar v obtoku. Od takrat je cena zlata v dolarjih začela rasti, isto pa se je zgodilo tudi z menjalnimi tečajji, ki so jih do tedaj vzdrževali stabilne, zahvaljujoč se nenehnim intervencijam centralnih bank". Toliko za pakušino, prihodnjič pa nadaljujemo s še nekoliko zgodovine, da bi razumeli, kje smo, potem pa bomo pogledali, skupaj s Fasalijem, kaj lahko doprinese DNC, videli pa bomo tudi, kaj nam v tem oziru sporoča sveti oče Francišek, zlasti po apostolski spodbudi Evangelii Gaudium.

Andrej Vončina

SREČANJE POD LIPAMI Igor Omerza

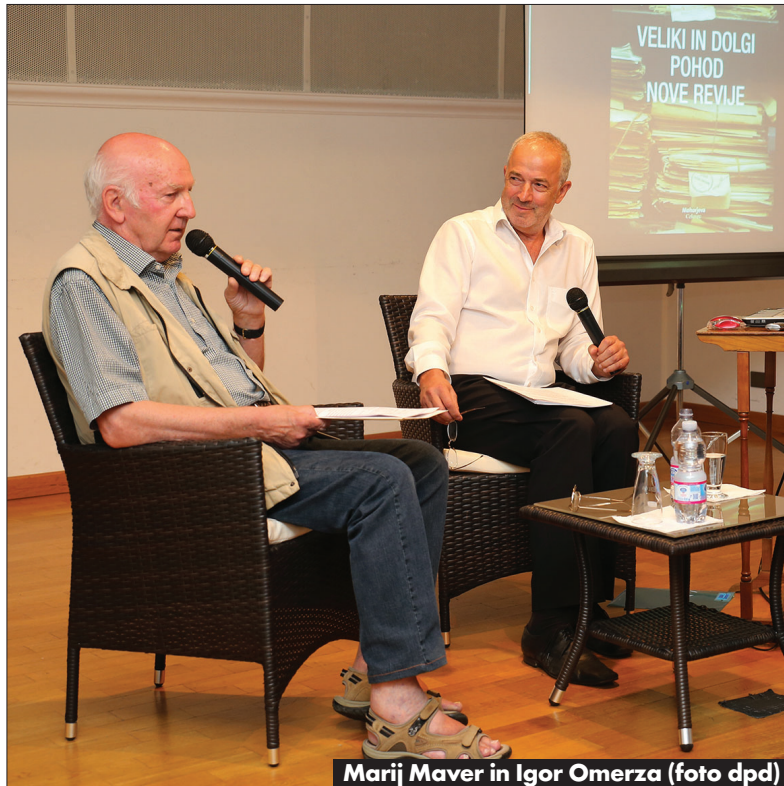
O reviji, ki je razprla nove razsežnosti slovenski kulturni politiki

Objavljati dokumente in knjige o naši polpretekli zgodovini je danes še kako pomembno, da se dogodki iz preteklosti ne bi ponavljali. O tem je prepričan Igor Omerza, politik in ekonomist, ki je v zadnjih letih zaslovel kot avtor uspešnic, ki črpajo vsebine iz dokumentov Udbe. Arhivi so pomembno orožje, je dejal. Doslej je razkril na stotine novih, prvič objavljenih dokumentov, ki so vsem na razpolago že od leta 2006, pa čeprav "etablirani zgodovinarji" ne segajo radi po tem "fantastičnem bazenu"...

V četrtek, 30. julija, je bil Omerza v Kulturnem centru Bratuž gost "srečanja pod lipami", ki ga je v sodelovanju s kulturnim hramom organiziral Krožek Anton Gregorčič.

Večer, ki ga je moderiral urednik tržaške Mladike Marij Maver, je bil posvečen knjigi *Veliki in dolgi pohod Nove revije*, ki je letos izšla pri celovski Mohorjevi. Gre za zajetno publikacijo o tem, kako je služba državne varnosti od vsega začetka spremljala delo uredništva Nove revije in obveščala partijski vrh. Knjiga je posebno zanimiva, je dejal Maver, ker govori o tem, "koliko kolobocij je bilo treba", da je Nova revija nastala. Avtor opisuje predigro k Novi reviji v letu 1979, pobudo in nastajanje revije v obdobju 1980 - maj 1982 ter njeno izhajanje do marca 1990.

Oktober 1979 je t. i. Uprava za analitiko, nekak podaljšek Udbe, slovenske tajne politične policije, v dokumentu zapisala, da Damir Rupel poskuša ustanoviti novo literarno revijo. "Zanimivo je, komu je bila namenjena ta informacija", je opomnil Omerza; dobili so jo namreč: Viktor Avbelj, France Popit, Milan Kučan, Stane Dolanc, Anton Vratuša, Mitja Ribičič, Janez Zemljarič, Franc Šetinc, Stane Markič, Sergej Kraigher, Andrej Marinc, Jenez Vipotnik in Ludvik Golob. Prvih sedem je bilo ali je sodelovalo v tajni politični policiji, VOSU ali OZNI ali Udbi ali Kosu. Maja 1980, takoj po Titovi smrti, je Tine Hribar začel pripravljati predlog za revijo, nato so začeli zbirati podpise. Ko so zbrali 60 podpisov uglednih slovenskih kulturnikov, so se 10. junija 1980 doma pri Ruplu zbrali še Niko Grafenauer, Tine Hribar, Andrej Inkret, Svetlana Makarovič in Boris A. Novak. Malenkostno so revidirali Hribarjev tekst in sestavili spremno pismo. Spomenka Hribar je nelsa na pošto spremno pismo in desetstranski predlog s podpisami ter poslala, kot prvemu naslovniku, Mitji Ribičiču in še šestim drugim naslovnikom. Sledilo je dvoletno rojevanje: "V živalnem svetu ne poznamo tako dolgega rojevanja"... Omerza to "mukotrpno nastajanje revije" opisuje na 95 straneh. Pobudniki so bili zelo spretni: "pokrili so se" s 60 uglednimi imeni in partija ni mogla samo zamahniti z roko. Na neki način se je morala s tem spoprijeti. Bila so 80. leta, Tito je umrl, "stvari so se počasi rahljale, niso bila več svinčena 70. leta". Delo je 26. junija 1980 objavilo celoten predlog za novo revijo, a brez 60 podpisnikov;

Marij Maver in Igor Omerza (foto dpd)

objavili so imena le šestih podpisnikov spremnega pisma. Franc Šetinc, takrat sekretar Slovenske komunistične stranke, je naročil Delu, "da je pomembno napraviti distinkcijo med vsemi 60 podpisniki in tistimi šestimi med njimi, ki so podpisali in poslali spremno pismo. To je partijska metoda diferenciacije, razbijanja homogene skupine". Ker so novorevijaši že takrat imeli dokaj dobre stike s srbskimi intelektualci in mediji, je paradoksalno, da je prvi časopis, ki je objavil 60 podpisnikov za najpomembnejšo slovensko nacionalno revijo, srbski, v Beogradu. "V Ljubljani jih ni bilo mogoče objaviti".

Prvega oktobra 1980 so podpisniki dobili močnega zaveznika, pobudo je namreč soglasno podprlo Društvo slovenskih pisateljev. "Tudi komunisti v društvu so jih podprli". Ime *Nova revija* je Omerza prvič našel v udbovskem dokumentu marca 1981, ki govori o ljubljanskem obisku nemškega časnikarja Heika Flottaua. "Prvo uporabo tega imena vidimo pri Udbi". Nastajajoči reviji je režim povzročal neprestane težave. Tik pred izidom je aprila 1982 Udba poročala, da namerava uredništvo objaviti v prvi številki šest pesmi srbskega pesnika Gojka Djogje, ki je bil obsojen zaradi zbirke *Vunena vremena*, ocenjene kot grob napad na Tita in politični sistem. Dne 21. maja 1982, teden dni pred izidom revije, je bil sestanek režimcev, politikov, tožilcev in šefa Udbe, sklican zaradi izida Nove revije. Na sestanku so sklenili: uredniški odbor je treba opozoriti, da se revija s tako vsebino predstavlja kot opozicijska in do nadaljnjega je treba zadržati njeno razpečevanje. Nekaj dni kasneje je Cankarjeva založba na tiskovni konferenci predstavila prvo številko. Tine Hribar je poudaril, da revija razpira nove razsežnosti slovenski kulturni politiki. Drugo poglavje Omerzove knjige govori o reviji, ki je že izhajala. Na 85 straneh obravnava poglavje "Od rojstva proti sedemdesetletju". Muke režima glede revije so se namreč nadal-

jevale, vsi ohranjeni dokumenti izkazujejo nejevoljo nad prispevki v reviji. V poročilu Udbe za leto 1984 je daljši odlomek o novi članici uredništva, Alenki Puhar, ki da je *meščanska desničarka*. Novorevijaše so popredalčkali kot *anarholiberalce*. Julija 1984 je predsedstvo SFRJ "anarholiberalce predefiniralo v meščanske desničarje". Januarja 1985 je Društvo slovenskih pisateljev organiziralo javno tribuno o narodu in kulturi: mnogi razpravljalci so močno razburili režim. Novo revijo so v vrhu partije označili kot "kačje gnezdo, ki zadržuje pisateljsko društvo in celotno javnost". Srbeli so jih tudi prsti, da bi ji odtegnili finance in jo tako uničili, je dejal Omerza. Po dveh mesecih se je vrh partije sestel na zaprti seji in opravil hud verbalni obračun z NR.

V začetku novembra 1985 je Niko Grafenauer kot urednik poslal več strokovnjakom pismo z anekdoto o vzrokih krize v Jugoslaviji. Te in druge dokumente je kmalu imel v mapi vrh partije: "Od Udbe do vrha partije je bila speljana utečena, a navadnim očem nevidna povezava". Novembra 1985 so se v ljubljanskem gostišču Mrak srečali novorevijaši in srbski akademiki, ki so jih "čužeji udbaši" tajno posneli s priložnostnimi napravami. Načelnik Udbe je le štiri dni po sestanku poslal predsedniku slovenskih komunistov Andreju Marincu 118-stranski zapis celotnega pogovora. Ta je potem krožil v vrhovih partije po vsej Jugoslaviji. Prisluskovanje pri Mraku je Udba v splošnem poročilu za leto 1985 imelo za enega največjih uspehov v letu. Dne 20. junija 1986 je uredništvo revije poslalo sodelavcem vabilo s priložnostno prijavo na jesensko številko NR o slovenskem narodnem programu. V resnici je izšla v začetku leta 1987 in je nosila številko 57. V poročilu za leto 1986 piše Udba, da s pripravo prispevkov za slovenski nacionalni program krog novorevijašev prehaja "v odprto ponujanje svojih alternativ". Večina spoznanj o sovražni aktivnosti in nakanah meščanske

desnice je bila pridobljena s prisluki, tajnimi preiskavami in sledenjem, ki so omogočali "dokaj kvalitetno operativno pokrivanje pomembnih srečanj", še piše v poročilu. Najdaljše poglavje v Omerzovi knjigi obravnava analizo znamenite 57. številke NR, kaj vsega so razni segmenti režima počenjali okrog nje. Izšla je 16.2.1987, delovala pa je kot "politična bomba tako v Sloveniji kot v Jugoslaviji". Še isti dan, ko je izšla, se je zbrala pri Kučanu partijska ekipa in za pomoč pri razpravljanju - "še isti dan"! - dobila okrog 30 strani ekspertize Cirila Ribičiča. Omerza nima dvomov: CK-ju je nevezane snopiče lahko dostavila edinole Udba! Štiri dni po izidu revije

je režim javno udaril: 20. februarja je Jože Smole, šef SZDL, na tiskovni kritiziral številko in odprl politično-medijski lov nanjo. Začele so sejati vse razne režimske skupine, od borcev do partije in socialistične zveze. Na jugoslovanskem federalnem partijskem predsedstvu 10. marca je bil "najbolj strupen" Črnogorec Vidoje Žarković, ki je dejal, da se je v nekaterih prispevkih 57. številke NR "izlila najbolj črna nacionalistična strast", to je "antipatriotizem, to je sovražni napad na temelje jugoslovanske socialistične skupnosti in na temelje naše revolucije".

Na seji predsedstva SRS je Andrej Marinc 1. aprila 1987 ugotovil, da imajo opraviti s krogom ljudi, "ki je na nacionalističnih, klerikalnih pozicijah", ki želijo razvrednotiti marksizem kot preživel teorijo in metodo delovanja delavskega razreda, ki so nosilci nekega neokonservativizma in antikomunizma. Ta skupina pa ne deluje samo znotraj Nove revije, ampak tudi navzven, izkorišča tribuno Društva slovenskih pisateljev, deluje z metodami, ki objektivno pomenijo na neki način politično nevarnost, je še dejal Marinc. "To je čista resnica", je dodal Omerza. Udbaši so se prek kontrole telefona, pošte in prisluhov tudi razpisali o odnosu tednika Mladina do NR. Tudi o tem je govor v knjigi.

Novorevijaši niso niti malo pustili. Za Grafenauerjem in Ruplom je uredniške posle za šest mesecev prevzel Boris A. Novak, nato pa Jože Snoj in Spomenka Hribar ter Tine Hribar in Niko Grafenauer. "Kanonada novorevijašev se ni ustavila". Iz številke v številko so napadali živce slovenski in jugoslovanski partiji, politični policiji in jugoslovanski armadi. V dvojni številki NR v juliju 1987 je namreč Blažičeva glosa o vojaškem vrhu izzvenela

kot napad na JLA. Udba je imela smolo, ker so se pomembni sestanki novorevijašev pogosto dogajali izven uradnih prostorov revije ter v slučajno izbranih lokalih, so ugotavljali decembra 1987 udbovci sami. O delovanju novorevijašev v letu 1987

so obsežno poročali politikom, kar je razvidno tudi iz nastopa šefa Udbe Tomaža Ertla aprila 1988 na sestanku notranjih ministrov v Beogradu: slovenskemu političnemu vrhu so dali o *meščanski desnici* 127 informacij, o Ruplu 34, o Spomenki Hribar 27, o Bučarju 47, Blažiču 20 itd. "Večina teh informacij je uničenih".

Pomembna je bila tudi dvojna številka NR januarja 1988 o ustavnih zadevah. Bila je zadnja, ki je povzročila obsežno reakcijo socialističnega režima. To ni posledica popuščenja Nove revije, temveč dejstva, da se je oporečniška fronta v prvi polovici leta 1988 neverjetno razširila in tako razpršila dolgoletni hudi pritisk na revijo: Mladina je "brutalno" napadla vrh armade, pisanje Tribune in Katedre se je radikaliziralo, v Evropskem parlamentu je France Bučar imel "izdajalski" nastop, nastala je Koordinacija novih družbenih gibanj, izšli so spomini Staneta Kavčiča, ustanovljena je bila Slovenska kmečka zveza, Janša je napovedal boj za oblast, prišlo je do afere JBTZ, do nastanka Velikega odbora itd. Fronta se je razširila in pritisk se je manjšal. Bolj se je bližal konec režima v Sloveniji, več gradiva so uničevali. Še najbolj so uničili zadnje gradivo. Nekaj so pustili iz 50. in 60. let, zadnja leta pa so "izjemno opustošena". Dne 7. marca 1990 - "en mesec pred demokratičnimi volitvami"! - je

"nihče ni za to nikoli odgovarjal".

V arhivu danes ni mogoče najti obdelave FILOZOF (Tine Hribar), NEGATIV (Dimitrij Rupel), GRANIK (Niko Grafenauer), TIK-VEČ (France Bučar), FILOZOFINJA (Spomenka Hribar), PRIJATELJ (Andrej Inkret), KRITIK (Taras Kermauner), BLAŽ (Viktor Blažič) in na tisoče drugih nadzorovancev, je dejal Omerza. Ni mogoče najti obdelave DEVIACIJA, to je spremljanje Nove revije, Mladine, Tribune, Katedre in Radia Student itd. Prav tako ni mogoče najti obdelave LIPA: to je bil nadzor nad tržaškim Društvom slovenskih izobražencev. Pod različnimi imeni so bili kodno spremljani tudi nekateri zamejci. In vendar bi zmanjškali obdelavo JAMBOR ali LJUBLJANČAN, t. j. nadzor nad Borisom Pahorjem; ali obdelavo MEŠČAN ali OSREDKAR, t. j. nadzor nad Alojzom Rebulom. "Naševal bi lahko do jutra"...

Svoj veliki in dolgi pohod z vzpostavljanjem slovenske nacije je NR zmagoslavno sklenila s 95. številko marca 1990, v kateri je 41 avtorjev obdelalo vsa relevantna področja prihajajoče slovenske državnosti, je sklenil Igor Omerza. Kot avtor knjige, v kateri je bilo doslej še največ povedanega o Novi reviji, je prepričan o pomembni vlogi revije, ki pomeni velik prispevek v formiranju slovenske nacije in njene zgodovine.

Omerza je na večeru na kratko spregovoril tudi o knjigi *Karla. Udba o Dragi*, ki je pravkar izšla pri tržaški založbi Mladina in bo predstavljena v okviru jubilejnih 50. študijskih dnevov Draga 29. avgusta ob 16. uri na Opčinah. "Karla je bilo ime, pod katerim so na skrivaj spremljali Drago". Udba je namreč več desetletij pozorno nadzirala veliko njenih

protagonistov, predavateljev in vsebin, marsikdo je imel celo ozvočeno stanovanje. O Dragi so razpravljali tudi na sejah partijskega vrha in vodstva Socialistične Republike Slovenije. Čeprav so organizatorji do zadnjega skrivali imena predavateljev, "to ni dosti pomagalo". En sam teden po Dragi je Udba že imela v rokah zajetno poročilo, avtentičen izpis nekaterih predavanj. Knjiga bo štela 750 strani. "Še dobro, da so večino materiala - približno 90% - uničili... Če 10% ohranjenega da 750 strani knjige, si lahko predstavljate, kaj bi bilo"...

Na vprašanje Marija Maverja, čemu objave udbovskih dokumentov, je Omerza dejal, da po njegovem prihaja do neke restavracije, do populariziranja nekdanjega režima, od samoupravljanja do delavskega upravljanja itd. "V Sloveniji je treba razkrinkavati, kakšen je bil ta režim. Ni dovolj na splošno reči, da je bil slab, da je imel politično policijo, da je strašno kršil človeške pravice itd". Treba je čim več o tem pisati in to predstavljati javnosti, da o tem izvejo tudi pripadniki mlajših generacij. "To lahko usodno vpliva na našo prihodnost". V demokraciji namreč lahko vsak piše, kar hoče: "Pripravlja se knjiga o tem, kako so komunisti prispevali k osamosvojitvi Slovenije v letih 1985-1988... Zato je važno, da pišemo"! / DD

POGOVOR Daniela Puja

“Po značaju sem taka, da se nikdar ne vdam!”

V starem središču Gorice, tik ob stolnici, točneje v ulici Marconi št. 9, je 2. julija letos odprla novo trgovino prijazna in energična Daniela Puja. Na Goriškem jo mnogi poznajo kot dejavno in simpatično članico v štandredskem društvu in župniji, veliko stikov pa ima tudi daleč naokoli. Ima namreč trgovino z orodjem za kleparje in mehanike.

Smo v času krize, in vendar si ti v mestnem središču odprla novo trgovino...

To delo opravljam že 25 let. Delati sem pravzaprav začela že leta 1987, in sicer pri gospodu Emilu Paulinu na Trgu sv. Frančiška v Gorici. Po treh letih, leta 1990, sem sama prevzela trgovino; Paulin me je veliko naučil, ohranila sva dobre odnose. V vsem tem času sem se večkrat preselila. Bila sem tudi v Ajdovščini...

Kako to?

Za ta korak smo se odločili, ko je Slovenija leta 2004 stopila v Evropsko unijo. To sem naredila z nekaterimi prijatelji, ki jih že dolgo poznam. Zgodilo pa se je, da so nas v Ajdovščini, na božično vigilijo, okradli; ponoči so vdrlin in pokradli celo trgovino. Kaj smo hoteli narediti? Zavihali smo si rokave in šli naprej! Po značaju sem taka, da se nikdar ne vdam!

bovali smo torej več kot deset dni. In je pisalo, da se to lahko stori v enem samem dnevu?! Te zadeve niso nikdar tako preproste, kot pravijo, še predvsem ne, če hočeš narediti sam. Če se obrneš na strokovnjaka, te gotovo vpraša nekaj sto evrov. Če hoče kdo odpreti svojo dejavnost, se zdaj lahko obrne kar name!

Prodajate torej orodje za kleparje in mehanike...

Seveda. In ni vedno lahko. Avto ne znam popravljati; toda če me kdo kaj vpraša, vem, kaj mu moram dati.

To delo mi je všeč. Vedno mi je bilo všeč in je prav moje delo! V njem prav uživam.

Če bi hotela, bi lahko tudi zaprla. Kaj bi pa delala potem? Vedno teže je najti delo. Sicer pa si mislim: naslednje leto bom praznovala 50 let. Jaz bi sedaj morala že nuditi delo dvajsetletnikom, pa ga nimam dovolj niti zase. To je problem. Stvari so se močno spremenile, danes si je treba pomagati. Jaz sem taka, da grem kar sama do klienta, če se mi nekaj časa ne javi. Sodelujem tudi z neko trgovino v Vipavi; že dolgo se poznamo in zato lahko tja vnaprej nosim material, ki ga nato oni prodajo. **Delaš sama?** Trenutno ja. Mož, ki je brez

Po ajovski izkušnji smo zaprli trgovino, še vedno pa sem hodila okrog s kombijem. V vseh teh letih sem nabrala precej strank, spoznala sem veliko ljudi. Hodila sem - in še hodim - na sejme v Celje, Ljubljano in drugam. Na slovenskih sejmih so ljudje zadovoljni, če jih prideš obiskat; v Italiji je drugače, težje: če te ljudje ne poznajo, te ne sprejmejo dobro.

Je bilo lahko odpreti novo trgovino?

Niti ne. Zdaj je namreč treba vse delati preko interneta... Pisalo je: 'Odpri svojo dejavnost v enem dnevu!' Na občini so mi potrdili, da lahko naredim vse preko spleta. Poskusila sem, pa ni šlo! Klicala sem brezplačno telefonsko številko, kjer so mi rekli, da moram naložiti ta in drugi in tretji program itd. Nazadnje mi je pomagal mož in to nama je uspelo. Bila sem že vesela, pa je bilo treba imeti še t. i. digitalni podpis in še aktivirano zdravniško izkaznico pa še čitalnik digitalnega podpisa itd. itd. Ko je bilo vse nared, še vedno ni šlo. Poklicala sem prijatelja, ki se bolje spozna na računalniške zadeve, pa je z drugim programom končno le spravil vse skupaj pod streho. Potre-

že pred leti sem se specializirala za ta sektor. Imam veliko izbiro orodja, od kompresorjev do varilnih aparatov, pa najrazličnejše ključke, posamezne ali v seriji, razno električno orodje, vrtalne stroje, brusilke, ščetke za cisterne iz nerjavečega jekla, rezkarje itd.

Gre za predmete, ki imajo specifična imena, sploh gre za tehničen jezik, ki ga vsi morda ne poznajo.

Res. In, kar je meni znano, ne obstaja noben slovar s temi tehničnimi izrazi. Dostikrat si s klienti pomagamo opisno.

Imaš italijanske in slovenske kliente?

Da. Torej poznaš slovenske in italijanske tehnične izraze?

Trenutno ja. Mož, ki je brez službe, mi pomaga. Pred leti sva v Ajdovščini delala skupaj, zraven sta bila še dva prijatelja. Zdaj delam sama. On išče kaj drugega; če ne bo našel ničesar, bo seveda lahko tu.

Imaš stalne kliente ali pridobivaš tudi nove?

Več ali manj imam stalne kliente; poleg teh so seveda tudi priložnostni. Ko grem na sejem v Celje, ponavadi spoznam nove ljudi, ki mi pustijo telefonsko številko, jaz pa jim pošiljam ponudbe. Pomembno je biti prisotni, kajti ljudje se spomnijo. Imam stranke, za katere niti ne vem, od kod so, vedno pa prihajajo v Celje, ker vedo, da me bodo tam našli. Meseca aprila traja sejem štiri dni, kar se tudi pozna; kljub

Daniela Puja na pragu trgovine v ul. Marconi 9 v Gorici

temu pa se mi to na daljši rok izplača. Če te ljudje spoznajo, te ob potrebi pridejo iskat.

Kakšna je razlika med tvojo trgovino in železnino?

V železnini najdeš tudi vijake, svornike, žeblice itd., česar pa jaz nimam. Imam samo orodje za kleparje in mehanike, torej za tiste, ki popravljajo avtomobile. Če v trgovini pogledaš okrog sebe, boš morda ugotovil, da polovice stvari niti ne poznaš. Tudi jaz ne vem, za kaj rabi vse to. Vem pa, da imam to, kar uporabljajo mehaniki in kleparji.

Obstajajo na Goriškem tudi druge trgovine kot tvoja?

Da, gospod Peric iz Doberdoba ima podobno trgovino v ul. Vittorio Veneto. Jaz sem za sodelovanje: če pride kdo k meni in nimam tega, kar išče, ga usmerim v drugo trgovino. Niso vsi ljudje za tako obliko sodelovanja, v Gorici je precej zaprtih ljudi. Jaz sem za odprtost: danes kaj potrebujem jaz, jutri morda ti.

Kaj pa dobavitelji?

Z nekaterimi delam že 25 let, smo tudi prijatelji, saj me poznajo. Ko razstavljajo na kakšnem sejmu, npr. v

Bologni, grem tja pogledat, nabrat kataloge itd. K nam prihajajo tudi potniki iz Piemonta, Lombardije in Veneta. Z leti spoznaš veliko ljudi. Vsi bi radi prodajali in prodajali. Povedala sem jim, da ni več čas, ko bi lahko polnila shrambo z velikimi zalogami. Držim, kar ljudje najpogosteje kupujejo, drugo pa naročam sproti.

Je prostor trgovine vaš?

To je moženo. Pred leti je tu imel železnino. V njem je težko dati, ker ljudje ne odpirajo trgovin; prodajati je še težje, ker nihče ne kupi, zato smo se odločili, da to izkoristimo mi.

Pozicija se mi zdi odlična!

Tod mimo gre veliko ljudi. Bala sem se, ker v neposredni bližini ni velike razpoložljivosti parkirnih prostorov. Stranke same pa so mi rekly, da to ni problem, saj se prostor za avtomobil najde pred stolnico ali drugje v okolici. Ko te ljudje rabijo, te pridejo iskat kamorkoli!

Kakšne urnike imaš v prodajalni?

Odperti smo od torke do sobote od 9. in 12.30 ter popoldne od 15. do 19. ure; vedno, tako poleti kot pozimi. Ne spreminjam urnika glede na letni čas, da stranke točno vedo, kdaj nas najdejo. Ob ponedeljkih sem prosta, tako da lahko grem do bližnjih strank, ki so v glavnem zaprte ob sobotah. Z druge strani lahko pridejo one k meni ob sobotah!

Dosti me klicarijo iz Slovenije, kjer poznam veliko ljudi. Nedavno se mi je javil nekdo, pa sem ga vprašala, ali je sin tistega, ki ga poznam; ta pa mi je odgovoril, da je njegov vnuk! Čas teče...

Boš letos kaj zaprla in šla na dopust?

Že leta ne hodim na dopust! Poleti ponavadi peljem otroke z župnijo teden dni v Žabnice. In se potem vrnem bolj utrujena, kot če bi ostala doma... V Kanalsko dolino hodimo že veliko let. Letos sem imela 17 otrok. V hribovih je z njimi lepo, so pridni, se zabavajo. Zame je pomembno, da vsaj malo 'odklopim' vsakodnevne skrbi in opravila. Sicer pa - svoje kliente imam, vseeno se bom še kaj 'vrtela' okrog. Upam, da bo šlo!

Obvestila

Kulturni center Lojze Bratuž, Krožek za družbena vprašanja Anton Gregorčič in RAI FJK vabijo na Srečanje pod lipami, ki bo v četrtek, 6. avgusta 2015, ob 20.30 z naslovom Spomin. Naših 60 let ob Avsenikovih melodijah. Sodelovali bodo Jožica Svete, pevka Ansambla Avsenik, vokalni tercet Kresnice, in Aleksij Jercog, glasbeni urednik Radia Trst A, publicist in glasbenik.

V galeriji A. Kosič, ul. Rašel 7, je od 5. do 22. t. m. odprta razstava "Vojna je uničila vse... Pevma, Oslavje, Štmaver, Solkan... 1915-1918 - 100 let pozneje". Urnik razstave: od torke do sobote od 9. ure do 12.30 in od 15.30 do 19.30.

Prosvetno društvo Štandrež vabi ljubitelje gledališča, naj se pridružio dramskemu odseku. Dodatne informacije na tel. 3286669048 (Božidar) in 3479748704 (Vanja).

Mešani pevski zbor Štandrež toplo vabi nove pevce v svoje vrste. **Jus Vrh** sporoča, da se prebivalci Vrha lahko včlanijo v organizacijo s pisno prošnjo, ki jo lahko naslovijo na Jus Vrh (Devetaki 26, 34070 Sovodnje ob Soči - GO) ali pa pustijo v poštnem nabiralniku ŠKC Danica.

Feiglova knjižnica je do 28. avgusta odprta po naslednjem urniku: pon., sre., pet: od 8. do 16. ure; tor., čet.: od 11. do 19. ure. Zapra ta bo od 10. do 14.8.2015.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško sporoča, da bo društveni urad na korzu Verdi 51 zaprt od 5. do konca avgusta. Za morebitne informacije: 0481 532092.

Štandreško dekanjsko romanje na Sv. Višarje bo v soboto, 22. avgusta. Mašo ob 11. uri bo vodil nadškof Alojz Uran.

Goriško-tržaško medškofijsko romanje na Barbano bo 31. avgusta. Mašo ob 11. uri bo vodil nadškof Marjan Turnšek.

Mladinski dom vabi otroke od 10. do 14. leta na pripravo na šolo: ŠOLA ZA ŠALO (1. - 11. september), UVOV V SREDNJO (7. - 11. september). Informacije na tel. 0481-280857, 366-6861441, e-mail: mladinskidom@libero.it

Pisarna svetovalec za delo išče vestnega kandidata/ko za upravljanje osebja in vodenje plač. Zaželeno je najmanj dvoletna izkušnja v tem sektorju. Zahteva se znanje slovenskega in angleškega jezika ter uporabe računalnika. Življenjepis pošljite na mail: info@consulenzelavoro.it

Iščemo pridne trgače za letošnje trgatve. Tel. št. (+39) 334 9312227.

Prispevke za Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel v spomin na ravnatelja prof. Silvana Kerševana lahko nakazete na bančni tekoči račun: Banca di Cividale (Via Kugy, 2, Gorica) IBAN IT 30 C 05484 12402 003 570 036 225; SWIFT CIVUT2C s pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvo SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

Resna in odgovorna medicinska sestra nudi nego in pomoč starejšim osebam. Tel. št. 00386 30 325 558.

Varujem starejše, pomoči potrebne osebe, in sicer 24 ur ali pa samo čez dan ali varstvo ponoči. Sem človek dobrega srca in imam nekajletne izkušnje! Sem upokojenka, vse ostalo (vrednotnice) in vprašanja na št. 040 621 424 (v poštev pride celotno primorsko in

goriško območje).

Urejena in zaupanja vredna 54-letna gospa išče delo za čiščenje vašega stanovanja, lahko tudi kuhanje kosila ali odhod v trgovino. Želela bi delati za izobražene, spoštljive in čustveno inteligentne osebe na območju Gorice. Lahko pokličete v dopoldanskem času na GSM: 041 787 506.

Gospa z večletno izkušnjo nudi nego in pomoč starejšim osebam za 24 ur na dan. Tel. št. 00386 40 432304.

Zanesljiva in izkušena gospa pomaga pri likanju in čiščenju stanovanja. Tel. št. 00386 40153213.

40-letna mati nudi dnevno nego starejšim na domu. Ne 24 ur. Lahko tudi kuha in pospravlja stanovanje. 3 letne izkušnje. Tel. št. 0038641390244.

20-letna študentka z izkušnjami nudi lekcije slovenščine, angleščine, nemščine ter varstvo otrok. Tel.: 0038631478807.

Urejena gospa išče delo za čiščenje in likanje na območju Gorice. Tel. št. 0038631449311.

Masaže: protistresna - relaks, protibolečinska, refleksna masaža stopal, tajska masaža itd. Zelo ugodno, blizu meje. Pokličite na 00386 40 575805.

Resna gospa s petnajstletno izkušnjo nudi nego in pomoč starejšim osebam tudi 24 ur na dan. Tel. št. 0038640484339.

RADIO SPAZIO

Vrata proti vzhodu (od 7.8.2015 do 13.8.2015)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www. radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 7. avgusta (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Sobota, 8. avgusta, ob 21. uri (vodi Ilaria Banchigi): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, rezijanskem in ziljskem narečju.

Nedelja, 9. avgusta, ob 12. uri: Ponovitev sobotne oddaje Okno v Benečijo.

Ponedeljek, 10. avgusta (v studiu Andrej Baucon): V poletje z narodno-zabavno in zabavno glasbo - Novice iz Slovenije - Humor.

Torek, 11. avgusta (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 12. avgusta (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Kako so razvrstili rastline - Izbor melodij.

Četrtek, 13. avgusta (v studiu Andrej Baucon): V poletje z vročo lahko glasbo - Zanimivosti iz sveta glasbe, filma in britanskega dvora - Humor.

V nedeljo sta se **MATEJA in MIRKO** vzela. Želimo jima veliko veselja, sreče, zdravja in ljubezni na njuni novi skupni življenjski poti.
PD VRH SV. MIHAELA

ŽENSKI PEVSKI ZBOR IZ RONK v sodelovanju z ŽUPNIJO SV. LOVRENCA ob prazniku farnega zavetnika

vabi na

ORGELSKI KONCERT z Mirkom Butkovičem in Evo Dolinšek

nedelja, 9. avgusta 2015, ob 20.30 cerkev sv. Lovrenca v Ronkah

Pomemben dosežek Dramske družine F. B. Sedej iz Števerjana Aulularia v finalnem delu Linhartovega srečanja

Potem ko so se števerjanski igralci in cela tehnična ekipa veselili srebrne uvrstitve v kategoriji odraslih na 11. Zamejskem festivalu amaterskih dramskih skupin 2015 v Mavhinjah, še prej pa nagrade za stransko žensko vlogo na Linhartovem srečanju Severne Primorske v letošnjem aprilu, jih je sredi julija vzradostila vest, da bodo v jeseni nastopili tudi v finalnem delu 54. Linhartovega srečanja ljubiteljskih gledaliških skupin iz Slovenije in zamejstva, najpomembnejšega festivala ljubiteljskih gledaliških ustvarjalcev, ki ga prireja Javni sklad

Foto dpd

Republike Slovenije. Državna selektorica te množične gledališke manifestacije, Ana Ruter (l. 2002 je diplomirala na AGRFT na od-

Sebastjana Horvata v uprizoritvi *Paviljoni ali kam grem, od kod prihajam in kaj je za večerjo*, je namreč med sedem najboljših ljubiteljskih predstav iz Slovenije in zamejstva uvrstila tudi Plautovo komedijo *Aulularia* v režiji Franka Žerjala in izvedbi Dramske družine SKPD F. B. Sedej iz Števerjana. Konec septembra se bodo tako števerjanski igralci s to "balkansko inačico" znane komedije znamenitega latinskega avtorja Plavta predstavili še gledalcem v Postojni. Zaigrati bodo morali vse svoje najboljše in izostrene

delku za dramsko igro in umetniško besedo pod mentorskim vodstvom Dušana Jovanovića in

karte, saj se bo z njimi za nagrade - matičke potegovalo še pet drugih ljubiteljskih skupin: Šentjakobsko gledališče iz Ljubljane kar z dvema predstavama, Kulturno umetniško društvo "Zarja" Trnovlje iz Celja, Kulturno umetniško društvo Janko Živko iz Poljčan, Gledališko združenje Koroški deželni teater iz Slovenj Gradca in Mlajša gledališka skupina iz Sel na avstrijskem Koroškem. Števerjanski gledališki ustvarjalci se bodo tako vrnili na postojnski oder, na katerem so pred dvema letoma s predstavo *Umor v vili Roung* slavili dvojno zmago: prejeli so namreč matička za najboljšo predstavo v celoti in za režijo. Leta 2004 je na Linhartovem srečanju nagrado za najboljšo predstavo v celoti prejel dramski odsek PD Štandrež za ganljivo uprizoritev trpke komedije *Stara garda* Alda Nicolaja v režiji Janeza Starine. Štandreški komedijanti so se kar nekajkrat uvrstili v ta finalni del Linhartovega srečanja, letos pa tega cilja, žal, niso dosegli.

Iva Koršič

Izšla je peta številka Mladike Tudi o letošnji Dragi

Konec meseca julija je izšla nova, peta številka tržaške revije Mladika. Uvodnik se navezuje na nedavno odprtje novega tržaškega knjižnega središča TS360, notranjost katerega krasi platnico julijske Mladike. V uvodniku je govor o uspešnem, uredništvu načrtu odprtja središča, ki ne bo samo knjigarna, ampak osrednja zbirna točka za Slovence iz celotne pokrajine, predvsem mladih, v Trstu. Svetla novica, pravi uvodničar, to pa se dogaja žal v času, ko dežela Furlanija Julijska krajina znižuje podpore slovenskim kulturnim ustanovam v Italiji, tudi reviji Mladika in njeni založbi. Sledi objava novele Belinde Trobec z naslovom *Nepretregane niti*, ki je prejela tretjo nagrado za prozo na 43. literarnem natečaju revije. Poezijo za to revijo sta prispevala Milenko Strašek s

ciklom pesmi, ki je prejel tretjo nagrado za poezijo na 43. literarnem natečaju revije Mladika, in Sabina Vostner z dvema pesmima. Irena Žerjal je avtorica novega nadaljevanja romana *Peta Avenija in smrtne zagate*. Tokratni prispevek v rubriki *Duhovna obzorja* opozarja na krizo duhovnih poklicev, ki je tudi v zamejstvu zelo občutena. Avtor zapisa razmišljanja spodbuja k molitvi za duhovne poklice, saj je od njih odvisna prihodnost Cerkev in naša. V zanimivo branje se ponuja intervju z naslovom *Seveda, slovensko*, v katerem gospa Mirela Merku', tržaška Slovenka, ki je večji del svojega življenja preživela z možem Petrom Merkujem v zdomstvu v Nemčiji, odgovarja na vprašanja zdomskega duhovnika Janeza Puclja. V intervjuju gospa Merku' obnavlja zgodbo svoje družine, doma pri Sv. Ivanu v Trstu, po-

vojna leta in odločitev za Nemčijo leta 1960. Kot povzema gospod Pucelj v uvodu, je "spoznanje njenega življenja,

da se je treba odločiti za svojo identiteto. Le tako jo lahko živíš in ohraniš svojo samozavest". Sledi osmi del potopisa, vtisov s turneje Tržaškega okteta v Argentini leta 1993, ki ga pripra-

vlja Boris Pangerc. Renato Podbersič ml. je avtor zapisa o Janušu Golcu (1901-1945), mariborskem časnkarju in med vojno beguncu pred nacisti, ki je v Trstu vodil Državno obveščevalno službo v sklopu Jugoslovanske vojske v domovini. V poletno branje se ponuja tudi zapis Majde Artač Sturman z naslovom *Halo, Maria?*. V Anteni dobimo zapise o novih Mladikinih izdajah in poletnih predstavah le-teh, o delovanju Društva slovenskih izobražencev, o biserni obletnici Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu ter o delovanju mladinskih gledaliških skupin, ki delujejo v sklopu MOSP-a in Slovenskega kulturnega kluba. Reviji je priložen Bilten z natančnim programom 50. Študijskih dnevov Draga 2015, ki bodo potekali na Opčinah pri Trstu od 28. do 30. avgusta.

Kratke

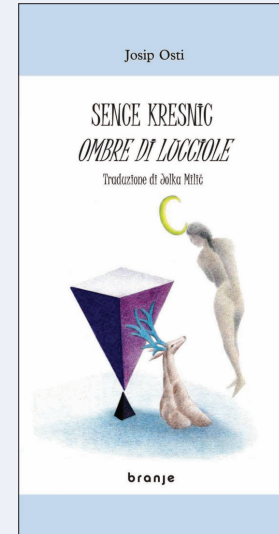
Razstavljali bodo tudi na Hrvaškem

V nedeljo, 12. julija, so odprli razstavo AdriaticOpenArt v prostorih Europalace v Trzinu. Gre za razstavo likovnih del - odprta je bila do konca julija -, ki jo bodo sredi avgusta prenesli iz naših krajev v Moščeničko Drago na Hrvaško. Na razstavi se predstavljajo umetniki iz našega prostora in hrvaški umetniki. Zato Maria Grazia Persoglia, ki je duša omenjene razstave, upravičeno trdi, da gre za sinergijo bolj kot za čezmejno sodelovanje. Prav gospa Maria Grazia Persoglia je duša delovanja kulturnega združenja Endas, ki vsako leto pri nas prireja likovne razstave. V sodelovanju z gospo Aljo Čenič, ki je pripravila hrvaški del razstave, je gospa Maria Grazia Persoglia skupaj z likovno kritičarko Eliano Mogorovich pripravila razstavo v Trzinu. Na razstavi so se predstavili s svojimi deli: Ondina Altran, Alda Antoni, David Cej, Fabio Gonnelli, Emilia Mask, M. Grazia Persolja, Armando Pizzignach, Taddeo Sedmak, Valdiero Vecchiet, Cristiano Vernole, Anita Zuberti, Marina Banić, Ljubo De Karina, Ljiljana Barkovic, Dalibor Laginja, Branko Lenić, Ksenja Mogin, Neva Pizzul, Miljenka Šepić, Goran Štimac.

Nove knjige Josipa Ostija

Italijanska pesnica, pisateljica in založnica furlanskega rodu, Patrizia Dughero, si je zaželela izdati pesniško zbirko Josipa Ostija doma, v Bologni, tudi v slovenskem prevodu, kar je za tekoče navade prav nenavadno in razveseljivo, da ne rečemo enkratno, za prevod je zaslužna Jolka Milič. Prav tako sta izšli pri mariborskem založniku Pivec dve

zbirki hajkujev Josipa Ostija, ena Atrij v slovensčini in druga Sence kresnic / Ombre di Luciole dvojezično, prav tako v prevodu Jolke Milič. Obe knjigi sta opremljeni z ilustracijami Metke Krašovec. Pri Multimedia v Salernu pa bo v kratkem izšla tretja Ostijeva dvojezična zbirka hajkujev Na nikogaršnji zemlji / Nella terra di nessuno, prav tako v prevodu Jolke Milič, ki je sicer izjemno delavna, saj so in bodo v letošnjem letu izšle številne knjige, po zadnjih informacijah naj bi jih bilo deset!

Razstava v poklon Adriani Maraž (1931-2015)

Na Gradu Kromberk so v počastitev življenja in dela maja letos preminule umetnice Adriane Maraž postavili manjšo razstavo njenih slik in grafik. Umetnica, ki je s svojim mojstrstvom in senzibilnostjo zaznamovala slovensko grafiko ter v 70. letih prejšnjega stoletja dosegla mednarodni uspeh, je namreč po drugi svetovni vojni živela na Goriškem, kjer je začela svojo umetniško pot, zato tudi njena dela hranijo v likovni zbirki Goriškega muzeja. V obdobju, ki ga je preživela na Goriškem, je prijateljevala s slikarjem Rafaelom Nemcem, takrat je med drugim nastal zanimiv mozaik iz grobih kamnov z naslovom *Adriana* (1956), na katerem jo je Nemeč portretiral. Družini Nemeč in Maraž-Bernik pa sta ohranjali stike tudi v naslednjih letih, o čemer pričajo voščilnice, v obliki manjših likovnih del in grafičnih odtisov, ki so si jih izmenjavali ob praznikih. V zapuščini družine Nemeč, ki jo danes hrani umetnikov sin

Adriana Maraž, *Ta umazani tron ...*, 1979, jedkanica, papir, last: Bojan Nemeč

Bojan, se je tako ohranila manjša, vendar dragocena zbirka grafik Adriane Maraž. Omenjeni mozaik in voščilnice je Bojan Nemeč prijazno posodil Goriškemu muzeju kot dopolnitev razstave, kar daje postavitvi še dodatno vrednost in večplastnost. Grafike-voščilnice, ki so prvič predstavljene v javnosti, odpirajo namreč pogled v drobne trenutke življenja dveh umetnikov, prikazujejo pa tudi prerez opusa Adriane Maraž in njenih najprepoznavnejših motivov. Adriana Maraž se je konec 60. let zavestno odločila, da se bo popolnoma posvetila grafiki. Razstava bo na Gradu Kromberk na ogled do jeseni.

Zgodba življenja pesnika Cirila Zlobca Ljubezen čudež duše in telesa

Založba Mladinska knjiga je ob 90. rojstnem dnevu pesnika Cirila Zlobca izdala zbirko *Ljubezen čudež duše in telesa*, ki združuje 90 njegovih pesmi. Izbral jih je sam. Kot je dejal, je zbirko zasnoval kot zgodbo svojega življenja, kot zgodbo o ljubezni, ki vstopa v metaforo življenja samega. Ljubezen je, kot je na predstavitvi knjige poudarila urednica Nela Malečkar, temeljni navdih Zlobčeve poezije. Ljubezen je skrivnost, ki ne bo nikoli razjasnjena, in prav to je, kot je dejal pesnik, izziv za pisanje o njej. A skozi ljubezensko tematiko lahko govori o marsičem. In če je ljubezenska pesem pri večini pesnikov enosmerna, je njegova poezija ena redkih v srednjee-

vropskem prostoru, ki zajema ljubezen v njenih številnih segmentih - igrivo ljubezen, strastno, ljubezen očeta in druge. Pesnikove verze v knjigi spremljajo podobe slikarke Metke Krašovec. Kot je dejal

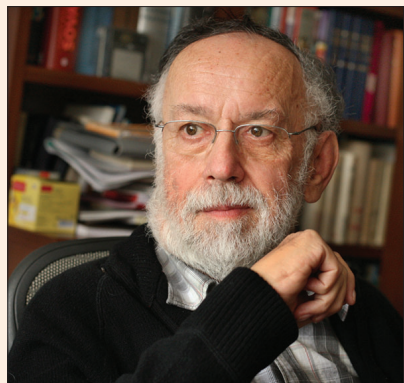
Zlobec, je Krašovecva prispevala v knjigo več kot le ilustracija. Kdor nima aktivnega odnosa do branja poezije, si lahko

knjigo ogleduje kot likovno delo in bo dobil občutek teh pesmi. Akvareli, objavljeni v knjigi, so po besedah umetnice, ki je sicer poznana predvsem po slikah večjih formatov, nastajali od leta 2002 do leta 2007, sedaj so našli svoje mesto ob Zlobčevi poeziji. Kot je povedala, poleg že omenjenih velikih slik, ki navadno zahtevajo tri ali štiri mesece dela, ves čas ustvarja tudi risbo in akvarel, ki sta intimni zapis, kot neke vrste meditacija, in ki nastajata brez predhodne ideje. Izbor in razporeditev akvarelov skozi knjigo sta delo likovnega urednika pri založbi Pavla Učakarja. Kot je dejal, sta

Kratke

Umrli je Andrej Inkret

V 73. letu starosti je v nedeljo, 2. avgusta, umrl Andrej Inkret, gledališki in literarni kritik, esejist, raziskovalec in urednik, član Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU). Inkret je bil med drugim eden od pobudnikov in soustanoviteljev Nove revije, v 90. letih prejšnjega stoletja pa dekan Akademije za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani. Leta 1981 je za knjigi Spomini na branje in Novi spomini na branje prejel nagrado Prešernovega sklada, v Novem Sadu pa še Sterijevo nagrado za gledališko kritiko.

Kot je za STA zapisal literarni zgodovinar in literat Denis Poniž, se je Inkret kmalu po študiju dramaturgije oblikoval v eno najbolj prepoznavnih osebnosti v sodobni slovenski teatrologiji in teoriji dramaturgije. Izšolal je generacije dramaturgov, igralcev in režiserjev in s svojim kritičnim peresom beležil produkcije več slovenskih poklicnih in eksperimentalnih gledališč, literarno produkcijo in kulturne pojave, ki so oblikovali drugo polovico prejšnjega stoletja. Svoje prodorne gledališke kritike je zbral v več knjigah. Oblikoval se je tudi kot esejist, meni Poniž in izpostavlja njegovo temeljno uredniško delo pri objavljanju del Edvarda Kocbeka. Kot predstavnik t. i. perspektivske generacije, ki je v slovensko kulturo in literaturo vnesla novega duha, kjer so veljali argumenti in ne avtoritete, je tudi kasneje ohranjal kritično in konsekvantno distanco tako do tradicionalističnih pojavov kot do praznih gledaliških "eksperimentov". Posebej v času po osamosvojitvi je spremljal kulturnopolitično realnost, tako da se je z vsem svojim objavljenim opusom, raznovrstnim in nemalokrat dramatično zaostrenim, vpisal med najpomembnejše avtorje naše sodobnosti. Po Poniževih besedah je bil "človek peresa, človek duha, človek gledaliških desk".

Andrej Inkret se je rodil 29. aprila 1943 v Celju. Po maturi na celjski gimnaziji se je leta 1962 vpisal na dramaturški oddelek AGRFT v Ljubljani in leta 1968 diplomiral z nalogo o dramatik Dominika Smoleta, Primoža Kozaka in Petra Božiča. Po diplomiji je kot dramaturg lektor delal v ljubljanski Drami, pozneje pa kot novinar in kritik v kulturnem uredništvu Dela.

Bil je član uredništev Tribune, Perspektiv in Problemov. Leta 1980 je bil na AGRFT izvoljen za docenta, 1985 je doktoriral, leto pozneje postal izredni, leta 1991 redni profesor, pozneje pa tudi predstojnik oddelka za dramaturgijo. Med letoma 1991 in 1999 je bil dekan. Za izrednega člana SAZU je bil izvoljen leta 2003, za rednega pa leta 2009. Stiri desetletja je v različnih publikacijah spremljal in kritično ocenjeval tekočo produkcijo vseh slovenskih gledališč. Podpisal se je tudi pod mnoge študije o posameznih delih in avtorskih opusih slovenskih avtorjev. Drugo težišče sta predstavljali literatura in literarna zgodovina. V 70. letih je bil stalni referent za prozo, esej in dramo v Naših razgledih, objavil je trije knjigi recenzij in esejev: Spomini in Novi spomini na branje (1977, 1980) in Izbranci (1990). Ukvarjal se je tudi z literarnim in političnim Kocbekovim opusom. Bil je član Društva slovenskih pisateljev in Slovenskega centra PEN.

Letošnji dobitnik zlatnika poezije je Gustav Januš

Letošnji prejemnik zlatnika poezije je pesnik, slikar in urednik Gustav Januš. Priznanje za pesniški opus, za prispevek k slovenski literaturi in za vzpostavljajanje mostov med kulturami mu bodo izročili na prireditvi ob podelitvi Veronikine nagrade, ki bo 25. avgusta na Starem gradu v Celju.

Januš je osrednja literarna osebnost slovstvenega ustvarjanja na Koroškem v sosednji Avstriji in najmočnejši lirični glas koroških Slovencev, piše v temeljitvi. Med drugim je edini slovenski avtor, ki je dobil Petrarcovo nagrado, eno najbolj uglednih evropskih literarnih nagrad za književnike in prevajalce. Prvo pesniško zbirko P (e) s (m) i je izdal leta 1978 v Ljubljani na povabilo Kajetana Koviča. Sledile so

Pesmi izbori Ko bom prekoračil besedo, Sredi stavka, Metulj, Moja beseda klije navzgor kakor slika, V barve spremenjena beseda, Krog je zdaj moje okno in druge. Januševa poezija je modernistična, v svobodnem verzu, z rahlo ironijo in satiro zlasti v prvih pesniških letih, koje v lirično razpoloženje zajemal predvsem motive iz domačijskega sveta. Potem je segel globlje v

notranjost in z iskričnim intelektom v zamotan svet zunanosti. Nikoli ni mogel mimo koroške stvarnosti in človekovih eksistencialnih stisk. Njegov umetniški kredo je iskanje. Pravi, da umetnik ne more drugače, kakor da vedno znova išče in skuša razvijati že dognano naprej, utrip za utripom, centimeter za centimetrom. Zanj sta slika in beseda jezika, ki različno učinkujeta, oba pa po svoje želita vzbuditi čustveni odmev. Čeprav nosi v sebi kot koroški Slovenec nemški in slovenski svet, ni zavezan koroški stvarnosti. Svet Koroške je zanj nekaj enostranskega, svet, ki ga nosi v sebi, pa je širši, nekaj, čemur vedno znova mora dodajati nekaj, kot sam pravi, novega, občečloveškega. Zlatnik poezije podeljuje Fit media - tudi pobudnik in organizator Veronikine nagrade - od leta 2005.

David Bandelj - Obrazi slovenske literature
Esejistična zbirka o slovenski književnosti

Poletni čas nam je pred kratkim postregel z novo esejistično zbirko o slovenski književnosti, ki jo je spisal bralcem našega tednika dobro znani goriški publicist, literarni zgodovinar, pedagog, pesnik in glasbenik David Bandelj. Prepričani smo torej, da jim ga zaradi zgoraj naštetih razlogov ni treba posebej predstavljati. Zapišemo naj le, da je to po vrsti že njegova osma knjižna izdaja. Doslej se je namreč Bandelj izkazal na veliko področjih: pesniškem, literarno-zgodovinskem, esejističnem in še bi lahko naštevali. Izmed avtorjev generacije X (rojene med letoma 1965 in 1980) sta Bandljevo ime in opus v tem oziru pri nas gotovo med najprepoznavnejšimi. *Obrazi slovenske literature* - tako je zbirki ime - so izšli pri Univerzitetni založbi Annales, ki deluje v Znanstveno-raziskovalnem središču Univerze na Primorskem. V javnost sta jo pospremila recenzenta dr. Igor Grdina in dr. Jadranka Cergol. Delo je razdeljeno na deset daljših vsebinskih sestavkov. V uvodnem zapisu, ki nosi naslov *Pred (za) govor*, David Bandelj predstavlja svoje raziskovalno delo oziroma namen prispevkov, ki so nastali ob različnih priložnostih, in sicer med letoma 2006 in 2010.

Njihova vsebina je precej raznolika, zato si jo bomo v nadaljevanju tudi podrobno ogledali. Prvi zapis je nastal jeseni 2008, obravnava pa Simona Jenka in njegovo domoljubno poezijo. V ta okvir spadajo pesmi, ki so v desetletjih po njegovi smrti postale skoraj že ponarodele, denimo *Buč, morje adrijsko* ali pa *Naprej zastava slave*, ki je bila v preteklosti slovenska himna. Razdelek o Jenku končuje modra misel, v kateri avtor citira Jenkovo utemeljitev o tem, zakaj se le-ta ni ukvarjal s politiko. Naslednji prispevek se prav tako tiče slovenske ustvarjalnosti 19. stoletja, avtor pa v njem obravnava komičnost pri Simonu Gregorčiču.

Vsebinsko je zapis zanimiv, saj osvetljuje nekatere Gregorčičeve vidike, ki so manj znani. V splošni zavesti je namreč goriški slavček sinonim za svetobolje, v svojem življenju pa je zmoget tudi komičnost in igrivost, ki sta kaj kmalu pridobili zbadljiv značaj, predvsem na račun svojih nasprotnikov.

Nekoliko bolj trpko je naravnani tretji zapis, ki obravnava opus tragično preminulega slovenskega pesnika Franceta Balantiča, v njegovih pesmih pa analizira tri prvine, in sicer kri, zemljo in ogenj. Pesnik je v teh treh elementih namreč skoraj preroško napovedal svoj konec. Vojne tematike se tiče tudi naslednji zapis o dnevnikih slovenskih vojakov v prvi svetovni vojni, ki je ob njeni stoletnici še kako aktualen. V Bandljevi obravnavi se tako zrcalijo različni pogledi in zapisi na medvojno dogajanje. Koroškemu avtorju Valentinu Polanšku je namenjen naslednji prispevek, ki obravnava njegovo poezijo, prozo in mladinsko poezijo. Zapis je nastal leta 2008 ob 80-letnici njegovega rojstva. Naslednji prispevek pa je posvečen Primorcu oziroma Kraševcu Bogomirju Magajni, ki se je rodil leta 1904 v Gornjih Vremah pri Divači.

Sestavek z naslovom *Dve varianti "italijanskega" Kocbeka: Antonio Setola in Jolka Milič* načena prevajalska vprašanja. Bandelj namreč primerja prevoda omenjenih Miličeve in Setole, primere pa omejuje na Kocbekovo pesniško ustvarjanje. Setolovi prevodi so nastali konec sedemdesetih let, Jolka Milič pa jih je objavila ob 100-letnici avtorjevega rojstva leta 2004.

Edvarda Kocbeka obravnava tudi naslednji prispevek, tokrat pa se v središču pozornosti nahajajo dnevniški zapisi ne samo njega, ampak tudi njegovih dveh pisateljskih kolegov Borisa Pahorja in Alojza Rebule, ki sta ob avtorjevi 70-letnici objavila znameniti intervju, v katerem je voditelj krščanskih

socialistov prvič javno razgalil in obsodil poboje slovenskih domobrancev. Kocbekov dnevnik je leta 1989 objavil Dimitrij Rupel, medtem ko je Pahorjevo pričevanje izšlo v knjigi *Ta ocean strašno odprta*. Spet Rebula je dogajanje tistega časa in svoj pogled nanj objavil po dvajsetih letih, in sicer 1996.

V zapisu o Ljubki Šorli David Bandelj združuje literarnozgodovinsko z gla-

sbeno stroko, saj piše o avtoričinih poezijah, ki so doživele uglasbitev slovenskih skladateljev. Bandelj jih je razdelil v generacije (po desetletju rojstva), končni seznam pa našteva kar dvestoštdešet uglasbitev. Zadnji zapis je iz leta 2008 in je posvečen večjezičnosti v sodobni poeziji Slovencev v Avstriji. Avtor se pri tem sprašuje, ali je pojav mogoče umestiti v multikulturalnost ali ta meji že na asimilacijo. Njegova obravnava je zanimiva predvsem zaradi razlik, ki so na tem področju zaznavne med italijanskim in avstrijskim zamejstvom.

Zbirko esejev Davida Bandlja *Obrazi slovenske literature* sklepa seznam virov, ki jih je avtor uporabil pri pisanju, pa tudi imena skazala obravnavanih protagonistov.

Primož Šturman

O MONOKULTURAH IN BIOTSKI RAZNOLIKOSTI

je prilika, se hitro lotite te pesmi: kako je bilo kedaj lepo in dobro, zdej je pej vse narobe...

JAKEC: Čaki, čaki! Glej, ki si ti reko, da je bila pot strašno dolgocajtna zaradi same koruze in soje...

MIHEC: Ja, sem reko, ja. Kar je res, je res, ma ne moremo bit proti napredku. Svet gre naprej. Če si prej z tojim krompirjem in turščo, fižulem in repo komej preživel, je pej vendar boljše, da se ljudje specializirajo in eni pridelavajo pšenico, eni koruzo, drugi samo vino, ma tudi če ima za bet vse Laško eno samo 'koruzno polje'.

JAKEC: Kuker se vzame. Glej, prou pred kratkim sem prebral, da je za preživetje človeka na ten sveti stršno važno, da poskrbi za to, da se ohrani čim več različnih vrst rastlin in živali in vsega živčega na splošno, zato ki od raznovrstnosti so odvisni evolucija in vzdrževanje sistemov, ki omogočajo življenje v biosferi, se pravi na svete in da tu mora ratat skupna skrb za vse človeštvo. Da ti povem, tu velja tudi za domače živali in poljščine, zelenjav in sadje!

MIHEC: A gotovo, sej te klimatske spremembe, ki jih videmo zadnje cajte, nardijo, da smo imeli letos prej 40 stopinj C in poleg velika neurja, ki povzročajo tudi mrtve, da ne govorimo od strašne škuode. In vse tu zaradi lakomnosti tistih ledi, ki be teli jemet zmirej več. Več oblasti, več bogastva, več komodnosti, več vsega pej. Zaradi tega je zmeraj več pozidanih njiv, več porabe

energije, več izpušnih plinov, več vsega, tudi tacga, kar ne rabe.

JAKEC: Ti, ma govoriš kuker papež.

MIHEC: Papež al ne papež, zadosti čitat časnike, ne. Zdej ko mi praveš, sej sem spouno, da sem že pred kašnin letom bral, da je dežela Furlanija Julijska krajina prpravla cel akcijski načrt za zaščito okolja in varstvo biotske raznovrstnosti in se spouno, da so se tudi pohvalili, da je "dežela Furlanija Julijska krajina z vidika biološke raznovrstnosti zelo bogata dežela, z okolji, ki so zelo različni in gredo od lagune do planin. Živa bitija na tem ozemlju pa so odraz te raznolikosti in predstavljajo enkratno bogastvo, ki ga štiti razčlenjena mreža zaščitnih območij.

Te zaščitene cone pa se delijo na parke, rezervate, biotope, najdišča in trajne travnike. Ob tem pa je na deželnem ozemlju več področij evropskega pomena t. i. SIC in...

JAKEC: Orpo, Mihec, zdej smo rešeni! Ha, sej sem vedel, da gre sz Torrentijem samo za nesporazum. Naša dežela ima vendar demokratsko upravo, ki spoštuje svoje zakone, ki ne bi nikoli nardila nekaj, kar ni v skladu sz deželno zakonodajo.

MIHEC: Čaki, čaki, ma kaj govoriš? Torrenti, kdo?

JAKEC: Ma tisti, ... tisti odbornik, ne. Tisti od kulture. Tisti, ki prave, da bo dežela "spodbujala in finančno nagradila združevanja slovenskih ustanov". Tisti, ki po-

ve, da se mora "slovenska manjšina lotit novih prijemov. Tudi na področju založništva in javnih občil".

MIHEC: A, tisti. Ma, oprosti, kaj ni bla SKGZ proti dvojnikom v manjšini? In pole, kaj ima opravka 'združevanje slovenskih ustanov' z zaščito okolja?

JAKEC: Dej, no! Pusti pri miru SKGZ, ki je čista ku solza. Kaj ne razumeš? Če dežela štiti biotsko raznolikost, se pravi različnost v naravi, pomeni, da po svoji dolžnosti in močeh varuje in omogoča ohranjanje in obstoj ogroženih živih bitij. Zdej, če k živim bitjem spadamo tudi ledje in če Slovenci u deželi FJK spadamo k človeškemu rodu, pomeni, da smo živa bitja, in če je res, da nas je tistih, ki 'smrdimo po verhi', prav malo, pomeni, da smo še posebej vredni zaščite in pomoči, zato ki smo še bolj ogroženi ku drugi.

MIHEC: Logika je logika, samo... ne bi rad končal u kašnem rezervatu, kuker so končali Indijanci v Ameriki zaradi lakomnosti belcev, ki jim ni blo nikoli zadosti zemlje in naravnih bogastev.

JAKEC: Čaki, ... dobro, ... ma bomo ja našli med nami enga Se-dečega bika in Norega konja, ki sta pri Little Bighornu premagala polkovnika Custerja in cel 7. konjeniški polk.

MIHEC: O, muj Buh! Molči, dej gorko in se ti že kuhajo možgani. Tle ni klime, zato ki šparamo.

JAKEC: Sej sem ti že reko, da je klima nevarna, se lahko prehladiš. Če piha te boli uho, se ti lahko prehladi živc in ti pride heksenšus in morda škodi tudi pameti...

MIHEC: Nehaj, zdej dovolj! Glej, smo pršli. Sedi in počaki, da naročim...

Zakonski stan je kot partitura. Naj bo v duru ali molu vsaka ima ključ, takte in note s pavzami, crescendo in diminuendi vred. Dobra in občutena izvedba je sad dela.

MATEJI ČERNIC in MIRKU FERLANU,
ko stopata na skupno življenjsko pot,
vošči vse dobro

ZCPZ TRST

Doberdob, 2. avgust 2015

Kratke

Rojančani na romanju na Svete Višarje

Rojanska župnija prireja letno štiri romanja. "Aprila obiščemo grob g. Zorka v Lekovcu; drugo romanje nas vodi na Sveto Goro, zadnje pa na Barbano. V sredo, 29. julija, pa smo se rojanski župljani odpravili na Svete Višarje", nam je povedal

rojanski dušni pastir za Slovencev msgr. Franc Vončina. Dodal je, da se vsako leto rojanskim vernikom pridružijo še drugi sopotniki. Tako je avtobus navsezgodaj odpeljal proti Kanalski dolini. V svetišču Višarske Matere Božje so se verniki zbrali ob sveti daritvi, ki jo je daroval upokojeni ljubljanski nadškof Alojz Uran ob somaševanju častnega tržaškega škofa Evgena Ravignanija in msgr. Franca Vončine. Verniki so bogoslužje spremljali ob petju ljudskih nabožnih pesmi. Kosilo je bilo kot po tradiciji v gostišču pri Juretu. Vreme je bilo muhasto, a gostilničar je z zvokom harmonike vsekakor olepšal dan gostom.

Msgr. Alojz Uran

Vittorio Sgarbi v naselju Portopiccolo

Umetnostni kritik Vittorio Sgarbi bo v četrtek, 6. avgusta, v naselju Portopiccolo v Sesljskem zalivu predstavil svojo zadnjo publikacijo z naslovom Gli anni delle meraviglie. Da Piero della Francesca a Pontorno. Il tesoro d'Italia II (Založba Bompiani). Avtorja in knjigo bo predstavila prof. Tatjana Rojc.

Letni seminar ZCPZ v Rogaški Tradicionalni pevski in sprostitveni teden

Poletni seminarji Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta so stalnica, ki se nadaljuje vse od leta 1970 in vsako leto v drugem kraju in z drugimi vsebinskimi izzivi za teden dni zbere lepo skupino pevcev, organistov in zborovodij. Letos gre skupno za nekaj manj kot sto ljudi, ki prihajajo iz raznih župnij tržaške pokrajine, kjer večinoma ne skrbijo le za petje pri liturgiji, mnogi zbori namreč redno organizirajo ali samo oblikujejo različne kulturne prireditve in so zato aktivni in pomembni prosvetni dejavniki v domačem kraju. Tudi letošnji seminar v Rogaški, ki poteka v tem tednu (od nedelje, 2., do sobote, 8. avgusta), je torej priložnost, da pevke in pevci v jutranjih urah vadijo novo zborovsko literaturo, v popoldanskih urah pa na izletih spoznavajo bližnje in tudi nekoliko bolj oddaljene zanimivosti teh krajev oziroma prosti čas izkoristijo za kopanje v termalnem bazenu.

Pevski seminar letos vodita prof. Aleksandra Pertot, ki je zadolžena, da vadi posvetne pesmi, ob priredbah nekaterih narodnih sta to še Vrabčeva in Merkujeva

Arhivski posnetek z lanskega seminarja

pesem, ob njej pa je še prof. Damijan Močnik, znani skladatelj in glasbeni pedagog na škofojski gimnaziji v Ljubljani, ki vadi sakralni del sporeda. Ob novi Troštovi maši se pevci soočajo še s Kimovčevimi skladbami in pesmimi drugih avtorjev, ki jih bo

nato med letom izvajal Združeni zbor Zveze. Že ustaljena praksa je namreč, da nekateri tečajniki na poletnem seminarju spoznavajo ali poglobljajo svoje znanje igranja orgel. Tudi letos bo z organisti vadi ljubljanski stolni organist in vodja orglarske šole Gregor Klančič. Poskrbljeno pa je tudi za otroke, ki so s svojimi starši prišli na seminar, tako v dopoldanskih urah med drugim pojejo pod vodstvom Renate Vereš in ostali

predstavitev naše tržaške stvarnosti gostom v hotelih in domačinom. Ustaljena navada je namreč, da ob koncu tedna sodelujoči poskrbijo, da udeleženci predstavijo svoje delo. Tako bo že v četrtek priložnost za nastop organistov, v petek pa bo zbor med večerno sklepno mašno daritvijo pel mašo in pesmi, ki jih vadi med tednom, po maši pa bo v hotelski dvorani še sklepni večer z ostalim programom.

Društvo Rojanski Marijin dom / Julijska številka glasila Med nami

Končno bo trg pred kapelico na Lajnarjih poimenovan po g. Zorku

Letošnja julijska naslovnica rojanskega glasila *Med nami* je posvečena prazniku domačih zavetnikov, sv. Mohorja in Fortunata. O njunem žrtvovanju (umrla sta nasilne smrti) ter o nezamenljivem duhovnem

zapisu. Njegove besede se povezujejo na današnji čas, ko se nam "ponujajo razni maliki, ki pa ne vzdržijo dolgo". Mar se ne bi raje približali temeljem živga Boga, "ki so kljubovali skozi stoletja, in se vprašali o pomenu tiste mo-

nam pričajo naša svetišča in naše cerkve. Tudi rojanska cerkev, posvečena velikima svetnikom. Zvesta sodelavka glasila, gospa Uča Trobec, na podlagi Magnificata prinaša pričevanje o življenju, mučeništvu in smrti

Foto IG

doprinosu drugih svetnikov, ki so našim prednikom vili vero v Boga (na primer sv. Ciril in Metod), razmišlja domači dušni pastir g. Franc Vončina v uvodnem

drosti, ki je zapisana v Svetem pismu? Evangelij ljubezni, Božje dobrote in večnega življenja so naši predniki kot dragocen dar prenašali iz roda v rod: o tem

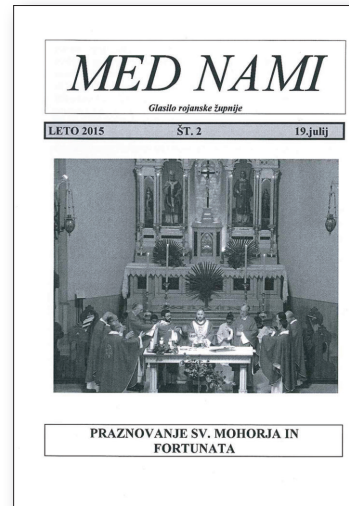
sv. Mohorja in njegovega diakona Fortunata, ki sta bila po namolu cesarskega namestnika Sebastesa obglavljena 12. julija v Ogleju, kjer sta oznanjala Kristu-

sov nauk.

In prav na ta dan se iz leta v leto ponavlja rojansko versko slavje, o katerem je govor v poročilu, ki sledi zapisu gospe Trobec. Bralci publikacije, ki jo izdaja Društvo Rojanski Marijin dom, izvemo tako, da je dvojezično sveto mašo ob somaševanju številnih duhovnikov (med njimi tudi msgr. Vončina) daroval krajevni župnik g. Karol, na koru pa sta izmenično pela Rojanski cerkveni pevski zbor pod vodstvom Zulejke Devetak in ob orgelski spremljavi Paola Venierja ter italijanska pevka skupina, ki jo vodi Marcello Panerai. Slovensko tradicijo Rojana sta poleg vernikov potrdili tudi prisotnost narodnih noš in zastava Marijine dužbe, ki jo je letos nosil mladi Michael Piapan.

Poletna številka glasila *Med nami* ne bi bila ... poletna, če v njej ne bi našli zapisa o kresni noči. Spomine na čar tega dogodka prinaša prav tako zvesta sodelavka glasila Anamarija Volk Zlobec s svojim tankočutnim zapisom. Izpod peresa Bojane Dona pa je nastal zanimiv zapis o begunskih dinamikah v času zavezniške vojaške uprave v Trstu. V tem obdobju je namreč Rižarna nudila streho beguncem z vzhoda, "ki so med tistimi stenami našli zavetišče in s svojo prisot-

nostjo, polno pričakovanj, omilili spomin na grozote, ki so se pred leti v njej dogajale". Aleksander Korošič prinaša zapis o romanju v Leskovec na grob ne-

pozabnega rojanskega dušnega pastirja g. Zorka in prispevek o prijetnem druženju rojanskih pevcev ob 50-letnici prenosa slovenske maše po radiu. Uča Trobec je prispevala še zapis o romanju v Crngrob pri Škofji Loki, ki ga prireja Duhovska zveza. Bogat je razdelek, ki obravnava društveno delovanje; glasilo dopolnjujejo še stalne rubrike (darovi, čestitke in sožalja). Tokratna julijska številka glasila

vabi v nedeljo, 30. avgusta, k vsakoletni maši pri Lajnarjih. Letos bo verski dogodek končno lahko sovpadal s poimenovanjem trga pred kapelico po pok. g. Zorku

(svečanost bo ob 17. uri). Lani je poimenovanje odpadlo, letos pa se je uresničilo, čeprav ne tako kot so si ga Rojančani in domačini želeli: "Žal nikakor nismo dosegli, da bi bil na občinski tabli tudi slovenski napis. Občina se strogo drži zakonskih predpisov, ki za tržaško občinsko območje ne predvidevajo uradne dvojezičnosti". Zato so člani slovenske rojanske skupnosti dali izdelati dvojezično spominsko tablo, ki jo bodo ob tej priložnosti postavili na zid poleg kapelice. "Na njej bo napis, ki bo mimoidoče seznanjal s tem, da je kapelico postavil leta 1954 g. Stanko Zorko, ki je bil 50 let dušni pastir za slovenske vernike v Rojanu". Stroške za to bo krilo Društvo Rojanski Marijin dom, kar ni nezamenljiv podatek. Domačini obenem upajo, da bodo do takrat pripravljene težko pričakovani dvojezični kašipoti za Piščance in Lajnarje, ki jih bodo prav zaradi normativov o dvojezičnosti postavili nekoliko više na tamkajšnjem griču.

POGOVOR Stanka Čuk, predsednica Sklada Mitja Čuk

Sklad je nenadomestljiv člen vzgoje v zamejstvu

Stanka Čuk je predvsem na Opčinah, a tudi v širšem tržaškem okolju, poznana kot neutrudna predsednica Sklada Mitja Čuk, aktivna na šolskem in izobraževalnem področju. Upokojena ravnateljica nam je v pogovoru razkrila marsikaj o delovanju te ustanove, o njeni preteklosti, pa tudi prihodnosti. Vsako leto prihaja do kakšne dodatne novosti, saj so pozorni na potrebe okolja in se tem prilagajajo, da bi ugodili čim širšemu krogu uporabnikov.

Sklad Mitja Čuk je na Tržaškem sinonim za izobraževanje in pomoč otrokom in mladostnikom, potrebnim podpore v stiski. Bi nam predstavili zgodovino tega društva?

Sklad je bil ustanovljen leta 1979 in je kmalu zatem začel delovati. Treba je bilo organizirati strukturo s statutom in z izoblikovanimi cilji. Na začetku smo se tega lotili predvsem iz osebnih izkušenj, ker sem imela otroka z Downovim sindromom. Imela sem velike težave, kako dobiti pravo pomoč tako v družbi kot v šoli. Šla sem v tedanjo Jugoslavijo in se na lastne oči prepričala, kako so imeli izredno organiziran sistem. Prijatelji so nato ustanovili Sklad Mitja Čuk in se usmerili v prizadeto mladino in otroke. Kmalu pa so spoznali, da potrebujejo pomoč tudi socialno ogroženi in zaostali, pa tudi mladostniki, ki izhajajo iz okolja brez pravih spodbud. Tako smo se usmerili na vzgojno področje. Pozneje nas je Slovenska socio-psihopedagoška služba opozorila na potrebo po poletnih centrih, saj so tako matere kot očetje poleti bili zapostavljeni. Sklad Mitja Čuk je bil prvi, ki je ponudil poletna središča. Ker se je pozneje pokazalo, da potrebujejo starši pomoč tudi med šolskim letom, smo ustanovili vzgojno posvetovalnico. Zvrstile so se še inštrukcije, pomoč pri šolskem delu, rekreativni in jezikovni tečajji. Ko nas je psihopedagoška ekipa opozorila na otroke z razvojnimi, fizičnimi in psihičnimi težavami, smo se naivno lotili še tega. Letos smo praznovali 25 let Vzgojno-zaposlitvenega središča. V tem na Kontovelu ima šestnajst varovancev tako individualne kot

skupinske dejavnosti. V Trstu je veliko takih središč. Naše je poznano predvsem po dobro razviti dramski in športno-gibalni dejavnosti. Poleg teh imamo tako notranje kot zunanje dejavnosti. Med prve prištevamo likovno, gledališko, mizarstvo delavnice, tkanje, telovadbo in pisanje člankov, zunanji pa so obisk bazena, igranje košarke in vaje za nastopanje v gledališču.

Med letom imate zelo razvejeno dejavnost, ki sega od obšolskih dejavnosti, tečajev, svetovalnice za vzgojo, razvoj in družino do strokovnih srečanj, poletnih središč, razstav v Bambičevi galeriji, FESTinvalOp in še bi lahko naštevali. Katere so tradicionalne dejavnosti?

Tradicionalne dejavnosti so bodisi vzgojne kot kulturne, in sicer tečajji, lekcije in pošolski pouk. Še posebno smo ponosni na FESTinvalOP, ki je bil letos že četrto leto zapored. To je pomembna prireditev, ki nudi možnost dramskim skupinam,

ki drugače nimajo možnosti razstavljati. Pri tem sodelujemo z Glasbeno matico, tako da na odprtju zaigrajo mladi glasbeniki.

Foto Damij@n

Enkrat letno, po navadi konec septembra, se predstavijo tudi skladovi gojenci s svojimi ročnimi izdelki. Pomembno je tudi dejstvo, da nudimo tako našim gojencem kot varovancem drugih centrov ogled razstav z razlago, ki jim je dojemljiva, da se približajo svetu umetnosti in lahko tudi sami potem poskusijo

Pobuda Igraj se z mano

da prikažejo, kaj so se naučile med letom. Udeležijo se ga tako skupine iz naše dežele kot izven nje ter iz Slovenije. Za varovance je to velika spodbuda, saj se soočijo s pravim nastopanjem na odru pred širšo publiko. Vsako leto sodelujemo z osnovno šolo, učenci katere si ogledajo predstave in imajo možnost, da se približajo svetu gledališke umetnosti. Organiziramo tudi koncerte in družabne popoldneve. V Bambičevi galeriji prirejamo razstave, s tem da damo možnost tudi mladim oziroma še neujavljenim umetnikom,

ustvarjati s podobno tehniko. Kar se tiče vzgojnih dejavnosti, deluje vzgojna posvetovalnica, uspešna družinska terapija, ki je žal zelo dobro obiskana, pošolski pouk in pomoč pri šolskem delu. Tudi tukaj prisluhnemo okolju, saj se potrebe spreminjajo. Otroke sprejmemo direktno iz šole in jim nudimo poleg pomoči pri nalogah tudi kosilo. Opazili smo, da se učenci ne znajo učiti, ker niso usvojili tega znanja. Zato poteka ta pomoč na globalni ravni, razrešiti moramo največkrat čustveno utujenost otroka, nato pa se začne pisanje nalog.

Če se ozremo na preteklo sezono, kako bi jo ocenili in kaj bi še posebno poudarili?

Poudarila bi najbolj odmeven dogodek, in sicer Specialno olimpiado, saj smo že petnajst let vpisani v Odbor specialne olimpiade Slovenije. Vsako leto nekdo pripravi regijske igre in ima v gosteh vse sodelujoče. Prvič smo prevzeli organizacijo tega dogodka leta 2005, letos pa že drugič po desetih letih. Sklad Mitja Čuk je prevzel administrativno plat, vzgojiteljici pa

so poskrbeli za vsebinsko. Specialna olimpiada zahteva strog protokol, od pogostitve, nagajevanja, gostov, do tekm in prevozov. Po igrah je po protokolu obvezen tudi zabavni del, da se udeleženci družijo in se spoznajo med sabo. Letos je bilo tristo udeležencev s trenerji in spremljevalci, skupno torej okrog petsto ljudi. Častna gosta sta bila furlanski paraolimpijski kolesar Michele Pittacola in predsednica SPDT Marinka Pertot, letošnja dobitnica Bloudkove plakete. Zelo nas je presenetila množična udeležba, a tudi posluš slovenskega ministrstva. Predsednik RS Borut Pahor se je sicer opravičil, prisoten pa je bil minister za Slovence na svetu in v zamejstvu Gorazd Žmavc, tudi generalna konzulka Republike Slovenije Ingrid Sergaš je bila zelo pozorna do nas. Pohvaliti moram tudi tržaškega odbornika za šport Edija Krausa, ki nam je ogromno pomagal pri organizaciji dogodkov, saj smo dobili vsa prizorišča zastonj. Ob tej priložnosti nam je pomagalo ZSSDI, veliko prostovoljcev in višješolcev. Organizacija Specialne olimpiade terja veliko odgovornosti, dela in truda, tako da nas je to precej izčrpalo. Kljub temu smo vseeno izpeljali tako košarkarski turnir kot FESTinvalOP.

Katere nove dejavnosti vas čakajo v prihodnjem letu?

Nekatere novosti bodo pri organizaciji jezikovnih tečajev, saj imamo nove in pridne učiteljice. Istočasno se trudimo, da bi organizirali kaj primerne za mladostnike. Radi bi jim nudili zanimive dejavnosti, da bi ustvarili neki zbirni prostor. Zelo nevarno je, da najstniki, ki niso vključeni v nobeno društvo, zaidejo na stranpota. Zdad tkemo stike z društvi v Sloveniji, da bi sodelovali z njimi in ponudili mladim kaj zanimivega, novega. Smo vsekakor na razpolago šolam za sodelovanje, saj če le moremo, jim ustrežemo. V prihodnjem letu bomo sodelovali tudi s čebelarstvom.

Metka Šinigoj

Obvestila

Narodna in študijska knjižnica je do 28. avgusta odprta po naslednjem urniku: pon., sre., pet: od 8. do 16. ure; tor., čet.: od 11. do 19. ure; Oddelek za mlade bralce; pon., tor.: od 9. do 13.30; sre., čet., pet. od 13.30 do 18. ure; zaprto bo od 3. do 21. avgusta. Odsek za zgodovino in etnografijo: obisk po predhodnem dogovoru. Zaprto: od 10. do 14. avgusta 2015.

Darovi

Misijonski krožek Rojan je prejel: za slovenske misijonarje: v spomin na svoje drage daruje N. N. 50 evrov; za prevozna sredstva v misijonih NIVA: N. N. 40 evrov. Darove lahko nakažete tudi na: ZADRUŽNA KRAŠKA BANKA IBAN: IT22 L089 2802 2010 2000 0086 948 Codice BIC: CCTSIT2TXXX Misijonski krožek Rojan ul. Cordaroli 29 34135 Trst

Osnovna šola Fran Milčinski na Katinari Kako lahko prvošolčki postanejo pravi pesniki

V 1. razredu osnovne šole Fran Milčinski na Katinari so učenci januarja že obvladali abecedo in začeli samostojno branje. Tako jim je

natečaj Mlade Vilenice, ki je bil letos na temo kraške jame. Zato je vsak učenec izbral naslov, ki je bil vezan na jamo Vilenico (npr. Stalagmit, Jamski pajek,

Pesnik Ivan Tavčar v družbi učencev, med katerimi je tudi njegova vnukinja Veronika

učiteljica Ljuba predstavila pesem Ivana Tavčarja *O ljubezni*. Pesem spada v zbirko *Hoja v neskončnost*, ki jo je objavil v zrelih letih kot tudi večino svojih knjig. Ivan Tavčar je tržaški pesnik, ki je prejel številne nagrade in priznanja prav zaradi svoje večjezičnosti, saj piše v slovenskem, italijanskem in tudi nemškem jeziku. Njegov ustvarjalni svet se namreč napaja iz treh različnih evropskih kultur, a kljub temu povsem avtentično. V pesmih izraža spoznanja in doživetja, ki jih nadgrajuje z refleksijo.

Marca so učenci poskusili sestaviti svoje prve izvirne pesmi o živalih: vsak otrok je izbral priljubljeno žival in jo v verzih opisal, kakšna je ali kaj počenja. Te pesmi so bile povod, da so kasneje otroci sestavili pesmi za

Rdeča dvorana...). Mesec kasneje je prišel na šolo sam pesnik Ivan Tavčar; otroci so mu prebrali svoje pesmi o jami. Pesnik je otroke zelo pohvalil in jim dal dragocene nasvete za nadaljnje delo. Pomagal je tudi pri izbiri pesmi, ki jo je učiteljica Ljuba poslala na natečaj, saj število pesmi je bilo zelo omejeno. Gospod Tavčar se je zelo rad zaustavil v družbi malih ustvarjalcev, ki so se mu lepo zahvalili, ker je vsakemu podaril eno od svojih številnih pesniških zbirk, v zameno pa je dobil knjigo katinarske šole.

Ob koncu šolskega leta pa so učenci doživeli še eno lepo presenečenje: učiteljica Ljuba je poslala vse njihove pesmi in risbe o živalih profesorici Liji Legiša; ona jih je objavila v srednješolskem časopisu Adrenalin.

Pred kratkim so bili pri nas romarji-kolesarji iz Društva poti sv. Jakoba v Sloveniji. Z njimi je bil tudi stolni kaplan mag. Bogdan Vidmar ter predsednik Društva poti sv. Jakoba Metod Rigler. Somaševanje je vodil g. Klemen Zalar, vikar in ravnatelj Slovenskega pastoralnega središča, po maši pa je vse skupaj pozdravil še škofov vikar msgr. Roberto Rosa, župnik in dekan pri Sv. Jakobu. Po sv. maši se je množična kolesarjev odpravila proti Kopru, od tam pa z vlakom proti Ljubljani.

Združenje Blankin je uspešno izvedlo projekt Za slovenski jezik in kulturo

Pred kratkim se je končal projekt Združenja Blankin *Učimo se, govorimo, odkrijmo in ohranimo naš jezik v šoli, doma in v cerkvi*, ki ga je financirala dežela Furlanija Julijska krajina. Namen in pomen iniciative nam je obrazložil Giorgio Banchig, predsednik združenja.

Kaj je predvideval projekt?

Tako kot pravi naslov, je projekt težil k ovrednotenju našega domačega slovenskega jezika povsod, kjer živimo, se pravi doma, v cerkvi in v šoli. Zato smo v program vključili projekte, ki zadevajo jezik, ki ga uporabljamo v cerkvi. V Kanalski dolini in Režiji smo izdali CD, v katerem smo zbrali domače cerkvene pesmi in smo tudi natisnili besedila. Gre za hvalevredno delo, ker so nekatere pesmi, še posebej v Režiji, šle v pozabo. Zato smo ponudili ljudem, Režijanom, naj jih še naprej peajo in ohranijo v spominu. V Kanalski dolini še lepo peajo v cerkvi, zato bo ta CD pomagal, da se bodo ljudje ponovno naučili pesmi, na katere so pozabili.

Kaj pa v Benečiji?

Ponatisnili smo knjigo z molitvami in izdali DVD z dokumentarnim filmom o procesijah na poljih pri Tarčmunu in na Matajurju. Gre za staro navado, ki

so jo ohranili v tamkajšnjih vaseh in tudi v drugih v Nadiških dolinah; to pa kaže, kako so bili naši ljudje navezani na svoje okolje, na delo na polju itd. S tem projektom smo želeli ohraniti te navade, te pesmi in besedila, ki so del naše kulturne dediščine.

V sklopu projekta ste tudi digitalizirali raziskave, ki so bile objavljene v petnajststodnevniku Dom.

V skoraj 50 letih izhajanja je petnajststodnevnik Dom napisal veliko stvari o naši kulturi, zgodovini in jeziku. Zato smo poverili skupini slavistov, naj digitalizira

ta besedila in slike, da bodo spet na voljo bralcem Doma ali tistim, ki obiskujejo spletno stran Društva Blankin in samega časopisa, saj teh besedil in teh raziskav ni mogoče najti v drugih publikacijah.

Projekt je obsegal vse območje, na katerem živijo Slovenci v videmski pokrajini.

Izveden je bil v Kanalski dolini, Režiji in Nadiških dolinah. Moram tudi povedati, da v ta okvir spada iniciativa, ki smo jo pridrili v Vidmu. Za otroke v predšolskih letih smo pripravili tečaj slovenskega jezika. Uresničitev zamisli je imela lep uspeh, saj se je vpisalo 16 otrok, sinov slovenskih staršev, ki živi-

jo v Vidmu.

Ta projekt prispeva ne samo k ohranitvi domače kulture, ampak tudi slovenskega jezika, ki se govori na tem območju.

Če pozabimo na slovenski jezik, nismo nič, smo navadni italijanski državljani, ki govorijo po italijansko. Naša posebnost, naše bogastvo je ravno naš slovenski jezik v vseh variantah, v katerih ga govorimo v Kanalski dolini, Režiji, Terskih in Nadiških dolinah.

I. B.

Ukve v Kanalski dolini

Vaška praznovanja imajo globok pomen

V soboto, 25. julija, na predvečer "žegna", so v Ukvah predstavili knjigo o osrednjem dogodku v ukovškem letnem vaškem življenju, ki nosi sicer naslov *Na žegen! - Žeganje in drugi prazniki z rekruti v Ukvah v Kanalski dolini*. Ob sami ukovški vaški skupnosti je bila protagonistka večera, ki sta ga povezovala ukovški zborovodja Osvaldo Erath in ukovška kulturna delavka Anna Wedam, avtorica knjige, etnologinja Mojca Ravnik. Ravnikova je začela spremljati dogajanje ob vaškem praznovanju leta 2004; od leta 2006 do leta 2009 pa je dogajanja tudi snemala. Naslednje leto je posnela tudi polnočno v obnovljeni cerkvi, "šapanje" in postavljanje božičnega drevesa - pri katerih igrajo nosilno vlogo, prav kot v okviru žegna, ukovški rekruti z vrstnicami. Del posnetega gradiva si je publika že med predstavitvijo lahko ogledala; naslednji dan pa so že urejena posnetka iz let 2008 in 2009 predvajali v vaškem kulturnem domu. V vseh letih je bilo še posebej zanimivo opazovati, kako se je organiziranje žegna prilagodilo okoliščinam po poplavi leta 2003. Avtorica je prisotne opozorila na pomembnost, ki jo za Ukljane imajo ta vaška praznovanja. Zdaj potekajo od petka do nedelje, v njihovem okviru ima še vedno osrednji pomen

žegen, ki se opravlja v nedeljo. Tisti dan se po sveti maši ob 9.15 pričena stara navada, ki jo imenujejo konta. Gre za petje in ples domačih nabornikov pod lipo in po vasi. Na ukovškem žegnu vsekakor sodelujejo in so vključeni vsi.

sredstva iz zaščitnih zakonov obstajajo in naborješka občinska uprava si bo prizadevala za to, da jih bo usmerila na šolsko področje. Predstavitve knjige je glasbeno popestril moški pevski zbor "Kerlci" iz Ljubljane. Novo knjigo o ukovških nava-

Med prisotnimi na predstavitvi knjige so bili deželni predsednik SSO, Walter Bandelj, predsednik Združenja "Blankin", Giorgio Banchig, in predsednik Združenja "Don Mario Cernet", Antonio Sivec. Prisotne je pred začetkom predstavitve v slovenshčini nagovoril naborješki župan Boris Preschern, ki je poudaril, da imajo navade v Ukvah, kjer so tudi Slovenci, še vedno poseben pomen. Slovensko se govori vedno manj, a

dah, ki so na kratko primerjane tudi z drugimi navadami v drugih vaseh Kanalske doline, je izdala Založba ZRC. Finančno je izdajo podprlo veliko ustanov - poleg oškega Združenja "Don Mario Cernet" in ukovškega Slovenskega kulturnega središča "Planika" še čedajsko Združenje "Don Evgen Blankin", Avtonomna dežela FJK in Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Luciano Lister

Špeter

Končno napis Slovenski dom!

Končno so na Slovenski kulturni dom v Špetru postavili lep in velik napis, ki jasno kaže, da je tisti hram dom vseh Slovencev v Benečiji. Da bi do tega prišlo, je bila pot kar dolga. Na občnem zboru Inštituta za slovensko kulturo februarja 2013 so povedali, da bi moralo ime hrama pokazati identiteto in delo Slovencev v videmski pokrajini. Odločili so, da zberejo ime s pomočjo bralcev petnajststodnevnikarja Dom in tednika Novi Matajur. Najbolj je bilo všeč ime Slovenski kultur-

ni dom. Daleč za njim se je uvrstilo ime Slovenski kulturni center, na tretje mesto pa se je uvrstil naziv Slovenski kulturni hram. Na uredništvo Doma je poslal svoj

glas tudi znani pisatelj iz Trsta Boris Pahor, ki si je zamislil ime Dom slovenske besede. Ta Pahorjev predlog je bil zelo všeč, zato so člani Inštituta za slovensko kulturo spet pomislili glede naziva, a so se nato po seji, 13. junija, odločili, da ohranijo ime, ki so ga izbrali ljudje.

Nato je bilo potrebno še najti pravo rešitev, da bi bilo ime lepo vidno. Ni bilo lahko, ampak na koncu je vendarle uspelo. Zato gre zahvala predvsem nekaterim ljudem, ki so si močno prizadevali, da bi se to vprašanje rešilo. In uspelo je.

Korupcija v mednarodni nogometni zvezi

Zgodba o Fifi v mafijskem muzeju

Korupcijski škandal, napolnjen okrog Mednarodne nogometne zveze, bo postal predmet razstave v mafijskem muzeju v Las Vegasu. Omenjena institucija je v mestu luči v puščavi Nevade pravi magnet za turiste in prikazuje zgodbe ameriškega podzemlja. Naslov razstave o Fifi bo *Ko se čudovita igra sprevrže v grdo*. Omenjena razstava v mafijskem muzeju bo prikazala nekatere podrobnosti iz nedavnega škandala v krovni nogometni organizaciji, kar je vodi-

lo tudi v odstop predsednika Josepha Blatterja. "Razstavo o najbolj priljubljenem športu na svetu smo praktično iztrgali z vseh naslovnih časnikov", je ob tem dejal direktor muzeja Jonathan Ullman.

"Našim številnim obiskovalcem iz Združenega kraljestva, Mehike, Brazilije in Italije bo škandal Fifa pokazal čudovit primer, kako različne oblike in razsežnosti ima lahko organiziran kriminal", je še dejal direktor muzeja, ki deluje od leta 2012 in je ena glavnih atrakcij

Las Vegasa. Razstavo bodo odprli septembra in tam prikazali fotografije, izrezke člankov in naslovnice časnikov, ki so obeležili škandal. Pri tem so oblasti obtožile 14 pomembnih uradnikov Fife, da so v svoj žep preko 25 let pospravili za 150 milijonov ameriških dolarjev podkupnin. Fifa se bo tako v muzeju znašla ob boku slovitih "banditov" zgodovine - Al Caponu, Charlieju Luciano, Bugsyju Sieglu, Mickeyju Cohenu in Johnu Gottiju.

MARIJINE BOŽJE POTI PRI NAS (108)

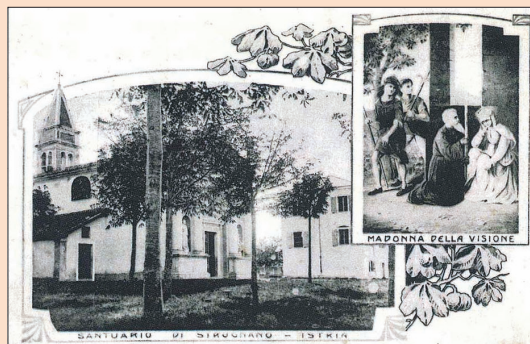
Mariza Perat

Cerkev sv. Marije od Prikazanja v Strunjanu

Sloves strunjanske božje poti se je vedno bolj širil in kmalu so romarji od blizu in daleč začeli prihajati na strunjanski grič. Cerkvico so medtem popravili in kmalu je Strunjan dobil tudi stalnega duhovnika, ki se je naselil v kaplaniji poleg cerkve. Še pred letom 1520 je cerkev dobila tudi sliko o prikazanju, ki še danes stoji na glavnem oltarju. Sliko je izdelal slikar Francesco Valerio.

V naslednjih letih so cerkev povečali, saj je prvotna cerkvica za stalno naraščajoče število romarjev postala premajhna. Zgradili so tudi gostišče za romarje. Med leti 1656 in 1671 je piranski župnik g. Tomaž Gregolin, odličen slikar, učenec beneške šole, izdelal deset velikih platen, ki so prikazovala Marijino življenje.

V novo romarsko svetišče so romarji množično in zelo radi prihajali. Bili so to Slovenci, Hrvati in Italijani, ki so se v prijateljstvu in molitvi srečali pri skupni Materi. Kot v drugih romarskih krajih pa je ob naraščajočem številu romarjev tudi tu sčasoma vedno bolj prihajala do izraza potreba, da svetišče izročijo v oskrbo redovnikom, ki bi tako bili romarjem vedno na razpolago, kar se je uresničilo leta 1907.

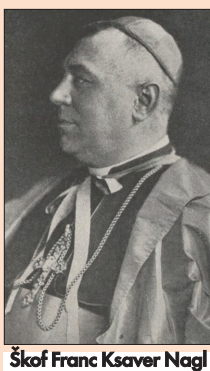
Cerkev Matere Božje od Prikazanja še z zakristijo na levi strani

Oltarna slika sv. Marije od Prikazanja

V tistem času je tržaško-koprsko škofijo vodil Franc Ksaver Nagl (1855-1913), zelo učen, izborni diplomat, odločen in previden pri delu. Rojen je bil na Dunaju, kjer je tudi umrl kot dunajski nadškof in kardinal. Tržaško-koprsko škofijo je vodil od 1902 do 1910.

Škof Nagl je v Strunjan poklical frančiškane italijanske province iz Tridenta ter jim izročil svetišče v oskrbo. Frančiškani so v Strunjan dospeli že jeseni istega leta.

Škof Franc Ksaver Nagl

Medtem so romarji kar naprej prihajali v Marijino cerkev in frančiškani so pričeli razmišljati, da bi bližajoči se jubilej 400-letnice Marijinega prikazanja čim lepše proslavili. Frančiškanski predstojnik p. Serafin

Inama je z dovoljenjem škofa Nagla zaprosil sv. očeta Pija X., da bi milostno podoba Strunjanske Matere Božje ob 400-letnici smeli kronati. Tozadevno potrdilo je iz Rima dospelo 18. junija 1910, kar je duhovščino in vernike napolnilo z velikim veseljem, saj je kronanje pomenilo, da je svetišče tudi uradno priznано kot romarsko svetišče. Slovesnost kronanja je bila določena za praznik Marijinega Vnebovzetja 1912.

/ dalje

Slovenija verjetno druga v mednarodnem okolju po razpadanju moralnih vrednot

Politika na okopih zaradi slabih odnosov s Hrvaško

Sodeč po pogovorih ljudi in drugih znakov v javnosti, kriza med Slovenijo in Hrvaško še ni dosegla dramatičnega zanimanja in morda množičnih osebnih bolečin odzivov. Najbrž zaradi tega, ker politika, ki je na oblasti, s svojim delovanjem in izjavami umirja stanje in napadalno retoriko, ki prihajata iz Zagreba. Veliko je, denimo, člankov v vladi prijaznih občilih, ki objavljajo zapise o tem, da bo letos več Slovencev kot lansko leto počitnice preživele na hrvaški obali. Vendar se je resnično stanje odnosov med sosednjima državama potrdilo z izmenjavo pism med hrvaškim premierom Zoranom Milanovićem in predsednikom slovenske vlade Mirom Cerarjem. Milanović je svojega kolego povabil na sestanek, "na katerem bi določila nadaljnje korake pred ustreznim mednarodnim forumom, ker je Arbitražni sporazum kot organ za rešitev mejnega vprašanja med državama nepopravljivo kompromitiran". Predsednik slovenske vlade mu je odločno odgovoril in navedel dejstva o tem, "da je hrvaška politika glede urejanja mejnega vprašanja obžalovanja vredna in zanjo ni nikakršne mednarodne pravne podlage". Pri navajanju omenjenih in drugih dejstev in stališč je Miro Cerar deležen splošne podpore javnosti in tudi politike. Slovenski premier je predsedniku hrvaške vlade tudi jasno sporočil, da se bo z njim pripravljene sestati šele potem, ko bo Arbitražno sodišče odločilo o nadaljevanju postopka za določitev meje med Slovenijo in Hrvaško. Opozicijske parlamentarne stranke v

Sloveniji o stališčih do spora s Hrvaško glede meje med državama še vedno pretežno molčijo, čeprav ponavljajo, da velik del vzvodov omenjene politike vodi Karel Erjavec, ki naj bi bil nemara glavni krivec za mnoge napake, spodrsaljaje, dvoumnosti in celo občasne primere dvotirnosti v slovenski zunanji politiki. Koalicija mora Karla Erjavca prenašati, saj bi brez podpore poslancev njegove stranke, to je Desusa, izgubila oblast. Oblast pa je tudi poglaviti cilj Mira Cerarja in koalicije, ki jo vodi.

Tudi upoštevanje sedanjih procesov je težko napovedati in predvideti, kaj se bo v prihodnje morda dogajalo v slovensko-hrvaških odnosih. Politika navsezadnje ni statična kategorija, ampak je stalni in nepredvidljivi proces. Veliko bi o odnosih in dogovaranju med državama lahko povedal nekdanji premier Janez Janša, pa ga vodstvo najbolj razširjenega prvega programa nacionalne TV Slovenije ni niti enkrat povabilo v informativno oddajo. Pač pa uredniki take pogovore omogočajo, tudi po večkrat, manj znanim politikom, pomembno je le, da izhajajo iz t. i. levega ideološkega in političnega tabora. Dodajamo pa prepričanje, da bi bil na javni TV Slovenija zdaj zagotovo aktualen tudi

pogovor z nekdanjim predsednikom države Milanom Kučanom, ki ima veliko izkušenj in znanja o odnosih med Slovenijo in Hrvaško.

Slab uvod v napoved morebitnih prihodnjih dogajanj med državama pomeni izjava hrvaških ribičev iz Umaga, da se bodo vrnili na ribolov v vode na sredini Piranskega zaliva, kjer da imajo pravico loviti, "pa naj bo to Sloveniji všeč

Miro Cerar

Zoran Milanović

ali ne". V Piranskem zalivu torej že nastaja vzdušje za morebitne nove prepire ali celo incidente med slovenskimi in hrvaškimi ribiči. Hrvaška politika je premetena, preizkušena in preračunljiva. Svoj glavni interes, to je neoviran vstop v EU, je že dosegla. Za Slovenijo pa sta neurejena meja in neposredni stik z odprtim morjem dolgoročno lahko resen problem. Zato si je sedaj bolj kot za kaznovanje napak in nesposobnosti Karla Erjavca v zunanji politiki in pri pogajanjih s Hrvaško treba prizadevati za to, da

se arbitražni postopek uspešno in pravično konča ter čim bolj izboljšajo odnosi s Hrvaško.

Prihaja jesen z mnogimi skrbmi za starše, učence in dijake, ki bodo pričeli novo šolsko leto. Javnost, sicer že navajeno odtujevanja državnega premoženja, je zelo neugodno presenetila tokrat dokončna prodaja družbe Elan v Begunjah na Gorenjskem, nekdanjega največjega proizvajalca smuči, čolnov in nasploh športne opreme, tujcem s pretežno ruskim kapitalom. Duhove na Slovenskem pa je pričela razdvajati raziskava, ki prihaja iz ZDA. Tamkajšnja agencija po imenu Bloomberg je 57 držav po vsem svetu razvrstila glede na hitrost razpadanja moralnih vrednot. In presenetljivo, Slovenija se je znašla takoj pod vrhom. Češka naj bi bila prva in Slovenija druga.

Kramli pravi, da so za razpadanje moralnih vrednot najbolj dojemljivi ljudje, "ki so odraščali v izpraznjenih življenjskih okoliščinah. Vse več je ljudi, ki so osebe, ki pa niso osebnosti. Ne prenesejo pritiska ali negativne kritike na svoj račun. Ko to doživijo, denimo, v službi ali v partnerskem odnosu, se izklopajo. Zato bežijo v različne oblike omame, vsak po svoje, ki zmanjšuje bolečino, pa je lahko podlaga za zasvojenost".

Kot že zapisano, naj bi po hitrosti razpadanja moralnih vrednot pred Slovenijo v mednarodnem merilu bila samo Češka. Ta ugotovitev pri nekaterih vzbujala dvome, pridrške in nasprotovanja, zaradi tega, ker so za Slovenijo uvrstili nekatere dežele, ki so zelo znane po razvratu.

Slovenski politik dr. Drago Štoka iz Trsta je v tedniku Demokracija objavil pismo, v katerem hvali nedavno umrlega glasbenika Slavka Avsenika ter izraža prepričanje, "da ga ima slovenski narod srčno rad". Zanj Slavko Avsenik pomeni nekaj lepega, velikega, plemenitega od takrat, ko ga je prvič poslušal v središču tržaškega mesta, v takrat vsem odprtem Avditoriju, ki je Slavka Avsenika imel v gosteh na koncu petdesetih let prejšnjega stoletja. Zoper Slavka Avsenika so tudi v Trstu širili klevete, po mnenju dr. Draga Štokes, zato, "ker je ustvaril nekaj novega, nekaj, kar je bilo ljudem všeč, nekaj v glasbi, kar je slovenski narod na mah in za vedno osvojil. To dejstvo je izpodrinilo ves dotedanji glasbeni in pevski svet, ki se je še zmeraj naslanjal na besedila, kot so "navali, udari, sekaj in pali".

Marijan Drobež

Raziskava Trusted Brand 2015

Najbolj zaupanja vredne blagovne znamke v Sloveniji

Renault, Gorenje, Telekom Slovenije, Fructal, 1001 Cvet, Lekadol, Dormeo, POP TV in Val 202 so po raziskavi Trusted Brand 2015 le nekatere od najbolj zaupanja vrednih blagovnih znamk v Sloveniji. Med poklici Slovenci najbolj zaupamo gasilcem, najmanj pa prodajalcem po telefonu in politikom. V raziskavi Trusted Brand 2015, ki v Sloveniji poteka že deveto leto, je 8013 naključno izbranih slovenskih naročnikov revije

RENAULT

triglav

Reader's Digest izbralo zaupanja najbolj vredne blagovne znamke v skupno 32 kategorijah ter najbolj zaupanja vredne blagovne znamke na področju varovanja okolja, pa tudi najbolj zaupanja vredne osebnosti v Sloveniji, je pojasnil vodja Reader's Digest Slovenija Daniel Škraba. Globalno Sloveni

Telekom Slovenije

zupamo blagovnim znamkam Renault (avtomobili), Gorenje (gospodinjski aparati), HP (osebni računalnik), Samsung (mobilni telefon), Telekom Slovenije (ponudnik mobilne telefonije in internetnih stori-

tev), Canon (kamera, fotoaparat), Sonček (turistična agencija), NLB (banka), Zavarovalnica Triglav (zavarovalnica), Petrol (bencinski servis), Cedevita (vitaminski dodatek), Lekadol (protibolečinske tablete), Nivea (negovalna kozmetika za kožo) in Ariel (pralni prašek). Lokalno so naj-

bolj zaupanja vredne blagovne Fructal (sokovi), Radenska (ustekleničena voda),

Zlatorog Laško (pivo), Barcaffa (kava), Ljubljanske mlekarne

(mleko), 1001 Cvet (čaj), Mercator (nakupovalni center), Jupol (barve za dom), Dormeo (ležišča), Gen-I (ponudnik energije), POP TV (TV postaja), Radio Slovenija - Val 2020 (radijska postaja) in Slovenske novice (časopis).

Na področju varovanja okolja so najbolj zaupanja vredne blagovne znamke Toyota (avtomobil), Frisch (čistila) in Gorenje (gospodinjski aparati). Najbolj zaupanja vredne osebnosti so Slavko Bobovnik (TV voditelj), Jurij Zrnec (igralac), Tina Maze (športnica), Vlado Kreslin (glasbenik) in Ivo Bo-

scarol (poslovnež), je našela glavna urednica revije Reader's Digest Slovenija Lidija Petek. Med najbolj zaupanja vredne poklice so se tako kot drugod v Evropi tudi v Sloveniji znova zavihтели gasilci, ki jim zaupa 98 odstotkov anketiranih. Glede

na leto prej se je zaupanje v gasilce povečalo za osem odstotnih točk, kar je najbrž pripisati naravnim nesrečam pri nas. Gasilcem sledijo piloti in medicinske sestre, pred zdravnikom pa so se letos uvrstili kmetovalci, ki jim v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami namenjamo največ zaupanja.

Prodajalci po telefonu se medtem uvrščajo med najmanj zaupanja vredne poklice v Sloveniji (96,2 odstotka), s 95,7 odstotka so jim te-

sno za petami politiki, sledijo pa nepremičninski agenti, sindikalni voditelji in finančni svetovalci.

Med institucijami v Sloveniji 70,8 odstotka anketiranih najbolj zaupa radiu, najmanj zaupanja pa so anketiranci izkazali politiki (98,4 odstotka). Po pojasnilih Petkove od osmih držav, ki so bile zajete v raziskavo, Slovenci politiki zaupamo najmanj, podobno nezaupljiva do politikov je še Romunija (82 odstotkov). Slabo se je odrezala tudi oglaševalska industrija, sledi pravni sistem. Tudi Cerkev kot institucija ne vzbuja zaupanja; v Sloveniji ji ne zaupa 79,9 odstotka vprašanih. Velik odstotek anketiranih v

Canon

vseh državah izraža visoko skrb za okolje, najbolj zaskrbljeni za okolje smo v Sloveniji (97 odstotkov). V Sloveniji 43 odstotkov anketiranih meni, da je okoljska politika pri nas slaba, 47 odstotkov jih meni, da je sprejeto, da je mejljiva, 10 odstotkov pa, da je dobra. Po zadovoljstvu z okoljsko politiko izstopa Švica.

SAMSUNG

PETROL

Razstava in predstava v Ročinju

Kulturno društvo Valentin Stanič Ročinj - Doblar vabi 8. avgusta 2015 ob 20. uri v Dom Valentina Staniča v Ročinju na ogled razstave slik Marine Fornazarič iz Salerna: Prijateljstvo ne pozna meja - L'amicizia non ha confini. Razstavi bo sledila ob 21. uri komična kriminalka Gledališke skupine KUD Šempeter pri Gorici Pogrešani soproj Sandre Devetak v režiji Gorazda Jakominija. Gledališko igro je sofinancirala Občina Kanal ob Soči.

The Slovenia Book - Top 100 destinations

Vodič po Sloveniji izpod peresa tujih novinarjev

Ekipa štirih tujih novinarjev, ki je sedem let obiskovala, fotografirala in izbirala 100 najljubših krajev v Sloveniji, je pred kratkim predstavila knjigo *The Slovenia Book - Top 100 destinations*. Kot je poudaril izvršni urednik Niko Slavnič, knjigo odključuje opisi številnih znamenitosti, intervjuji z znanimi Slovenci

in uporabni aktualni podatki. Knjiga vsebuje pregled številnih zanimivosti Slovenije in opisuje najkrajše poti do njih. V njej po Slavničevih besedah skušajo združiti na stotine fotografij in aktualne podatke o državi. Razlika v primerjavi z ostalimi turističnimi vodiči pa je v tem, da so ga pripravili tuji novinarji.

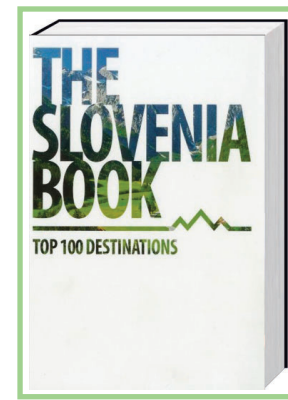
V knjigi so slovenske znamenitosti razdeljene glede na njihovo geografsko lego, in sicer na severno, južno, vzhodno, zahodno in osrednjo Slovenijo. Ob njih so tudi zemljevidi. Poleg tega je v njej predstavljenih med drugim deset največjih znamenitosti, deset najbolj tipičnih jedi, deset najbolj znanih gradov in deset smučarskih krajev. Tujcem bo v pomoč tudi manjši slovar z besedami in stavki, prevedenimi iz angleškega v slovenski jezik. Zraven je opisan tudi način izgovorjave. Knjigi je dalo pečat nekaj znanih posameznikov, ki so s svojih po-

dročij v intervjujih razsvetlili pogled na Slovenijo in njene zanimivosti. Med drugim je o kulinariki spregovoril Janez Bogataj, o slovenskih festivalih je nekaj povedal direktor Festivala Ljubljana Darko Brlek, plavalec Peter Mančko pa je predstavil svoje najljubše lokacije za plavanje. Nekaj besed je v uvodu spregovoril tudi

predsednik republike Borut Pahor. Na koncu knjige so strnjene tudi informacije o različnih dogodkih in prireditvah, ki se med letom vrstijo po Sloveniji, o najbolj znanih restavracijah in o tujih diplomatskih sedežih.

Knjigo so napisali novinarji Yuri Barron iz Združenih držav Amerike, John Bills iz Walesa, Will Dunn iz Velike Britanije in James Cosier iz Avstralije, ki že več let živijo v Sloveniji. Izdali so jo v 3000 primerkih in bo na voljo v vseh največjih knjigarnah po Sloveniji.

Kot je poudaril Slavnič, je knjiga lahko zanimivo darilo za tujce, dober vodič za družine, ki v njej lahko dobijo ideje za izlet, ali pa je lahko pomoč otrokom pri učenju angleščine, saj je napisana v angleškem jeziku. Slavnič je še napovedal, da s podobno ekipo novinarjev pripravljajo tudi knjigo o Ljubljani, ki pa bo predvidoma izšla prihodnje leto.

Težave posoškega turizma

Po brezplodni zimi bo tudi poletje takšno?

Kdo stoji za birokratskimi in drugimi pritiski sistematičnega uničevanja države?

Nepričakovano, po mnenju prizadetih, "birokratska" odločitev o registraciji kajakov in kanujev za opravljanje gospodarske dejavnosti je močno razburila turistične ponudnike v Posočju in jih združila v protest, ki so ga poslali na Ministrstvo za infrastrukturo. V njem predlagajo zamrznitev zakonske odločitve o plovbi po celinskih vodah, po kateri inšpektor za plovbo grozi s kaznimi vsem, ki do 15. julija niso registrirali plovil.

Pod to peticijo se je podpisalo kar 49 podjetnikov, ki neposredno ali posredno živijo od turizma, ter župani posoških občin. Zamrznitev je nujna, saj ni mogoče nenadoma opraviti postopke, ki zahtevajo kakšen mesec časa za nekaj tisoč tovrstnih plovil, ki so delno v Posočju, delno pa v tujini, in izvajalci te dejavnosti še niti prav ne vedo, za kaj gre in kako, kje to opraviti. Zamrznitev bi rešila sezono, propad nekaterih firm in pred veliko sramoto slovensko vlado, ki postavi neizvedljivo zahtevo sredi sezone, ki traja le še mesec in pol, torej, toliko časa, da bi lahko izpeljali vsi "registracijo". Na tolminski

upravni enoti v vseh teh letih ni še nihče registriral kajaka ali kanuja. Samo v GIZ raftarjev Posočja povezana posamezna podjetja imajo v lasti okoli 50 plovil, in to brez registracije, saj tega tudi drugje po svetu ni. Sploh si ne predstavljajo, kako naj bi to potekalo, saj imajo nekateri plovila samo izposojena, drugi jih prodajajo in so pred tem z njimi le začasno na vodi, da jih preizkusijo... Sedaj preprosto čakajo, kakšen bo odgovor pristojnih vladnih služb in kako visoke kazni bodo morali plačati, da bodo lahko speljali

sezono do konca, turistične zime pa v Posočju ni več. Adis Hrovat, predsednik v GIZ trinajstih povezanih podjetij doline Soče, je v sporočilu za javnost podčrtal, da "se z vso to birokracijo preprosto ne zmoremo več ukvarjati, moramo delati, sicer lahko dejavnosti zapremo!" Tuje športne agencije se posmehujejo.

Tudi tuji raftarji se posmehujejo, kako je mogoče sredi sezone prebuditi razumevanje zakona, ki ga doslej ni tako razumel nihče. Registrirana plovila morajo namreč imeti tudi klubi, društva in celo šole, če želijo s svojimi učenci pluti npr. s kajaki po reki Soči, čeprav pridejo na oddih le čez vikend. Športne agencije, ki jih podpirajo, vpletene v turizem z vrsto argumentov, opozarjajo na nesmiselnost registracije, ki realno

v odločbi zahtevala inšpekcija, grozi 2000 evrov kazni. Kogar bodo, po tem datumu, z neregistriranim plovilom podjetja "dobili" pluti po Soči, naj bi plačal 417 evrov kazni.

Kako jih bo inšpektor "polovil"?

Poznavalci se muzajo, da ni mogoče ugotoviti, kateri kajak je zaseben in kateri je last podjetja, in da bo tu en sam inšpektor težko kaj opravil, saj pluje po reki ali je "parkiranih" v senci, v "špicu", skoraj tisoč plovil. Vsaj tu je "luknja" olajšanja, da omenjeni zakonski predpis za posameznike, ki ne opravljajo gospodarske dejavnosti, ne velja... Pa še to, kako ločiti med tem, da kdo pluje s svojim kajakom ali si ga je izposodil pri športni agenciji in ne opravlja gospodarske dejavnosti ali se le pretvarja in je čoln na voznji v sklopu

ne prispeva k varnosti, povzroča pa višanje stroškov, zamudo časa, kup sitnosti in škodo v turizmu, ker odganjajo tuje podjetnike, ki lahko pripeljejo sami na tisoče turistov v Slovenijo ali pa, odslej, drugam. To se bo poznalo zlasti v drugi sezoni. Med najbolj glasnimi so tudi kampi, ki imajo pretežno goste s kajaki, ki zaradi strahu pred visokimi globami in iz protesta proti nenadnim odločitvam sredi sezone in dopustov že odhajajo na tuje reke. Podjetjem, ki do 15. julija, niso registrirala svojih plovil, kot je

pu prikrite ponudbe podjetja? Menda so se o podrobnostih pri Upravi za pomorstvo, ki plovila uradno registrira in nadzira izvajanje, večkrat pozanimali tudi v uradnih krogih posoških občin, pa ni pravega uradnega odgovora. Niti o tem, ali bo to veljalo le za reko Sočo! Morda pa gre le za pregreto poletje in slabo vidljivost zaradi prevelike oddaljenosti od Posočja in realnosti v njem in ne obratno. Stari pregovor pravi, "če ne pride bog h gori, pride gora k bogu". Je možno tudi obratno?

MM

Stališče deželnega tajništva SSK

O statutih medobčinskih združenj

Statuti medobčinskih združenj (UTI), ki zaobjemajo občine iz zaščitenegega območja, morajo dosledno odražati in torej potrditi vsa jamstva, ki so zapisana v najbolj naprednih statutih dvojezičnih občin. Vsako odstopanje bi pomenilo nižanje ravni zaščite slovenske manjšine, kar je v nasprotju tudi z določili zaščitnega zakona. O snujocih se statutih je na zadnji seji poglobljeno razpravljalo deželno tajništvo stranke Slovenska skupnost, ki je skupaj s svojimi izvoljenimi občinskimi upravitelji pregledalo prve osnutke novih ustanovnih aktov. Slovenska skupnost je še vedno mnenja, da je najboljša rešitev za dvojezične občine oblikovanje takih združenj, ki povezujejo uprave s sorodnimi značilnostmi, se pravi dvojezične občine med sabo v obliki avtonomnih unij. Ob prvih sklepih deželne uprave, ki so v presoji Deželnega upravnega sodišča, pa je pozornost SSK seveda usmerjena v nadzorovanje postopkov za oblikovanje statutih unij, tako kot so bile že določene. Ugotovljeno je bilo, da morajo statuti izrecno predvidevati dvojezično poslovanje skupnih uprav in dosledno dvojezično nudenje vseh storitev, ki jih doslej samostojno upravljajo posamezne občine. Dvojezični morajo biti nazivi in vsak zunanji znak novih unij, kot tudi poslovanje skupnih političnoupornih organov, v

sklopu katerih (predsedstva, skupščine) mora biti slovenskim izvoljenim seveda potrjena pravica do pisnega in ustnega izražanja v slovenskem jeziku, ki jo uživajo v okviru lastnih občin. Nastavljeni direktorji novih unij morajo obvladati slovenski jezik, v nasprotnem primeru pa mora slovenski jezik obvladati vsaj

možnostmi volilnega dogovora med jezikovnimi skupnostmi, ki ga predvideva nova volilna zakonodaja za poslansko zbornico. Zakon "Italicum" ne jamči niti minimalne oblike olajšanega zastopstva za slovensko manjšino, kar je jasno prišlo na dan tudi ob polemikah pri določanju volilnih okrožij. Te so

Igor Gabrovec

njihov namestnik, kot se že dogaja za občinske tajnike v dvojezičnih občinah. Slovenska skupnost bo v občinskih svetih na Tržaškem predlagala sprejetje resolucij, ki naj potrdijo nasprotovanje ustanovitvi metropolitanske občine, saj bi ta dokončno izničila vsako obliko upravne avtonomije okoliških dvojezičnih občin. Deželni tajnik Igor Gabrovec je strankino vodstvo seznanil tudi z vsebino prvih pogovorov s furlanskimi avtonomističnimi skupinami v zvezi s teoretičnimi

brezpredmetne, saj bo, glede na številke in razmerja, Slovenec predvidoma izvoljen le v primeru, da ga velika vsedržavna stranka kandidira za nosilca liste in se tako izogne brezupnemu teku za preferencami v polmilijonskem volilnem okrožju. Rešitev bi predstavljalo posnemanje tudi v FJK sistema uninominalnih okrožij z znižanim vstopnim pragom, ki izjemoma velja za Dolino Aoste ter pokrajini Trento in Bocen. Taka rešitev pa zahteva popravek v samem volilnem zakonu.

Ameriški Slovenci praznujejo

100-letnica rojstva kralja polke Frankiea Yankovica

Ameriški Slovenci v Clevelandu in po vseh ZDA se spominjajo 100. obletnice rojstva nekoč najbolj slavnega med njimi, kralja polke Frankiea Yankovica, ki je leta 1986 dobil prvega grammyja za to vrsto glasbe. Yankovic se je rodil 28. julija 1915 v Zahodni Virginiji slovenskim staršem, odraščal pa je v Clevelandu. V Cleveland se je družina preselila, ker je oče, po poklicu kovač, družinskemu proračunu pomagal tudi s prepovedano žganjekuho. Igranja na harmoniko se je začel učiti, ko je bil star devet let, in sprva mu ni šlo. Vztrajal je in s 15 leti je že nastopal po slovenskih domovih v Clevelandu. Svoj prvi orkester je ustanovil leta 1932.

se udeležil končnih bojev druge svetovne vojne v Evropi. Po vrnitvi je leta 1946 podpisal pogodbo z založniško hišo Columbia Records, prvo ploščo pa je posnel v New Yorku. Pesem *Just Because* se je hitro

izvajalec posebnega sloga polka glasbe, to je clevelandskega sloga, ki je mešanica evropske polke, ameriške plesne glasbe, big band glasbe, jazza in seveda Slovenije.

Plošče so se prodajale kot za med, Yankovic je s svojimi orkestri nastopal po vseh ZDA, slaven je bil v Hollywoodu in glasbena industrija ga je za življenjsko delo leta 1986 nagradila z grammyjem. Kategorijo polka glasbe so sicer po letu 2009 ukinili. Potovanja so pustila sled na družinskem življenju in Yankovic se je ločil, pozneje pa se še dvakrat poročil. Imel je skupaj deset otrok. Umril je leta 1998 in za seboj pustil 200 izdanih plošč.

S svojo prvo soprogo June, ki mu je rodila osem otrok, je leta 1941 kupil bar v predelu Colinwood, kmalu zatem pa je oblekel uniformo in

prodala v milijon izvodih, kmalu pa v 2,5 milijona. Yankovic je bil v času po drugi svetovni vojni najpopularnejši

Njegovo dediščino ohranjajo v dvorani slavnih in v muzeju polke v Clevelandu, ki ga vodi Joe Valencic.

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik prof. Peter Černic
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385
Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu
www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVIT2C, naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publistar, ul. Treppo 5/B - Videm. Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publistarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 4. avgusta, ob 14. uri.

Vsega ne moreš kupiti!

Denar

Mesec julij sva z možem preživela po večini doma, kjer sva prekopala ves pločnik ob hiši v iskanju razbite odvodne cevi, iz katere naj bi voda pronicala v pritlično stanovanje. En mesec dela, kopanja, ročnega mešanja cementa in krpanja pod žgocim soncem, v neusmiljeni družbi konjskih muh. Večina prijateljev naju je bila kar naveličana poslušati. Znanka iz Avstralije mi je za šalo rekla, da se bomo kmalu dokopali do njih onkraj oble, drugi so kar vzkipeali, češ zakaj nista najela gradbenega podjetja, nekaj dni in bi imela mir. Zakaj... Zato... Predvsem, ker nimava denarja.

In smo spet tam, pri denarju, bi rekel moj prijatelj Jurij, ki sicer nerad priznava, da denar ne pomeni popolne sreče, popelje pa te vsaj na pol poti do nje. Človek je srečen, ko zna ceniti življenje, ko zna najti tiste bežne trenutke popolnosti, samo sanjati pa danes še trdijo, da si lahko popolnoma srečen ali popolnoma svoboden, če nimajo niti za končnice in če ne veš, kako preživeti do polca meseca. Denar je sveta vladar, pravi star pregovor, ki je dandanes aktualen kot še nikoli. Danes, ko čutimo, bolj kot vemo, da nekdo v zakulisju urejuje svet in ukazuje celo vladarjem in politikom, v imenu denarja seveda. Banke in bankirji so tisti, ki narakujejo vsako politično potezo posameznih držav. Denarne zavode smo nekoč ljudje ustanovili zato, da bi tam shranjevali denar, imeli na varnem svoje prihranke in imeli od tega tudi nekaj koristi. Sedaj smo mi tisti, ki rešujemo banke pred propadom, naš denar služi za špekulacije in korupcijo, evropske države so z zakonom omogočile, da se bodo propadajoče banke reševale direktno s prihranki varčevalcev. Ogabno, neverjetno... vse to spominja na izkoriščevanje tlačanov v srednjem veku. Razlika je v

tem, da so se oni uprli in zažgali grofom gradove, mi pa molčimo. Ker se bojimo izgubiti še to malo, kar nam je ostalo.

S tem, da denar ne prinaša sreče, se popolnoma strinjam. Srečo prinašajo tiste stvari, s katerimi si zadovoljen. Ko mi zacvete glicinija na vrtu, se ne morem nagledati njene neskončne modrine. Moja glicinija, vonj, barva, opojnost. In mi je to dovolj, da sem srečna. Z denarjem je drugače. Poznala sem veliko ljudi, ki so ga imeli kar nekaj.

Ne rečem, da so bili milijonarji, a nekaj so imeli pod palcem. Srečni pa niso bili. Ravno nasprotno... Ker se jim je zdelo denarja premalo, ker so se bali, da bi ga izgubili, ker so po cele dneve razmišljali, kako bi ga nabrali še več, so bili na moč nesrečni. Denar ne prinaša sreče, predvsem ker denarja tistim, ki ga imajo, ni nikoli dovolj. In morda je ravno to tudi razlog, da gre v naši družbi vse tako zelo, tako presneto narobe.

Še v družini sem imela kar nekaj sorodnikov, ki jim je denar zagrenil vsakdan. Moja tašča sicer ni bila bogata, zaradi prenizkih dohodkov je bila celo oproščena plačevanja zdravstvenega "ticketa", a za moje pojme je imela toliko, da bi lahko srečno in brezskrbno živela. A ni bilo tako... Privoščila si je veliko manj, kot so si moji starši, z življenjem ni bila zadovoljna, stalno se je pritoževala nad davki in draginjo. Moja mama ni nikoli jamrala, kajti imela je premalo, da bi plačevala kakršnoli davke, hrano in obleke pa smo ji kupovali mi. In se ji je vsakič zdelo vsega preveč in z vsem je bila vedno zadovoljna. Koliko je dragocena vsaka malenkost, ve samo tisti, ki nima ničesar. Kdor ima, si lahko privoščijo veliko, celo preveč, ne samo malenkosti. In vsega tega in odvečnega se

človek kmalu naveliča. In si zaželi novosti in veliko dražjih stvari. Tega, kar si ne more privoščiti. Zato denar ne prinaša sreče..., ker ga ni nikoli dovolj. A je vseeno potreben, nujno potreben. Ko se s prijateljem Juretom pritožujeva nad vsakdanjimi tegobami, je konec vedno isti. Če imaš denar, vsaj toliko, da dostojno živiš, je vse veliko lažje. In danes je zato, da dostojno živiš, potrebno kar nekaj denarja. Ker vse stane. Ne govorim o oblekah, dragocenostih, ampak o nujnem, neizogibnem. Ko je moja mama postala

spoznala, kako močno smo žal odvisni od tega prekletega denarja. Ja, če imaš denar, je vse lažje, pravi prijatelj. In celo smrt je dandanes luksuz, ki ga mora večina izmed nas odplačevati na obroke.

Midva z možem sicer živiva precej skromno, do dragocenih oblek, nakita in podobnega nama ni, celo najina televizija ima že preko petnajst let. Pa se vseeno zgodi nujno popravilo pri hiši ali okvara pri avtomobilu in kljub varčnosti je račun takoj prazen. Sreča je sicer v ti-

hem objemu gozdov in v lepoti teh Nediških dolin, v katerih sedaj živim. Čeprav sem sanjač, se dobro zavedam, da si brez denarja tudi teh gozdov in krajev, ki sem jih v enem samem letu tako vzljubila, ne bi mogla privoščiti. Moj brat, ki me je pred nedavnim obiskal tu, na meji med Brdi in Benečijo, je na denar veliko bolj navezan kot jaz. Veliko je garal kot izseljenec v Nemčiji, da si je lahko privoščil prijetno, udobno življenje, hišo v zelenem predmestju, potovanja, "vikendico" in avto. Rad mi pripoveduje, kako vse to ceni, ker je sad njegovega dela in truda, in kako si je prigaral to, kar sedaj ima. Najbolj ponosen je seveda na avto, drag mercedes, o katerem bi, ko bi mu jaz vsakič ne segla v besedo, pripovedoval cele ure. Z najino škodico se sploh noče voziti, saj trdi, da udobnost in varnost nista na zahtevanem nivoju. Nama z možem se sicer zdi, da je avto čisto v redu, pa čeprav nima samejšega menjalnika, navigacijskega sistema, asistence za prepoznavanje prometnih znakov, videokamere za parkiranje in ne vem še česa. Brat je seveda na vse to, kar ima, ponosen. In me osuplo sprašuje, kaj sem si jaz v življenju prislužila in kaj sploh imam,

sedaj, ko sem že lepo v zrelih letih in je dobra polovica življenja za menoj. Gledam ga, skomignem z rameni, vem, da misli, da smo revni, da bi se lahko bolj potrudili in si prislužili vsaj spodoben avto.

Zadnji dan bratovega obiska smo položili mamin in očetov pepel v grob, prijateljica iz Rečanske doline pa mi je pripravila prijetno presenečenje in poskrbela za peto mašo ter manjšo slovesnost ob pokopu. Slovenska pesem, ki si jo je moja mama tako želela za zadnje slovo, je napolnila poletni večer v Brdih in nam segla do srca, ne samo meni in možu, ampak tudi bratu in njegovi družini. Tihot so stali ob odprtem grobu in poslušali, čeprav besed niso razumeli. Po svečanosti sem pevce povabila še na dom, tam smo še nekaj spili, poklepetali in seveda še nekaj zapeli. Stekel je pogovor, praznili so se kozarci, prihajal je večer nad Idrijo in Korada se je odela v rdeče. Mirno in prijetno, da si začutil tisto toplino pri srcu, ki ji nekateri pravimo mir, drugi sreča. Svakinja je našla nekoga, da se je pogovarjala v nemščini, nečak je v tišini poslušal petje, ki ga ni vaju, brat je pomagal in nosil na mizo hrano in pijačo. Nato je sedel v ozadje, čisto sam, in nas opazoval. Zaslutila sem samoto in otožnost v njem, nekaj, čemur mi Slovenci pravimo hrepenenje. Zaslutila sem, da tam daleč, v Nemčiji, kjer je pustil svoj dragoceni avto, ker se je bal italijanskega vrveža, cest in neurejenega prometa, ni njegov dom. Zaslutila sem žalost in tišino in v njegovih očeh razbrala, da bi rad ostal.

Pozneje, ko so vsi odšli, mi je priznal. Čudoviti kraji so to, enkratni ljudje... Potem je nekaj časa molčal, preden mi je še rekel... SREČNA SI.

To so tisti mali trenutki, ki bi jih človek ne dal... za vse bogastvo bi jih ne dal. To so tisti mali trenutki, ko vsakdo spozna, da se z denarjem vendarle ne da vsega kupiti. Največje dragocenosti so zastoj, samo pot moraš najti, da prideš do njih, da jim odpreš srce.

Suzi Pertot

Prejeli smo

Kataster pri Dragonji

Politike in širšo javnost na obeh straneh slovensko-hrvaške meje želim spomniti na nekaj dejstev, ki bi morala biti upoštevana pri določanju meje med Slovenijo in Hrvaško, ko je govor o meji na morju in o "katastru pri Dragonji". S to besedno zvezo je namreč prejšnji slovenski arbiter med objavljenim prisluškovanim pogovorom s prav tako odstopljeno agentko imenoval slovensko ozemlje ob levem bregu Dragonje, ki si ga je leta 1991 prilastila Hrvaška.

1. V začetku leta 2010 je tedanji hrvaški predsednik Stipe Mesić pred odhodom v pokoj dal intervju dopisnici TVS Nataši Pri-

Slovenije (stenskem in v formatu A3), ki ga je v začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja izdelala založba Učila v Zagrebu, je bila morska meja med LRS in LRH v Piranskem zalivu narisana približno tam, kjer je bila narisana tudi na karti Drnovšek-Račanovega sporazuma.

3. Leta 1985 sta Mladinska knjiga in Geodetski zavod SRS izdala izletniško karto Slovenska Obala in zaledje v merilu 1:50000. Na tej karti je jasno narisano, kje je na danes spornem ozemlju ob levem bregu Dragonje potekala republiška meja med SRS in SRH. Tedaj - leta 1985 - se nikomur ob Dragonji (ne na levem in ne na desnem bregu) še ni

slan. Med drugim je izjavil, da je bila leta 1991 dotedanja administrativna meja med SR Hrvaško in SR Slovenijo določena kot meddržavna meja.

2. Na šolskem zemljevidu LR

sanjalo, da bo že leta 1991 ta meja postala državna meja. Povedano po domače: "Jorasovo ozemlje" na levem bregu Dragonje je narisano v mejah SR Slovenije.

Jakob Setničar

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško

Predavanje o srcu in srčnih boleznih

Srce opravlja v vsem življenju posameznika izjemno, nenadomestljivo vlogo in nima tekmeča med organi, saj mora nepretrgoma poganjati kri po ožilju. Zato je nujno, da se bolje s tem seznanimo. Vodstvo Društva goriških upokojencev je zato zaprosilo kardiologinjo Ireno Tavčar, da spregovori o vsem tem. V Tumovi predavalnici v Gorici se je 27. julija zbralo lepo število poslušalcev. Zdravnica je najprej obrazložila obliko in sestavne dele srca. Govorila je o vlogi dveh predvorov in dveh prekatov, o delovanju in načinu pretakanja krvi, ki dospe v glavno telesno arterijo-aorto in skozi njo do žil, ki vodijo k posameznim organom. Zelo nazorno je prikazala celo razne šume, ki jih povzročajo zaklopke, in natančno pojasnila delovanje srca. Nato je obravnavala razne srčne bolezni, predavala nekaj osnovnih navodil za pravilno nego. Govorila je o vzrokih in

zdravljenju infarkta, ki ga je treba čim prej ozdraviti. Obrazložila je tudi način uporabe elektrokardiografa in vlogo srčnih spodbujevalcev ter povedala še marsikaj drugega. Glavne posebnosti srca in njegovih delov je prikazala na malem ekranu. Opozorila je na večje nevarne povzročitelje bolezni, kot so visok krvni pritisk, previsoka vrednost holesterola, diabetes in fizična debelost, ki kvarno vplivajo na delovanje srca in drugih organov, zaradi teh srce zbolijo, predvsem ker se žile zamašijo. Človek nujno rabi čim več kisika in primerno hrano, zelelavo in sadje, ki vsebujejo poleg drugih snovi tudi antioksidante; saj zdrava hrana in kisik sta vir zdravlja. Udeležence je predavanje zelo zadovoljilo in navdušilo, zato so stalno sodelovali in poizvedovali o marsičem. Predavateljici so se po njeni dolgi razlagi iskreno zahvalili.

(ed)

Zelo nespodbudni podatki

Italijanski jug v precej slabšem stanju kot Grčija

Italijanski jug precej zaostaja za preostalim delom države, tamkajšnje gospodarstvo je v precej slabšem stanju kot grško, je ocenil italijanski think tank Svimez. Gospodarska aktivnost italijanskega juga je v obdobju 2001-2014 upadla za 9,4 odstotka, medtem ko je Grčija zabeležila 1,7-odstotni padec. Najmočnejše evropsko gospodarstvo, nemško, se je medtem okrepilo za 15,7 odstotka. V enakem obdobju se je bruto domači proizvod na ravni celotne Italije zmanjšal za 1,1 odstotka, vendar pa so regije v srednjem in severnem delu države zabeležile 1,5-odstotno rast.

Italija je osmi najbogatejši narod na svetu, a se sooča z velikim razmahom med industrijsko razvitim severom in revnim jugom. Gospodarska neenakost v Italiji se je povzpela na najvišjo raven po letu 2000. BDP na prebivalca na jugu se je lani spustil pod raven 17.000 evrov, kar je predstavljajo 53,7 odstotka državnega povprečja. Italija je sicer po letu 2008 utrpela krepak padec gospodarske aktivnosti, najbolj pa je bil prizadet ravno

jug države, predvsem z vidika brezposelnosti. Lani je imelo službe 5,8 milijona prebivalcev na jugu, kar je najmanj po letu 1977. Svimez je ob tem posvaril še pred temačno gospodarsko prihodnostjo italijanskega juga. Ta se bo namreč po oceni

think tanka v prihodnjih 50 letih soočil z demografskim cunamijem težko premagljivih posledic, saj se ljudje iz tega dela države selijo drugam, stopnja rodnosti pa strmo upada. Lani so v tem delu Italije zabeležili 174.000 rojstev, kar je najmanj po letu 1861, medtem ko se je število prebivalstva v obdobju 2001-2014 zaradi odliva v severne regije zmanjšalo za 750.000.

Oseben pogled čez "lužo"

V Minnesoti, med najstarejšimi slovenskimi naselbinami v ZDA

Slovensko naseljevanje v Minnesoti, deželi 10.000 jezer, ima zelo zanimive začetke. Duhovnik Franc Pirč (1785-1880), ki je bil pred tem začetnik sadjarstva na Kranjskem in o tem napisal tudi prvo knjigo

v naših deželah, se je tako navdušil nad pismi škofa Friderika Ireneja Barage, da se je tudi sam odločil za misijonarstvo med severnoameriškimi Indijanci. A že kmalu po prihodu čez Atlantik ga je očitno začelo pestiti hudo domotožje in je od druge polovice šestdesetih let 19. stoletja v svojih pismih, ki so jih objavljali tudi kranjski časopisi, zelo intenzivno vabil slovenske rojake, naj pridejo v Minnesoto, kjer je bilo takrat na voljo še veliko obdelovalne zemlje. Začetni odziv je bil relativno skromen, bolj množična migracija iz slovenskih dežel se je v ta kraj začela ob koncu 19. stoletja, ko je bila zemlja večinoma že zasedena, Slovenci pa so se zaposlovali v rudnikih.

A tudi Pirčev prvotni poziv ni ostal popolnoma preslišan in globoka sled tega je zelo vidna še danes – mesto Sv. Štefan (St. Stephen's) je edino naselje v ZDA, katerega ustanovitelji so bili Slovenci. Med sprehodom po mestu še danes na vsakem koraku srečaš slovenska imena na pročeljih stavb. Sredi mesta je gostilna Trobec, katere lastnik se še dobro zaveda svojih korenin, čeprav ni nikoli šel na obisk v domovino prednikov in aktualnega dogajanja v Sloveniji tudi ne spremlja. A Slovence sprejme v svojem lokalu posebej ljubeznivo, kar sem tudi sam občutil, in z veseljem se mu utrne nekaj spominov na slovensko dogajanje v kraju skozi leta.

Posebej pomenljiv pa je obisk pokopališča: stotine slovenskih nagrobnikov, ki zavzemajo skorajda celotno pokopališče ter s tesnobo tiho opominjajo na tukajšnje

zgodovino in izgubljene usode rojakov. Tukaj je pokopan tudi škof slovenskega rodu James Trobec (1838-1921), tretji škof St. Clouda. Pokopališče in tudi cerkev (slovenska župnija je bila ustanovljena 1871 kot prva

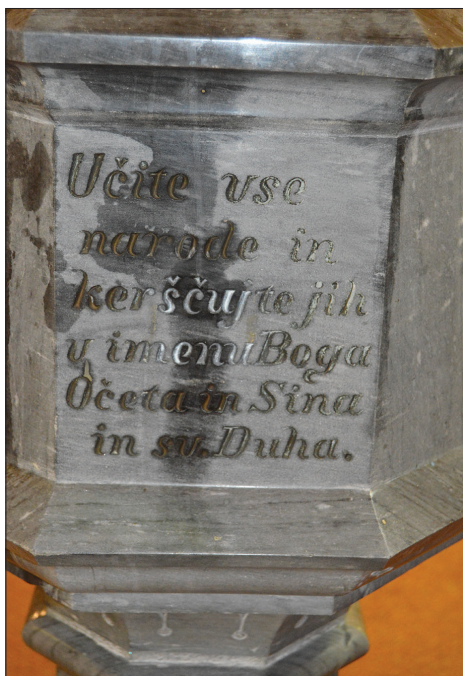
v ZDA) nam je razkazal vaški župnik, ki nas je zelo prijazno sprejel. Čeprav po rodu ni Slovenec (kar je bilo skorajda pravilo za vse njegove predhodnike), je za slovensko dediščino zelo odprt, kar pa najnikakor ne bi bilo samoumevno, sogovorniki so mi pripovedovali o razmerah v drugih farah, kjer oziranje v preteklost nikakor ni (bilo) dobro sprejeto. Na stranskem oltarju kraljuje Brezjanska Marija, le ena od štirih slik v ZDA, kjer še ni bila kronana. Bogoslužja so danes angleška, a iz cerkve v Sv. Štefanu se še pogosto, posebej ob praznikih, sliši slovensko petje. V cerkvi še vedno stoji tudi krstilni kamen s slovenskim napisom *Krščujte vse ljudi v mojem imenu*. Da so ljudje na svojo dediščino ponosni, dokazuje dejstvo, da so pred nekaj leti, ob obletnici kraja, sem povabili veleposlanika Republike Slovenije

in ZDA. Za seboj ima veliko uspe-

iz Washingtona ter priredili pravi slovenski spreved z narodnimi nošami.

Opis mojega obiska v Sv. Štefanu nikakor ne bi bil popoln, če ne bi

opisal, kdo me je sem pripeljal. Ob prihodu v Minnesoto je bil moj prvi obisk pri Miru Medvedu, častnem konzulu Republike Slovenije v tej zvezni državi. Na svo-

jem domu v predmestju St. Paula si je ustvaril resnično svojo malo

Slovenijo. Zunaj kozolec, slovenska in evropska zastava, balnišče ter seveda podoba medveda; znotraj pa slovenski nageljni, marele, harmonike, plakat Slovenija 1991 ter številni drugi spominki, kjer se počutiš bolj doma kot v pogosto razslovenjeni Sloveniji.

Miro Medved je uspešen podjetnik, ki si že zadnjih 25 let prizadeva za podjetniško sodelovanje med Slovenijo in ZDA. Za seboj ima veliko uspe-

liko slovenskega domoljubja je prisotnega v slovenskih izseljenjskih skupnostih, to še posebej velja za majhne odmaknjene skupine Slovencev in slovenske družine, kjer to pride še posebej do izraza. Moje raziskovalno potovanje na teh koncih se je končalo v Železnem okrožju (Iron range) na severozahodnem delu Minnesote. Tukaj sta me nadvse prijazno sprejela Albina in Albin Medved, tudi potomca povojnih naseljencev, ki tesne vezi pleteta s staronaseljsko skupnostjo v mestu Ely in okolici. O slovenskosti njunega doma ne bom izgubljal besed, ker bi lahko le ponovil vse, kar sem opisal že pri prvih dveh obiskih.

Ely je bil kot rudarsko mesto ustanovljen leta 1888, na svojem vrhuncu v l. 1930 je imel 6.000 prebivalcev, več kot tretjina je bila Slovencev, ki so bili najštevilčnejša etnična skupnost; s sekirami so izsekali goste pragozdove, začeli kopati železovo rudo ter postavili prve hiše. Kmalu je bilo v okolici mesta 30 slovenskih farm, v mestu pa 20 trgovcev in gostilničarjev. Delovali so več društev, pevski zbor Zvon, godba, dramsko društvo...

prireditve in polka maše, pogosto se odpravljajo na potovanja tudi v Slovenijo, saj Frank želi ohranjati živ stik s svojo zibelko. Ker nimajo svojih prostorov, vadijo kar v garaži Bučarjevih. Garaža in tudi cel dom pa bi si tudi zaslužila poseben članek. Zunaj so slovenski vodnjak, iz lesa izrezljan harmonikar v naravni velikosti ter velik zapis Mirna dolina, znotraj pa harmonike, narodne noše, na steni freska Slavka Avsenika s harmoniko in Bleda ter desetih

plakatov najrazličnejših ansamblov. Vedno občudujemo, ko-

gosto se še sliši slovensko petje. Prav dan pred mojih prihodom je bil tu popolnoma slovenski po-

greb. Zanimiv in zelo žalosten je podatek, da se je leta 1944 na fronti v Evropi borilo kar 700 fantov iz te župnije. Pred časom sem nekje zasledil podatek, naj bi v Vietnamu

umrli štirje Slovenci. Pri brskanju po zgodovini Elyja sem jih samo s tukajšnje slovenske fare naštel več deset, podatek je bil torej popolnoma nerealen. Na kratko naj omenim še zanimivo in ganljivo srečanje v Elyju. Sredi mesta stoji mesarija Zup, kar ni nič drugega kot okrajšava za priimek Župancič. Mesnica je že generacije v rokah iste slovenske družine; v njej še vedno izdelujejo slovenske klobase in kisajo zelje.

Še danes ima v Elyju sedež Ameriška bratska zveza, ki ima po vsej državi okoli 16.100 članov.

Misijonar Jože Buh je takoj z ustanovitvijo mesta ustanovil tudi slovensko župnijo sv. Antona, za katero so leta 1902 uro za zvonik pripeljali celo iz današnje Slovenije. 37 let je služila svojemu namenu, danes pa je razstavljena v župnijski dvorani, kjer so tudi fotografije

vseh duhovnikov, ki so službovali v Elyju ali so iz te župnije izvirali. Gre za desetine mož, ki so službovali po vsej škofiji, v Elyju pa so tudi delovali skoraj izključno slovenski duhovniki. Danes so tudi tukaj maše angleške, a pogosto se še sliši slovensko petje.

Prav dan pred mojih prihodom je bil tu popolnoma slovenski po-

greb. Zanimiv in zelo žalosten je podatek, da se je leta 1944 na fronti v Evropi borilo kar 700 fantov iz te župnije. Pred časom sem nekje zasledil podatek, naj bi v Vietnamu

umrli štirje Slovenci. Pri brskanju po zgodovini Elyja sem jih samo s tukajšnje slovenske fare naštel več deset, podatek je bil torej popolnoma nerealen. Na kratko naj omenim še zanimivo in ganljivo srečanje v Elyju. Sredi mesta stoji mesarija Zup, kar ni nič drugega kot okrajšava za priimek Župancič. Mesnica je že generacije v rokah iste slovenske družine; v njej še vedno izdelujejo slovenske klobase in kisajo zelje.

umrli štirje Slovenci. Pri brskanju po zgodovini Elyja sem jih samo s tukajšnje slovenske fare naštel več deset, podatek je bil torej popolnoma nerealen.

Na kratko naj omenim še zanimivo in ganljivo srečanje v Elyju. Sredi mesta stoji mesarija Zup, kar ni nič drugega kot okrajšava za priimek Župancič. Mesnica je že generacije v rokah iste slovenske družine; v njej še vedno izdelujejo slovenske klobase in kisajo zelje.

Lastnik nas je z največjim veseljem sprejel, vse razkazal, napolnil roke z darovanimi mesninami ter nam s solzami v očeh pripovedoval o svojem obisku v Sloveniji pred več kot desetletjem. Na vsak način je vztrajal, da gre domov iskat fotografije s svojega obiska in nam jih pokaže. Enako si je zelo želel tudi našega ponovnega obiska naslednji dan, ko bodo ribali in kisali zelje, da bi nam s ponosom lahko razkazal tradicionalni postopek, ki se ga še vedno držijo. Naš obisk mu je zagotovo zelo polepšal dan, nam pa tudi.

Ob takšni gostoti slovenskega prebivalstva v Minnesoti se ne smemo čuditi, da najdemo med njimi tudi številne uspešne na političnem področju. Od l. 1948 do 70. let je iz severne Minnesote prihajal kongresnik John Blatnik, v 80. letih James Oberstar, zdaj edina senatorka slovenskega rodu, Amy Klobuchar, pa tudi prihaja iz Minnesote. Zadnje čase jo mediji omenjajo celo kot možno podpredsednico v primeru zmage Hilary Clinton. Sledi Slovencev, ki so si tukaj s trdimi žulji rezali svoj kos kruha, so v Minnesoti še vedno zelo vidne. Žal najbolj na pokopališčih. Ta najbolj nazorno kažejo, kako naglo čas skozi zgodovino briše spomine, dediščino in življenjske zgodbe.

Dejan Valentinčič